

Partimotion

Motion till riksdagen 2015/16:3223

av Anders W Jonsson m.fl. (C)

Sveriges jobbskaparbudget

Innehållsförteckning

<u>Innehållsförteckning</u>	1
<u>Förslag till riksdagsbeslut</u>	6
1. <u>Inledning: Ett bra Sverige som kan bli ännu bättre</u>	8
2. <u>Utsikter för svensk ekonomi</u>	9
<u>Långsam internationell återhämtning</u>	9
<u>Goda utsikter i Sverige, som dämpas av strukturella problem på arbetsmarknaden</u> ..	11
<u>Osäkerheter i regeringens prognos</u>	13
3. <u>Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken</u>	14
<u>Risker för svensk ekonomi och statsfinanser</u>	14
<u>Regeringens åtgärder leder till långsiktigt högre arbetslöshet</u>	17
<u>Politik som slår mot svensk konkurrenskraft</u>	22
4. <u>Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken</u>	24
<u>Fortsatt ansvar för svensk ekonomi</u>	24
<u>Utgiftstakets nivåer 2015–2019</u>	29
<u>Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden</u> ..	29
<u>Goda och hållbara förutsättningar för fler och växande företag</u>	31
<u>En trygg och tillgänglig välfärd</u>	35
5. <u>Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken: närodlad tillväxt</u>	36
5.1 <u>Fler företag – fler jobb</u>	38
<u>Sänk trösklarna till den första anställningen</u>	39
<u>Billigare att anställa unga</u>	40
<u>Utökning av RUT till fler områden</u>	41
<u>Höjd skiktgräns för statlig inkomstskatt</u>	42
<u>Sänkt skatt för de som vill jobba längre</u>	43

<u>Lättare att bygga upp företag</u>	44
<u>Sänkt aktiekapital</u>	44
<u>Regler för personaloptioner i världsklass</u>	45
<u>Reformera och förenkla 3:12-reglerna för delägarskap</u>	46
<u>Utöka investeraravdraget</u>	46
<u>Effektivisera och sprid det statliga riskkapitalet</u>	47
<u>Minskat regelkrångel</u>	48
<u>En regel in – en ut</u>	48
<u>Slopad revisionsplikt</u>	49
<u>Lyckade generationsväxlingar</u>	49
<u>Förlängd rätt till tjänstledighet för att starta företag</u>	50
<u>Värna utvecklingen av nya branscher</u>	50
5.2 Ny giv på arbetsmarknaden	51
<u>Tudelningen</u>	53
<u>Ny arbetsmarknadspolitik</u>	54
<u>Jobbfixarpeng</u>	56
<u>Lära på jobbet</u>	58
<u>Introduktionsjobb för nyanlända och långtidsarbetslösa</u>	58
<u>Stärk lärlingsutbildningarna genom lärlingsråd</u>	60
<u>Fungerande matchning även för de som står långt från arbetsmarknaden</u>	61
<u>Färre åtgärder – fler riktiga jobb</u>	62
<u>Sänkt lönetak för subventionerade anställningar</u>	64
<u>Bättre fokuserade arbetsmarknadsutbildningar</u>	65
<u>En trygg och flexibel arbetsmarknad</u>	67
<u>Ökad flexibilitet</u>	67
<u>Starkare omställningsförsäkring</u>	69
<u>Ungdomar utanför systemet</u>	70
5.3 Grön tillväxt i hela Sverige	71
<u>Grön skatteväxling</u>	72
<u>Kemikalieskatt</u>	74
<u>Utfasning av undantag från koldioxidskatt</u>	75
<u>Skatt på avfallsförbränning</u>	75
<u>Miljöavgift på fossila plastpåsar</u>	76
<u>Skatt på fluorerande växthusgaser</u>	76
<u>Reformerat system för handel med utsläppsrätter</u>	77
<u>Minskade utsläpp från transportsektorn</u>	78
<u>Miljölastbilspremie och elbusspremie</u>	78

<i>Bonus-malus</i>	79
<i>Ökad miljöstyrning av bilar och i fordonsskatten</i>	80
<i>Förstärkt ersättning för metangasreducering</i>	81
<i>Skattebefrielse på biodrivmedel och kvotpliktssystem</i>	81
<i>Laddinfrastruktur</i>	82
<i>Havsmiljö och ekosystemtjänster</i>	82
<i>Sverige – EU:s gröna batteri</i>	83
5.4 Världens modernaste landsbygd och grönaste städer	84
<i>Satsning på järnväg</i>	84
<i>Kollektivtrafik – skapar tillväxt och grön omställning</i>	84
<i>OPS-lösningar</i>	85
<i>Digital infrastruktur</i>	86
<i>Konkurrenskraftiga gröna näringar</i>	87
<i>Åtgärder för att möta den akuta krisen för Sveriges mjölkbönder</i>	87
<i>Långsiktig konkurrenskraft</i>	88
<i>En livsmedelsstrategi för ökad konkurrenskraft</i>	90
<i>Tillgång till kommersiell service</i>	91
<i>Stärk det lokala inflytandet med förändrat strandskydd</i>	91
<i>Regionala skattebaser</i>	92
<i>Landsbygdsutveckling med gårdsförsäljning</i>	92
<i>Nationellt skogsprogram</i>	94
<i>En ny viltförvaltningsmyndighet</i>	95
<i>Nära och kostnadseffektiva myndigheter</i>	95
<i>Omlokalisering för ökad effektivitet</i>	95
<i>Reformerat system för pris- och löneomräkning</i>	96
5.5 Flyktingar i jobb och bostad	97
<i>Decentraliserat ansvar – ökade resurser för kommuner och civilsamhälle</i>	98
<i>Förflyttning av etableringsansvar från stat till kommun</i>	98
<i>Kompensation till kommuner för flyktingmottagande</i>	99
<i>Ekonomiska incitament för jämnare fördelning</i>	100
<i>Från Arbetsförmedlingen till civilsamhället</i>	100
<i>Utökad samhällsorientering för nyanlända</i>	101
<i>Kompetens om tortyrskador</i>	102
<i>Snabbare vägar till jobb och utbildning</i>	102
<i>Lära svenska-praktik och introduktionsjobb</i>	102
<i>Snabbare validering av nyanländas kompetens</i>	103
<i>Utökning av kompletterande utbildningsplatser</i>	104

<i>Jobbstimulans i etableringsersättningen</i>	104
<i>Spårbyte till arbetskraftsinvandring</i>	104
<i>Satsning på intensivkurser i svenska</i>	105
<i>Bättre och billigare bostadssituation</i>	105
<i>Stödboende och schabloniserad ersättning</i>	106
<i>Utökad placering hos närstående</i>	107
5.6 Utbildning till jobb	107
<i>Utveckla valfriheten istället för att avveckla den</i>	108
<i>Läraren – det viktigaste verktyget</i>	108
<i>Garanti för kompetensutveckling</i>	109
<i>Högre status kräver högre löner</i>	109
<i>Digitala läromedel</i>	110
<i>Utbildning till jobb</i>	110
<i>Yrkes- och lärlingsutbildning</i>	111
<i>Fler platser på yrkeshögskolan</i>	111
<i>Fler platser på folkhögskolor</i>	112
<i>Branschskolor</i>	112
<i>Satsning på yrkesvux</i>	113
<i>En högre utbildning av världsklass</i>	113
<i>En bra start i Sverige</i>	114
5.7 En bättre bostadsmarknad	114
<i>En bostadsmarknad i obalans</i>	114
<i>Större nybyggnation</i>	115
<i>Bättre utnyttjande av det befintliga beståndet</i>	117
<i>Minskad skuldsättning och större motståndskraft</i>	118
<i>Skyndsamt införande av amorteringskrav</i>	119
<i>En översyn av skatter för att äga och sälja bostäder</i>	120
<i>Underlätta ungas start på bostadsmarknaden</i>	120
5.8 Vård och omsorg med mångfald och närhet	121
<i>Värna valfriheten</i>	121
<i>Välfärd i hela landet</i>	122
<i>Vård och omsorg</i>	122
<i>Tillgänglig vård</i>	122
<i>Äldreboendegaranti och ökat självbestämmande</i>	123
<i>Linköpingsmodellen för äldreomsorg utan biståndsbedömning</i>	124
<i>Valfrihet inom LSS</i>	124
5.9 Ökad jämställdhet, större jobbchanser	125

<u>Förstärkt jämställdhetsbonus</u>	125
<u>Ökat jobb- och jämställdhetsfokus i föräldraförsäkringen</u>	126
<u>VAB-bonus</u>	128
<u>Avskaffat vårdnadsbidrag</u>	128
<u>5.10 Trygga och effektiva socialförsäkringar</u>	129
<u>Snabbare återgång till arbete – kortare sjukskrivningar</u>	129
<u>Ökade resurser för kontroll</u>	132
<u>Bättre och tidigare rehabilitering</u>	133
<u>Enklare att byta jobb</u>	134
<u>5.11 Hållbar försvars- och säkerhetspolitik</u>	135
<u>Hållbar försvars- och säkerhetspolitik</u>	135
<u>Försvarsuppgörelsen</u>	136
<u>Försvara hela landet</u>	137
<u>Krisberedskap</u>	138
<u>Nato</u>	139
<u>Förstärkt och effektiviserat bistånd</u>	140
<u>Satsning på UNHCR och katastrofbistånd</u>	141
<u>Prioritering och effektivitet i biståndet</u>	141
<u>Satsning på klimatbistånd</u>	142
<u>5.12 Trygg och närodlad rättspolitik</u>	143
<u>Förtroendet för rättsväsendet</u>	144
<u>Brottsoffer</u>	144
<u>Brottsprevention och vardagsbrott</u>	145
<u>Grov organiserad brottslighet</u>	146
<u>Miljöbrott</u>	146
<u>Bekämpande av inhemsk och utländsk terrorism</u>	147
<u>5.13 Närodlad kulturpolitik</u>	147
<u>Kulturpolitik för hela landet</u>	148
<u>En levande biografkultur</u>	149
<u>Bättre förutsättningar för civilsamhället</u>	149
<u>6 Offentliga finanser</u>	150
<u>6.1 Den offentliga sektorns finanser</u>	150
<u>6.2 Förslag till utgiftsramar</u>	150
<u>6.3 Beräkning av statsbudgetens inkomster</u>	152
<u>6.4 Reformtabell</u>	154
<u>6.5 Strukturella reformer för jobb och tillväxt utan direkt offentligfinansiell effekt</u>	159
<u>7 Referenser</u>	161

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2016–2019 enligt förslaget i tabell 3 i motionen.
3. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2016 enligt förslaget i tabell 11 i motionen.
4. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2017–2019 enligt förslaget i tabell 12 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
5. Riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster 2016 enligt förslaget i tabell 13 i motionen och ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av statsbudgetens inkomster för 2017–2019 enligt förslaget i tabell 14 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lägre socialavgifter för unga under 26 år och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkta socialavgifter för den först anställda och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lägre beskattning av personaloptioner och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett breddat och fördjupat investeraravdrag och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjd brytpunkt för statlig inkomstskatt och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka åldersgränsen för förhöjt jobbskatteavdrag till 64 år och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstärkta RUT- och ROT-avdrag och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bibehållen skattebefrielse för biodrivmedel och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en kemikalieskatt och tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa nedsättningen av miljöskatter i gruvnäringen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en sopförbränningskatt och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en skatt på fluorerande växthusgaser och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nedsatt förmånsvärde för vissa miljöanpassade bilar och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera och indexera fordonsskatten och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen avslår regeringens förslag om höjd skatt på förnybar elproduktion som beskrivs i avsnitt 6.22 i budgetpropositionen.
22. Riksdagen avslår regeringens förslag om nedsatt förmånsvärde för vissa miljöanpassade bilar som beskrivs i avsnitt 6.9 i budgetpropositionen.
23. Riksdagen avslår regeringens förslag om höjd moms på biobiljetter som beskrivs i avsnitt 6.32 i budgetpropositionen.
24. Riksdagen avslår regeringens förslag om nedsättning av socialavgifter för unga som beskrivs i avsnitt 6.11 i budgetpropositionen.
25. Riksdagen avslår regeringens förslag om höjd skatt på drivmedel som beskrivs i avsnitt 6.20 i budgetpropositionen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt reklamskatt och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen avslår regeringens förslag om sänkt skatt för pensionärer som beskrivs i avsnitt 6.4 i budgetpropositionen.
28. Riksdagen avslår regeringens förslag om förändringar i RUT- och ROT-avdraget som beskrivs i kapitel 6.2 i budgetpropositionen.
29. Riksdagen avslår regeringens förslag om avtrappning av jobbskatteavdraget som beskrivs i kapitel 6.3 i budgetpropositionen.
30. Riksdagen avslår regeringens förslag om förändringar av den statliga inkomstskatten som beskrivs i kapitel 6.5 i budgetpropositionen.
31. Riksdagen avslår regeringens förslag om att slopa skattereduktionen för gåvor till ideella organisationer som beskrivs i kapitel 6.7 i budgetpropositionen.
32. Riksdagen avslår regeringens förslag om särskild löneskatt för äldre som beskrivs i kapitel 6.10 i budgetpropositionen.
33. Riksdagen avslår regeringens förslag om indexuppräknning av bensin- och dieselskatten som beskrivs i avsnitt 6.20.6 i budgetpropositionen.

1. Inledning: Ett bra Sverige som kan bli ännu bättre

Sveriges ekonomi är bland de starkaste i Europa. Sverige har haft högst tillväxt bland jämförbara EU-länder sedan 2006 samtidigt som de disponibla inkomsterna har ökat. Det lönar sig bättre att arbeta, och jobben har blivit fler. I dag har Sverige högre arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad än nästan något annat land i EU. Sverige präglas också av en tätare sammanhållning och bättre jämställdhet. Fattigdomen har minskat och andelen barn som lever med låg materiell standard har halverats sedan 2006. Lönegapet, även det oförklarade, mellan män och kvinnor har minskat sedan 2006.

Men stora utmaningar ligger fortsatt framför oss. Vår konkurrenskraft utmanas när andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. Trösklarna till arbetsmarknaden är för höga och stänger ute många grupper, däribland ungdomar utan gymnasieutbildning och utrikes födda, som har minst dubbelt så hög arbetslöshet som andra grupper. Valfärden måste hantera en åldrande befolkning, ojämlik vård och förbättra resultaten i skolan. Och klimatutmaningen kräver att vi lyckas förena en ökad tillväxt med minskade utsläpp.

Alliansen har en gemensam väg framåt för Sverige. Vi vill fortsätta att ta ansvar för den ekonomiska politiken och lägga förslag för att fler jobb ska växa fram. Fler jobb är grunden för en stark ekonomi och för att vi fortsatt ska ha en hög kvalitet i välfärden. Vi kommer prioritera viktiga investeringar för att stärka svensk konkurrenskraft, med mer kunskap i skolan och bättre och utbyggd infrastruktur för att fortsätta att knyta ihop hela vårt land. Och vi kommer värna och utveckla välfärdens kärnverksamheter för att möta de krav på valfrihet, tillgänglighet och kvalitet som alla svenskar kan förvänta sig av vår gemensamma välfärd.

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det är kärnan i alliansens politik.

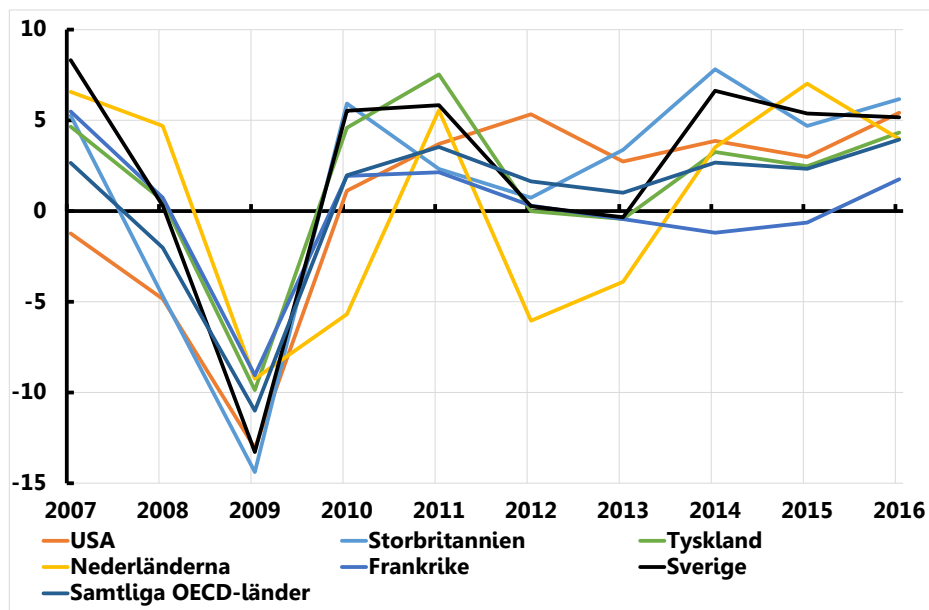
2. Utsikter för svensk ekonomi

Långsam internationell återhämtning

Efter en lång och djup internationell lågkonjunktur ser vi hur den globala ekonomin stärks, men utvecklingen går sakta och präglas av osäkerhet. Tillväxten i de avancerade ekonomierna ökar, medan tillväxtekonomierna går trögare. En bredare, och därmed mera robust, global återhämtning låter vänta på sig. Riskerna för en svagare internationell konjunkturutveckling dominerar.

I de avancerade ekonomierna ökar tillväxten. USA agerar draglok i återhämtningen med en stark utveckling på arbetsmarknaden och växande investeringar. I Storbritannien och Tyskland utvecklas också arbetsmarknaden starkt sedan en tid tillbaka. I euroområdet som helhet sker återhämtningen dock relativt långsamt. Konjunkturåterhämtningen i de avancerade ekonomierna drivs till stor del av behovet av investeringar efter många år av återhållsamhet, vilket förstärks av en expansiv penningpolitik och låga oljepriser.

Diagram 1. Fasta bruttoinvesteringar i avancerade ekonomier. Årlig tillväxttakt i procent.

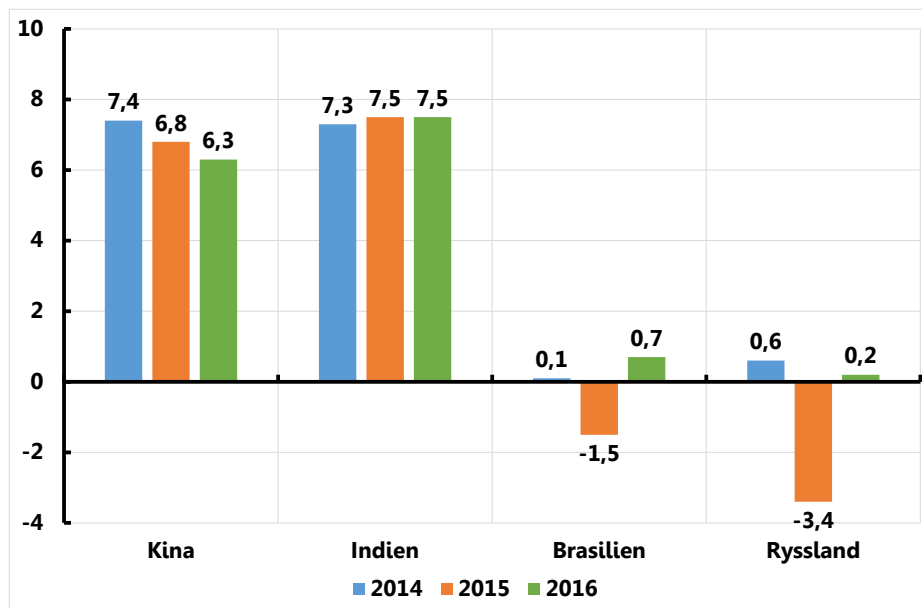

Källa: OECD (2015d).

BNP-tillväxten i tillväxtekonomierna har bromsat in de senaste åren. Kina befinner sig i en känslig omvandling från en investeringsdriven till en konsumtionsdriven ekonomi, vilket dämpar landets tillväxttakt. Detta ger i sin tur negativa spridningseffekter till andra asiatiska tillväxtekonomier och påverkar råvarupriserna. Särskilt Ryssland och Brasilien uppvisar sedan en tid tillbaka en mycket svag utveckling, bland annat på grund av prisfallen på råvaror. Indien är ett undantag bland de större

tillväxtekonomierna. Landet klarar att upprätthålla en tillväxttakt på drygt sju procent kommande år, i linje med den historiska tillväxttakten.

Diagram 2. BNP-tillväxt i tillväxtekonomier, prognos 2015 och 2016. Årlig tillväxttakt i

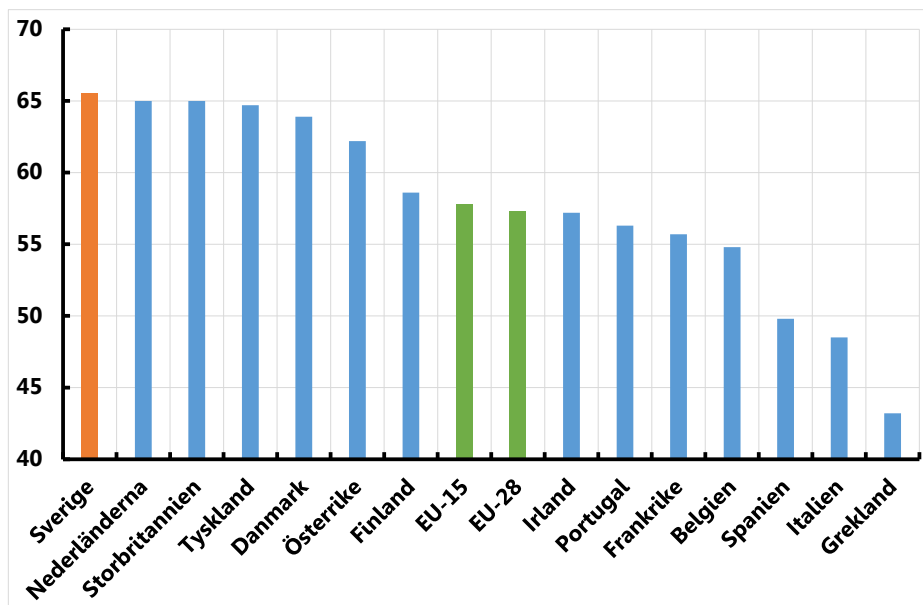
procent.

Källa: IMF (2015a).

Goda utsikter i Sverige, som dämpas av strukturella problem på arbetsmarknaden

Också utsikterna för svensk ekonomi förbättras. Svensk ekonomi befinner sig i en återhämtningsfas med ett gott utgångsläge jämfört med andra europeiska länder. Trots att Sverige befunnit sig i en utdragen lågkonjunktur har svensk ekonomi och arbetsmarknad utvecklats bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits under lågkonjunkturen och är nu högre än under högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd.

Diagram 3. Sysselsättningsgraden 15–74 år i Sverige och jämförbara EU-länder. Procent.

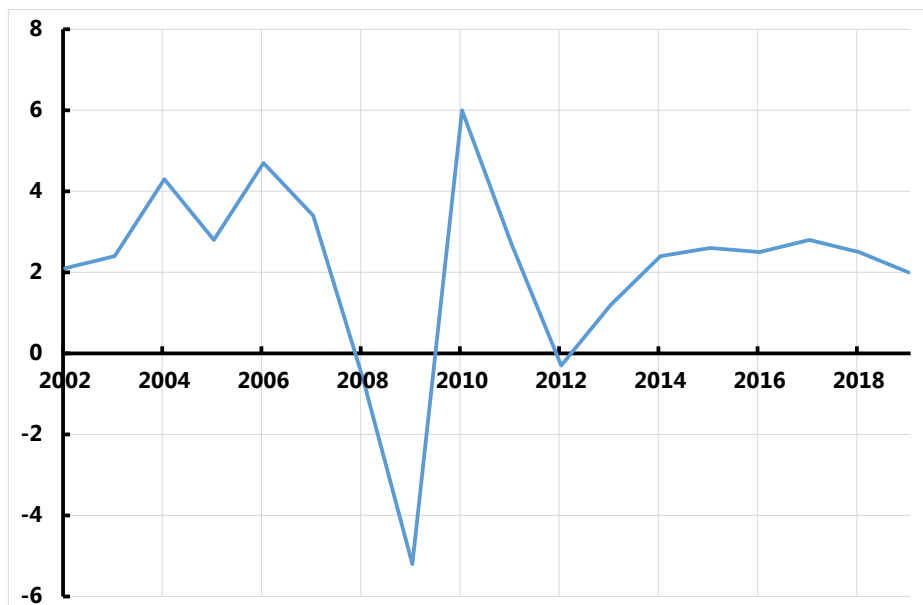

Källa: Eurostat (2015a).

Den relativt goda utvecklingen under lågkonjunkturen är ett resultat av en väl avvägd stabiliseringspolitik och en delvis expansiv penningpolitik. Medan finanspolitiken nu går in i en svagt åtstramande fas till följd av att tillväxten ökar, har en fortsatt låg inflation och låga inflationsförväntningar lett till att svensk penningpolitik varit kraftigt expansiv under det senaste året. En expansiv penningpolitik med låga eller negativa räntenivåer förväntas ligga fast under de kommande åren, vilket bland annat gör att kronan förblir relativt svag och att efterfrågan stärks.

En under många år väl avvägd ekonomisk politik, kombinerat med en penningpolitik som nu är påtagligt expansiv och tecken på global återhämtning, stärker utsikterna för svensk ekonomi. Mot slutet av 2014 steg aktiviteten i svensk ekonomi, och BNP-tillväxten på helårsbasis nådde 2,3 procent. Konjunkturindikatorerna visar på en positiv syn på svensk ekonomi inom både byggindustrin, tillverkningsindustrin, de privata tjänstenäringarna och detaljhandeln. BNP väntas nu öka snabbare och resursutnyttjandet stiger. Utvecklingen drivs av ökad export som stimuleras av den försvagade kronan. Samtidigt driver hushållens efterfrågan fortsatt på återhämtningen. Hushållens ökade disponibla inkomst, låga räntor och en relativt hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor.

Diagram 4. BNP-tillväxt i Sverige, historiskt utfall och prognos. Årlig tillväxttakt i procent.

Källa: SCB (2015a) och prop. 2015/16:1.

Trots relativt goda utsikter för svensk tillväxt sjunker arbetslösheten tillbaka mycket långsamt. Konjunkturinstitutet har skrivit upp sin bedömning av jämviktsarbetslösheten, som nu antas uppgå till 6,9 procent, och menar att denna nivå på arbetslöshet uppnås redan 2017. Att arbetslösheten trots ökande efterfrågan inte sjunker mer beror på de strukturella problem som finns på svensk arbetsmarknad. En stor, och ökande, andel av de arbetslösa utgörs av långtidsarbetslösa, utrikes födda och personer med högst förgymnasial utbildning. Dessa grupper har svårt att ta sig in på svensk arbetsmarknad på grund av höga trösklar, orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och allt högre kompetenskrav. Vi ser att matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa försämrats över tid, vilket ligger i linje med hur sammansättningen av gruppen arbetslösa utvecklats, där allt fler står allt längre från arbetsmarknaden.

Oroväckande nog förväntas regeringens åtgärder förstärka problemen på svensk arbetsmarknad: kombinationen av höjd skatt på arbete och ändrad inriktning på arbetsmarknadspolitiken och bidragssystemen bedöms enligt Konjunkturinstitutet försvaga återhämtningen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet bedömer att förändringar inom a-kassan, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

Osäkerheter i regeringens prognos

Det föreligger fortsatt nedåtrisker i ekonomin, både internationellt och i Sverige. Flera tillväxtmarknader, främst Kina, Brasilien och Ryssland, har sett en snabbt inbromsande tillväxt. En allvarlig risk är att överkapaciteten i den kinesiska företagssektorn och på fastighetsmarknaden leder till en hastig korrigerande av de högt uppdrivna investeringarna i landet. En sådan utveckling skulle kunna bromsa den globala konjunkturåterhämtningen, särskilt om det leder till turbulens på de internationella finansmarknaderna. En annan global risk är att den mycket expansiva penningpolitiken med låga räntenivåer som bedrivs av centralbanker runtom i världen kan leda till en ökad efterfrågan på, och övervärdering av, riskfyllda tillgångar, som i sin tur gör det finansiella systemet känsligt för störningar.

Det geopolitiska läget är också fortsatt oroligt. Flera väpnade konflikter skapar stort humanitärt lidande och driver människor på flykt. Kriget i Syrien och den svåra situationen i Eritrea gör att ett stort antal människor söker skydd i olika delar av Europa. Krisen i Ukraina och de sanktioner som införts av såväl EU som Ryssland kan leda till att framtidstron bland europeiska företag påverkas negativt. Konjunkturåterhämtningen i euroområdet är fortsatt osäker. Läget har förbättrats men riskerna kvarstår. Särskilt om stödet för krispolitiken vacklar kan krishantering och reformpolitiken försvåras. Nya frågetecken har uppstått kring Greklands förmåga att sanera sina statsfinanser och stanna i euroområdet, även om sommarens omedelbara kris har avväjts.

Ett antal risker är förknippade med utvecklingen av inhemska svenska förhållanden. Hushållens konsumtion bedöms stå för en större del av BNP-tillväxten, jämfört med tidigare konjunkturuppgångar. Regeringens skattehöjningar på jobb och arbetsinkomster samt osäkerheten kring en rad viktiga politiska beslut gör att hushållens optimism riskerar att dämpas. Det kan leda till lägre konsumtion än vad regeringen prognostiserar. Vi ser risker för en sådan utveckling i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. Hushållens förväntningar på tolv månaders sikt för den egna ekonomin, och för den svenska ekonomin som helhet, är betydligt mer pessimistiska sedan den nya regeringen tillträdde, trots att hushållen har en relativt positiv bild på sin nuvarande situation.

Även företagens investeringsvilja kan dämpas av den ökade osäkerhet som regeringen har skapat kring viktiga politiska beslut, exempelvis energiförsörjning och infrastruktur. Att det blir dyrare att anställa unga och äldre slår mot sysselsättningen för dessa grupper, med färre jobb och minskad konsumtion som följd. Sammantaget riskerar

dessa faktorer att påverka tillväxt, sysselsättning och offentliga finanser negativt i större utsträckning än vad regeringen väntar sig.

På medelfristig sikt utgör bostadsprisernas utveckling och hushållens jämförelsevis höga skuldsättning en risk. Bostadspriserna och hushållens skuldsättning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet och är nu på mycket höga nivåer både i ett historiskt och internationellt perspektiv. Vid ett kraftigt prisfall kan hushållen tvingas amortera på sina lån i snabbare takt, med negativa konsekvenser för konsumtion, tillväxt och sysselsättning som följd.

3. Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Regeringen har med sin ekonomiska politik slagit in på en väg som är oroande för Sverige, och som riskerar att bromsa den ekonomiska återhämtning vi nu ser. Förslag som hotar jobbtillväxt och konkurrenskraft, och som påverkar enskilda hushålls ekonomi negativt, är dominerande i regeringens politik.

Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välbefinnande, då det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor.

Regeringens ensidiga försök att avskaffa överskottsmålet för de offentliga finanserna riskerar att minska trovärdigheten i den svenska ekonomiska politiken, då det inte längre är säkert att långsiktigheten och samförståndet kring hanteringen av de offentliga finanserna gäller. Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Eftersom ekonomiska säkerhetsmarginaler saknades när krisen slog till tvingades både den borgerliga och därefter den socialdemokratiska regeringen att svara med åtstramningar, krispaket och budgetsaneringar. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det

finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Det visar sig ha tjänat Sverige väl. Starka statsfinanser, säkrade trygghetssystem och resurser till välfärden bidrog till att investeringsklimatet stärktes och inhemsk konsumtion kunde stöttas under nedgången. Hållbara offentliga finanser visade sig vara en av Sveriges viktigaste konkurrensfördelar.

Den breda uppslutningen bakom ramverket har varit en styrka för Sverige. Bland annat sökte alliansregeringen samförstånd och kunde 2011 tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet enas om tydliga principer för det finanspolitiska ramverket. Enigheten bekräftades 2014 då samma partier enades om att stärka uppföljningen av överskottsmålet.

Den välskötta svenska ekonomin och den relativt låga statsskulden, i kombination med den långa tidsperiod som nuvarande ramverk gällt, skapar förutsättningar för att utvärdera nuvarande ramverk inklusive överskottsmålet utifrån gällande förutsättningar. I en sådan analys är historiska och framtida risker centrala: finanskrisen lärde oss att skuldnivåerna kan ändras snabbt om säkerhetsmarginalerna inte är tillräckliga. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. De höga skuldnivåerna medför att dessa länder nu i det närmaste har uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till. Den lågräntemiljö vi nu upplever leder dessutom till att räntepolitiken inte heller har utrymme att verka stimulerande om en ny kris slår till. I ett sådant scenario, när möjligheterna att stimulera ekonomin är små, är följderna oftast svårast för de mest utsatta, som drabbas mest av budgetnedskärningar i välfärdssystemen. Det ger starkt stöd till idén om att bygga upp motståndskraft i bättre tider för att kunna stå emot ekonomisk oro i sämre tider.

Att överväga att lägga om nuvarande ramverk kräver följaktligen både djup analys och bred enighet. I och med regeringsskiftet är det dock inte längre säkert att denna princip om samförstånd gäller. Att regeringen övervägt att ensidigt överge det nuvarande överskottsmålet för det finansiella sparandet är olyckligt då det minskar förtroendet för stabiliteten och långsiktigheten i den ekonomiska politiken. Riksdagen har därför fattat beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning ska föregå eventuella framtida beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket. Utredningen, som lämnar sitt slutbetänkande 2017, ska genomföra en noggrann genomlysning av vilka effekter ramverket och själva överskottsmålet har haft på den svenska ekonomins utveckling och Sveriges förmåga att nå EU:s gemensamma mål om stabila offentliga

finanser. Särskild tonvikt ska läggas vid möjligheterna att säkerställa finanspolitisk stabilitet och klara av kommande kriser.

Regeringens hantering av överskottsmålet är inte det enda området som skapat osäkerhet kring trovärdigheten i den ekonomiska politiken. Också hanteringen av de offentliga utgifterna är oroväckande. De offentliga finanserna har under de senaste åren präglats av ökade utgifter i flera av de större transfereringssystemen, som sjukförsäkringssystemet och på migrationsområdet. Mellan 2014 och 2019 rör det sig om ökade kostnader på cirka 53 miljarder kronor enligt utgiftsprognosen i regeringens vårproposition. När oplanerade utgifter ökar i en sådan utsträckning krävs av varje ansvarsfull regering att ta fram riktade åtgärder för att hejda utgiftsutvecklingen. I regeringens politik lyser sådana förslag med sin frånvaro. Regeringen har istället förstärkt utgiftstrycket i de offentliga finanserna genom att nedmontera de centrala strukturreformer som genomfördes inom sjukförsäkringen under 2006 och 2007 med syfte att hjälpa människor tillbaka i arbete.

Att lägga om sjukförsäkringsreglerna utan att komma till rätta med den stigande ohälsan riskerar att pressa in människor i utanförskap. Samtidigt kommer det betydande kostnadstryck som vi redan ser att förstärkas ytterligare. Utan åtgärder för att hantera den stigande sjukfrånvaron riskerar den positiva utveckling som vi sett vad gäller minskat utanförskap att brytas. Om detta sker riskerar de ökade kostnader som följer i utanförskapets spår att tränga undan resurser som hade behövts för att stärka välfärden eller bygga upp säkerhetsmarginaler och motståndskraft inför nästa kris.

Också vad gäller statsbudgetens inkomster finns betydande frågetecken vad gäller hållbarheten i regeringens budget. De skatteförslag som regeringen gått fram med i budgetpropositionen för 2016, riskerar att leda till lägre inkomstförstärkningar än vad som förväntas. Konjunkturinstitutet skriver bland annat att Finansdepartementet ”överskattar förstärkningen av de offentliga finanserna på grund av avtrappat jobbskatteavdrag och begränsad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt. Detta eftersom regelförändringarna kan ge upphov till lägre beskattningsbara arbetsinkomster än vid oförändrade regler.” Flood (2015) skriver att skatteintäkterna av att fasa ut jobbskatteavdraget inte ger några effekter på skatteintäkterna när hänsyn tas till förväntade beteendeffekter i form av ett minskat arbetsutbud. Sammantaget är risken övervägande att effekterna av de skattehöjningar regeringen avser genomföra överskattas och att intäkterna blir lägre än väntat. Detta medför att de utgiftsökningar

som avses finansieras via skatteförslagen underfinansieras över tid. Detta riskerar att ytterligare försvaga statens finanser.

Regeringens åtgärder leder till långsiktigt högre arbetslöshet

Försiktigt positiva signaler i den globala konjunkturen samt en god inhemsk efterfrågan leder till en fortsatt relativt god ökning av sysselsättningen. Sveriges sysselsättningsgrad är efter åtta år med alliansregeringen högst i EU, och bedömarna som Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen förväntar sig en fortsatt sysselsättningsökning framöver.

Samtidigt finns betydande strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden som gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat långtidsarbetslösa, utrikes födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb.

Jämviktsarbetslösheten är därför fortsatt hög och matchningen fungerar dåligt. Därtill finns ett fortsatt behov av att förlänga arbetslivet för fler. Viktiga strukturella reformer krävs för att få till stånd en positiv utveckling.

Regeringens politik för att få ned arbetslösheten utgår från tre områden: bostads- och infrastruktursatsningar, näringspolitiska satsningar, samt utökade utbildningsplatser och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som exempelvis subventionerade traineetjänster och extratjänster i offentlig sektor. Samtidigt höjer regeringen ett stort antal skatter och bidrag och avskaffar den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen.

I skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad och det behov av åtgärder som därmed föreligger, är regeringens politiska prioriteringar oroande. Förslagen i regeringens budgetproposition riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringens förslag innebär höjda skatter på uppemot 35 miljarder kronor 2016, och på sikt mer än 40 miljarder 2019. Cirka 80 till 90 procent av dessa slår direkt mot jobb och tillväxt. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna. De uppgår endast till två procent av de skattehöjningar som drabbar jobb och tillväxt.

Regeringen vill höja inkomstskatten för över en miljon löntagare. Sverige har, trots de skattereformer som Alliansen gjort, fortfarande bland västvärldens högsta marginalskatter. Trots det föreslår regeringen att marginalskatterna ska höjas ytterligare, genom att jobbskatteavdraget trappas av och skiktgränsen för statlig inkomstskatt räknas upp långsammare än tidigare. Höjda skatter påverkar motivationen att arbeta och höjer trösklarna in på arbetsmarknaden. Detta är särskilt allvarligt då de kombineras med kraftigt utbyggda transfererings- och bidragssystem som minskar incitamentet att gå från bidragsförsörjning till förvärvsarbete. Enligt Konjunkturinstitutet leder regeringens reformer till att arbetskraftsdeltagandet minskar med minst 15 000 personer.

Regeringen försvårar också för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa och samtidigt försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Särskilt RUT-sektorn är viktig för grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. I vårändringsbudgeten lämnades förslag om att fördubbla arbetsgivaravgiften för unga. Höjda arbetsgivaravgifter för unga minskar företagares vilja att anställa de med mindre erfarenhet, och slår framför allt mot ingångsjobb för ungdomar i tjänstesektorn. I budgetpropositionen föreslås också en löneskatt för dem över 65 som jobbar. Skattehöjningen är högre än vad som tidigare aviserats. Löneskatten minskar både företagets incitament att anställa äldre och äldres drivkrafter att arbeta, eftersom löneskatten delvis övervältras på lönerna. Höjningen riskerar att tidigarelägga många människors utträde från arbetsmarknaden, trots det stora samhällsekonomiska behov som finns för att förlänga yrkeslivet. Dessa åtgärder stramar åt inhemsk efterfrågan samtidigt som de försämrar förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som behöver mest hjälp in på arbetsmarknaden.

Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningssatsningar, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden, och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Den öppna arbetslösheten i Sverige ligger på 7,9 procent. I försöken att beräkna den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, hamnar Konjunkturinstitutet strax under sju procent. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturell arbetslöshet, utan att

jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.

Erfarenheter från Sverige och andra länder påvisar komplikationen av att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturella arbetslösheten är liten.

Åtgärderna riskerar att ha betydande undanträngningseffekter. En orsak är att deltagande i åtgärder minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten för att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten.

Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis hade 50 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2014 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare i denna grupp kan stora kompetenshöjningar vara svåra att uppnå, och andra åtgärder måste till.

Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders effekter på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen och försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. Konjunkturinstitutet bedömer att regeringens politik minskar den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med 15 000 personer. Finanspolitiska rådet skriver i sin årliga granskning av regeringens politik: ”sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat [för att minska arbetslösheten] hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten” och pekar dessutom på att regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringen och höjda socialavgifter för unga bedöms verka i motsatt riktning, och höja arbetslösheten med 33 000–37 000 jobb.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är ytterligare exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skattehöjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för RUT- och ROT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att regeringen underskattar de negativa sysselsättningseffekter som förändringen av ROT-avdraget leder till, och att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker båda förslagen då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbetet kommer att öka väsentligt och därigenom den ekonomiska brottsligheten.

Tabell 1. Långsiktiga effekter av den ekonomiska politiken aviserad i vårpropositionen 2015.

Storleken på effekten i procent av potentiell sysselsättning och arbetskraft.

	Potentiell arbetskraft	Potentiell sysselsättning
Slopad nedsättning av socialavgifter för unga	-0,1%	-0,2%
Höjda ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen	*	-0,2%
Åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken	*	0,2%
Förändringar inom sjukförsäkringen	-0,3%	-0,1%
Särskild löneskatt för äldre	-0,0%	-0,0%
Summa	-0,4%	-0,3%

De jobb som slås ut kommer sannolikt istället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skattehöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. De föreslagna inkomstskattehöjningarna slår mot över en miljon löntagare. För de som är beroende av att ta bilen, leder höjd bensinskatt till dyrare resor. ROT-avdraget används av över en miljon svenskar varje år, som med nya regler får ökade kostnader på i genomsnitt 6 000 kronor, enligt riksdagens utredningstjänst.

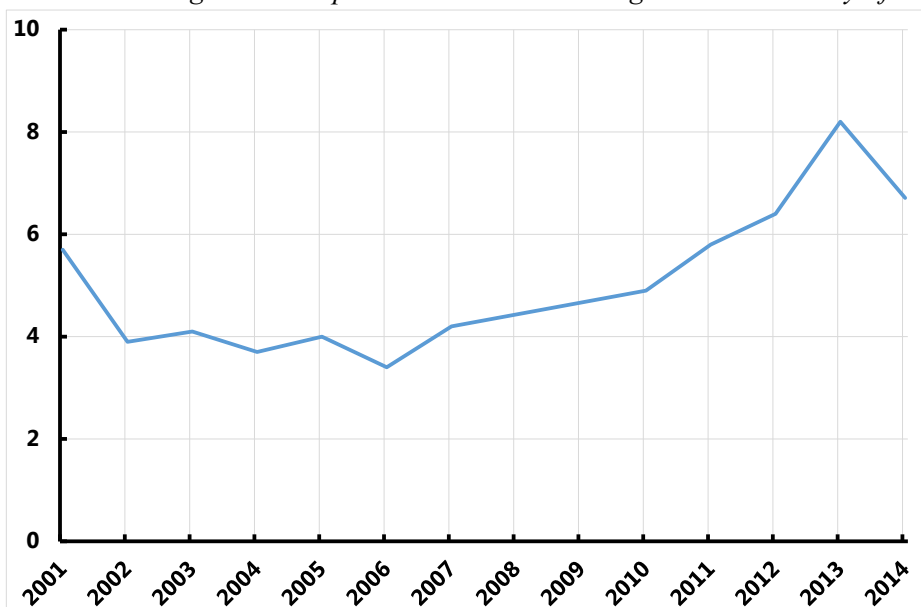
Politik som slår mot svensk konkurrenskraft

Svensk konkurrenskraft har under en lång tid varit i internationell toppklass. Sveriges relativa försprång minskar dock stadigt, i takt med att andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. När omställningstrycket hårdnar på svensk ekonomi behöver det mötas med fortsatta reformer. Bland annat behöver vår infrastruktur moderniseras, bostadsbyggandet behöver öka samt effektiviseras och svensk energimarknad måste kunna svara upp mot industrins behov.

Regeringens politik för ökad konkurrenskraft är enligt Alliansens bedömning otillräcklig, och motverkas särskilt av regeringens politik på skatteområdet. I budgetpropositionen är skattehöjningarna på jobb och företagande 40 gånger högre än satsningarna på näringspolitik. Det finns starka indikationer på att regeringens politik genom att försämra förutsättningarna för företagande också minskat drivkrafterna för

entreprenörskap. Enligt Global Entrepreneurship Monitor 2015 har det svenska entreprenörskapet fallit dramatiskt med nästan två procentenheter, från 8,2 till 6,7 procent 2014. Därmed bryts den uppgående trend som pågått sedan alliansregeringen tillträdde 2006 där Sverige mer än fördubblade sin entreprenöriella aktivitet fram till och med 2013. Särskilt anmärkningsvärt är minskningen av kvinnors entreprenörskap som fallit brant från 6,2 procent till 3,8 procent. Rapportförfattarna pekar särskilt på att diskussionen om regeringens neddragningar av skattereduktionerna för RUT- och ROT-tjänster kan ha påverkat benägenheten att starta företag inom dessa branscher. Nedgången har nämligen främst drabbat konsument- och hushållsnära tjänster, vars andel minskade med cirka tio procentenheter jämfört med tidigare år.

Diagram 5. Total entreprenöriell aktivitet i tidigt stadium. Andel av befolkningen i åldrarna 18–64 år som antingen är entreprenör i vardande eller äger och leder ett nytt företag. Procent.

Källa: Entreprenörskapsforum (2015).

Regeringen har försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har gått i stå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige, samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att under den nuvarande försiktiga konjunkturåterhämtningen skjuta upp centrala infrastruktursatsningar och skapa osäkerhet kring de projekt som redan finns riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt.

Regeringens otydlighet kring energipolitiken har under året skapat osäkerhet kring den svenska exportindustrins energiförsörjning. Denna osäkerhet dämpas inte av de skatteförändringar för både energiproduktion och drivmedelsanvändning som regeringen nu föreslår. De ändrade förutsättningarna för svensk energiproduktion rubbar också förutsättningarna för den energikommission som aviserats, och förtroendet för regeringen som en part i densamma.

Med Sveriges nuvarande befolkningsökning finns ett stort behov av nya bostäder. Alliansen har under sin regeringstid genomfört flera förändringar för att underlätta planering och byggande, och vi ser redan nu hur byggtakten ökar kraftigt. Ytterligare åtgärder krävs dock för att förenkla byggandet och effektivisera bostadsmarknaden, som fortsatt karakteriseras av regelbörda och begränsad konkurrens inom byggindustrin. Regeringen har nu lagt om den framgångsrika bostadspolitik som förts och som behöver fullföljas, till förmån för en återgång till 1990-talets subventionspolitik inom bostadsområdet. Bostadssubventioner är ett ineffektivt och kostsamt verktyg för att öka byggandet, som riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Trots att Boverket pekar på att 430 000 bostäder måste byggas till 2020 sänker regeringen målet till att bara minst 250 000 nya bostäder ska byggas under samma tidsperiod.

I syfte att bland annat stärka Sveriges konkurrenskraft inledde Alliansen 2006 en stor omläggning av den svenska utbildningspolitiken. Vår politik syftade till att uppvärdera skolans kunskapsuppdrag. OECD understryker nu att reformerna av den svenska skolan bör fortsätta. Regeringen väljer istället att lägga stora summor på reformer som inte syftar till att stärka kunskapsuppdraget, samtidigt som man exempelvis slopar den utbyggnad av karriärtjänster som riksdagen tidigare beslutat om. Med mindre kunskap i skolan hotas Sveriges långsiktiga kompetensförsörjning.

4. Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

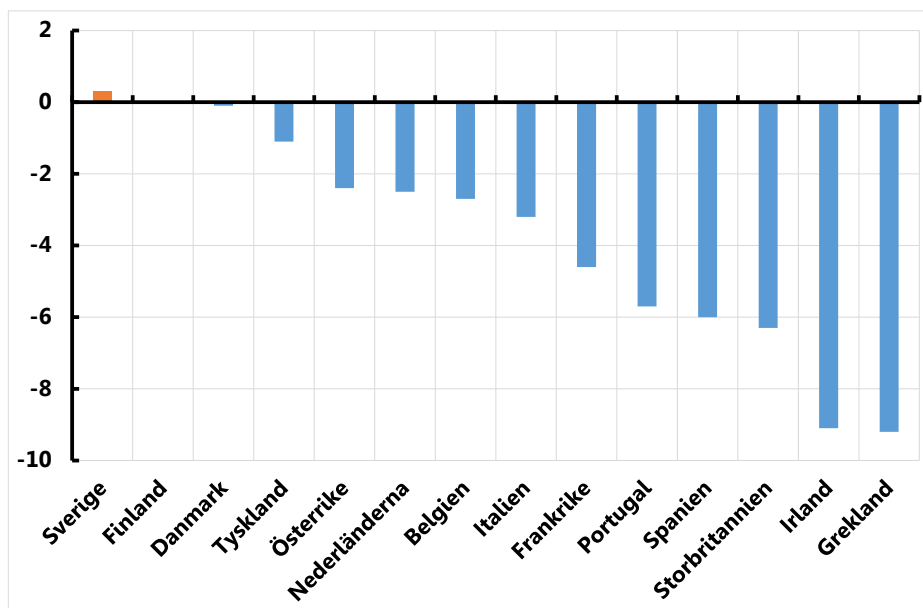
Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar produktionsförmågan. Därmed vidgas utrymmet för hushållens konsumtion och de

skatteintäkter som finansierar välfärden ökar. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

Fortsatt ansvar för svensk ekonomi

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarat krisen väl är att det finansiella ramverket och överskotts målet medförde att Sverige gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. När ekonomin nu ljusnar står Sverige fortfarande väl rustat, med en relativt låg statsskuld och hög sysselsättning.

Diagram 6. Genomsnittligt finansiellt sparande 2006–2014. Procent av BNP.

Källa: EU-kommissionen (2015a).

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden nu är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i EU-15 skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången fört med sig nedskärningar och åtstramningar i många länder.

Alliansen kommer fortsatt värna en stabil och varaktig återhämtning av svensk ekonomi. För att säkra den ekonomiska utvecklingen i ett land som Sverige är det centralt att ha utrymme för att klara av stora svängningar i de offentliga finanserna. Sverige är en liten och öppen ekonomi och är därmed känsligt för svängningar i omvärldens efterfrågan. Vi har därtill en relativt stor offentlig sektor, som medför att en konjunkturedgång får en relativt stor inverkan på de offentliga finanserna. Sverige har dessutom en stor banksektor, vilket innebär att riskerna för de offentliga finanserna är betydande vid förnyad turbulens på de finansiella marknaderna. Överskottsmålet är idag en viktig del av det finanspolitiska ramverket och bör inte ändras ensidigt av regeringen. Eventuella förändringar av överskottsmålet eller andra delar av det finanspolitiska ramverket måste övervägas noga och i politiskt samråd. Det är därför positivt att en parlamentarisk utredning tillsatts på Alliansens och riksdagens initiativ. Det finanspolitiska ramverket med ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande har tjänat Sverige väl och varit en viktig orsak till att Sverige kunnat sänka statsskulden från 75 procent till drygt 40 procent av BNP. Överskottsmålet har dessutom tvingat politiker av olika färg att stå emot politiska krav på utgifter som skulle leda till långvariga underskott. Ramverkets styrka, och i förlängningen förtroendet för de svenska statsfinanserna, grundar sig i att regelverket åtnjuter ett brett parlamentariskt stöd. Eventuella förändringar av ramverket bör därför utredas grundligt och beslutas i brett samförstånd.

Överskottsmålet innebär att de offentliga finanserna över en konjunkturcykel ska uppnå en procents överskott. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar.

Penningpolitiken är nu kraftigt expansiv för att nå inflationsmålet. Riksbanken bedömer att reporäntan bör ligga kvar på $-0,35$ procent tills KPIF-inflationen är nära två procent och att det är lämpligt att höja räntan först under andra halvåret 2016. I en sådan situation har finanspolitiken ett betydande genomslag på resursutnyttjandet i ekonomin, eftersom den normala motvikten från penningpolitiken saknas. En kraftig åtstramning av finanspolitiken 2016–2017 skulle riskera att fördröja återhämtningen. När de offentliga finanserna nu ska föras tillbaka mot balans och överskott bör det därför ske på ett sätt som värnar en stabil och varaktig återhämtning.

En rimlig avvägning är därför att reformer 2016–2017 bör vara fullt finansierade. Från 2018 och framåt, när ekonomin bedöms vara mer robust och penningpolitiken börjat normaliseras, bör diskretionära budgetförstärkningar på ungefär 25 miljarder kronor genomföras. Tillsammans med de automatiska budgetförstärkningar som enligt regeringen kommer ske under prognosperioden bedömer Alliansen att en procents överskott kan nås 2020, förutsatt att ekonomin är i balans.

Tabell 2. Bana för offentliga finanser. Procent av BNP om inte annat anges.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Finansiellt sparande utan budgetförstärkningar	-1,9	-0,9	-0,9	-0,5	0	0,3
Strukturellt sparande utan budgetförstärkningar	-1,2	-0,4	-0,4	-0,3	0	0,3
Budgetförstärkningar (mdkr)					5	10
Budgetförstärkningar (% av BNP)					0,1	0,2
Finansiellt sparande inklusive budgetförstärkningar	-1,9	-0,9	-0,9	-0,5	0,1	0,6

Källa: Prop. 2015/16:1 och egna beräkningar.

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och strukturella saldoto i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna förskjutas längre fram i tiden. Omvänt bör budgetförstärkningarna tidigareläggas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

På inkomstsidan bör en rad åtgärder vidtas. Skatteuttaget från den finansiella sektorn bör öka. I dag är den finansiella sektorn undantagen från mervärdesskatt i EU-länderna, vilket bidrar till att beskattningen är lägre än för andra delar av näringslivet. En

utgångspunkt bör vara att, på samma sätt som i Danmark, utjämna skatteuttaget genom en viss höjning av de sociala avgifterna inom den finansiella sektorn. Det är viktigt att upprätthålla skattesystemets legitimitet. I dag beskattas den kommersiella fastighetssektorn mindre än andra delar av näringslivet. Skatteplanering genom paketering av fastigheter kan motverkas. För att ytterligare motverka fusk bör även nivåerna i skatte- och tulltilläggen höjas. Omställningen av transportsektorn är en viktig del av miljöpolitiken. Miljöstyrningen bör förstärkas, till exempel genom att se över beskattningen för personbilar och fordon som har särskilt stora utsläpp av växthusgaser. Ytterligare miljöskatter, såsom en kemikalieskatt och skatt på fluorerande växthusgaser, bör införas. Kväveoxidavgiften bör också göras om till en skatt. Alliansen har även beredskap för ytterligare höjningar av skatterna på alkohol och tobak i syfte att stärka folkhälsan.

Det är viktigt att föra en ansvarsfull politik som begränsar utgiftsökningarna framöver. Sysselsättningen ökar för närvarande starkt och vi ser en bred uppgång på arbetsmarknaden. Därmed är det naturligt att anpassa omfattningen av arbetsmarknadsåtgärderna längre fram och minska de åtgärder som är minst effektiva. Vi ser samtidigt en fortsatt ökning av ohälsotalen, med kraftigt stigande kostnader för sjukförsäkringssystemet. Att lägga om sjukförsäkringsreglerna utan att först hantera de stigande ohälsotalen riskerar att långsiktigt försätta människor i utanförskap, samtidigt som det betydande kostnadstryck som vi ser inom systemet förstärks ytterligare. Det bör istället vidtas åtgärder som löser det underliggande samhällsproblemet, att långsiktigt minska sjukfrånvaron.

Också kostnaderna för migration och integration ökar, till följd av att fler söker sig till vårt land för att få skydd mot krig och förtryck. Här krävs långsiktiga effektiviseringsåtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen, till exempel vad gäller boendekostnaderna i mottagningssystemet.

Det är också centralt att i allmänhet upprätthålla god kostnadskontroll i olika ersättningssystem genom att motverka förekomsten av fusk och överutnyttjande. Den statliga förvaltningen bör effektiviseras. Det bör också framgent ske en begränsning av de årliga anslagsökningarna i pris- och löneomräkningssystemet. Mot bakgrund av behovet att stärka försvaret bör detta område undantas. Kostnaderna kan också minskas genom att myndigheternas lokalkostnader och lokalisering prövas hårdare.

Dessa budgetförstärkningar på utgifts- och inkomstsidan kan, med nuvarande prognoser, förväntas ge tillräckliga budgetförstärkningar för att sparandet ska uppgå till 1 procent av BNP 2020. Kommande förslag på reformer under mandatperioden kan komma att kräva ytterligare budgetförstärkningar. Eventuella förslag på reformer på utgiftssidan bör i hög grad finansieras med lägre utgifter och effektiviseringar på andra områden.

Utgiftstakets nivåer 2015–2019

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, då det är viktigt att hålla utgifterna på en ansvarsfull nivå. Regeringens agerande förutsätter ett kraftigt höjt skatteuttag för att balansera utgiftsökningarna. Skattehöjningarna riskerar att slå mot jobb och företagande, och därmed försämra Sveriges ekonomiska utsikter.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgeterat under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymme för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av ökning av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Det understryker behovet av god kostnadskontroll och nödvändigheten att göra omprioriteringar inom och mellan olika utgiftsområden.

Tabell 3. Centerpartiets förslag till utgiftstak

	2016	2017	2018	2019
Utgiftstak	1 199	1 253	1 301	1 318
Takbegränsade utgifter	1 164	1 202	1 232	1 258
Budgeteringsmarginal	35	51	69	60
Budgeteringsmarginal, % av takbegränsade utgifter	3 %	4,2 %	5,6 %	4,8 %

Källa: Prop. 2015/16:1 och egna beräkningar.

Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När vi är många som jobbar hjälps vi åt att skapa mer resurser till vår gemensamma välfärd. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd.

Målsättningen kan därför inte vara annan än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Arbetsmarknaden ska rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete och att en betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Det handlade till stor del om att människor som varit inne på arbetsmarknaden trycktes ut ur arbetskraften då bidragssystemen hade gjort att arbete lönade sig för dåligt, samtidigt som antalet med sjuk- och aktivitetsersättning, det som tidigare kallades förtidspension, ökade kraftigt under 2000-talets första år. Sedan 2006 har en stor del av detta breda utanförskap minskat som en effekt av alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik ekonomisk politik och välfärdspolitik och andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår visserligen, och förstärks av att regeringen nu gör det mindre lönsamt att arbeta. Men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad idag är att bryta det utanförskap som gäller de som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt unga utan gymnasiekompetens och utrikes födda drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper. Delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete, delvis för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för individen och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Matchningen på svensk arbetsmarknad har försämrats betydligt över tid. Företagen har svårt att hitta personal, trots att en relativt stor grupp står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad

utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

Alliansens politik har här varit framgångsrik. Trots den globala krisen har mer än 300 000 fler personer ett jobb att gå till i dag än 2006. Utanförskapet har minskat med närmare 200 000 personer sedan 2006. Andelen ungdomar som varken jobbar eller studerar, liksom antalet långtidssjukskrivna och förtidspensionerade har minskat. Sysselsättningen bland utrikes födda och bland kvinnor har ökat. Sverige har i dag högst sysselsättningsgrad och högst arbetskraftsdeltagande i EU.

Alliansen fortsätter nu sitt reformarbete för att se till att de grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där får ett jobb att gå till. Det kommer kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagens efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder.

För det första måste det vara lönsamt att arbeta. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om man är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska vi ha trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma.

För det andra måste alla få chansen att komma i jobb. Trösklarna på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och allt högre kompetenskrav. Därför krävs dels möjligheter till utbildning och kompetensinsatser. Man ska kunna lära sig det som behövs för att ta ett jobb och man ska ha möjlighet att lära om och ställa om från ett jobb till ett annat. Dels krävs en arbetsmarknad som erbjuder arbetstillfällen också för de med en kortare utbildning. Det måste finnas alternativ för de människor som av olika skäl inte klarar av att utbilda sig i kapp.

För det tredje måste villkoren och drivkrafterna i Sverige för att starta, driva och växa företag vara i internationell toppklass. Bara genom ett starkt och dynamiskt näringsliv där företagsamhet och entreprenörskap både värderas högt och lönar sig kan vi säkerställa välstånd, välfärd och sysselsättning i Sverige.

Goda och hållbara förutsättningar för fler och växande företag

Under de senaste två mandatperioderna har bolagsskatten och socialavgifterna sänkts, och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrats. Regelbördan har minskat med 7 miljarder kronor, bland annat genom avskaffad revisionsplikt och förenklade redovisningsregler. Det är nu möjligt att driva företag inom fler områden, inte minst inom branscher som domineras av kvinnor. Det finns i dag 200 000 fler företag än 2006 och den entreprenöriella aktiviteten har fördubblats på samma tid. Fortsatt arbete och reformer krävs dock för att ytterligare förbättra de ekonomiska incitamenten för att starta, driva och expandera sitt företag. För att behålla vår starka internationella position vad gäller konkurrenskraft måste vi kontinuerligt förbättra villkoren för att driva företag i Sverige.

God tillgång på kapital och goda möjligheter till kompetensförsörjning är avgörande för att främja entreprenörskap. Svenska villkor på dessa områden har historiskt varit goda, men möjliga förbättringar finns och krävs för att Sverige ska kunna konkurrera internationellt. Alliansen går därför vidare med ytterligare åtgärder för att förbättra villkoren för entreprenörskap. För det första behöver mindre och växande företag bättre tillgång på kapital i ett tidigt skede för att kunna göra de investeringar som krävs. Det offentliga riskkapitalet har i dagsläget svårt att komma in i tidiga skeden av bolagens utveckling, när det behövs som mest, och riskerar istället att tränga ut privata investeringar i senare investeringsfaser. För att modernisera och effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser. För det andra har nystartade företag sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner. För att underlätta för små företags rekrytering av kompetent arbetskraft vill Alliansen därför göra det enklare och mer konkurrenskraftigt att erbjuda anställda incitamentsprogram och delägarskap. Vi tillsatte en utredning i denna fråga som ska lämna sitt betänkande i mars 2016. Vår ingång är att regelverket bör förenklas och göras mer konkurrenskraftigt, samtidigt som grundläggande skatterättsliga principer beaktas, så att det blir lättare för växande företag att attrahera och behålla centrala medarbetare. Det handlar både om företagets kostnader för incitamentsprogrammen och reglerna för individen, till exempel i vilken utsträckning incitamentsprogrammen ska beskattas som inkomst av tjänst samt när beskattningstillfället ska ske.

Att förbättra institutioners funktionssätt och minska regelkrångel är ett långsiktigt och mödosamt arbete. Samtidigt kan effekterna vara stora. Enligt Världsbanken leder lägre kostnader för att starta företag till fler företag och ökade skatteintäkter. Mer kan alltså göras. För det första stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor. För det andra behöver företagens rapporteringsbörda minska. En garanti som innebär att företag bara behöver lämna en uppgift en gång till myndigheterna bör införas. Detta bör ske med hjälp av ”En dörr in”, en plattform där företagare bara lämnar in uppgifter en gång på en plats och dessa uppgifter därefter slussas till aktuell myndighet. En sådan garanti skulle påtagligt minska tiden som företag behöver lägga på administration och öka tiden de kan lägga på sin kärnverksamhet.

För Sveriges konkurrenskraft och kompetensförsörjning är det avgörande att utbildningen i Sverige håller en hög kvalitet. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Alliansen vill därför fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp-tio i Pisa-mätningarna. Höjs kunskapsnivåerna i det obligatoriska skolväsendet kan nivån på undervisningen i gymnasieskolan och den eftergymnasiala utbildningen fortsätta att höjas till gagn för de företag som vill växa och rekrytera.

Den nuvarande bostadsbristen i Sverige är ett allvarligt problem som begränsar människors möjligheter att flytta till jobb och utbildning och företagens möjlighet att växa. Detta leder i förlängningen till lägre tillväxt och färre jobb. Alliansregeringen genomförde ett stort antal förändringar för att underlätta planering och byggande. Tack vare Alliansens reformer har bostadsbyggandet också ökat betydligt och har nu nått sin högsta nivå på 20 år. Genom Sverigebygget tog Alliansen ett samlat grepp kring infrastruktur och bostadsbyggande. Sverigebygget förväntades bidra till att det byggs 300 000 nya bostäder fram till och med år 2020 genom att förbättra förutsättningarna för ett ökat byggande utifrån hushållens behov och utan snedvridande subventioner. Regeringens mål om 250 000 nya bostäder till 2020 ser ut att nås med den nuvarande byggtakten. Men mer behöver göras. Den kraftigt ökande befolkningstillväxten medför att det behöver byggas drygt 70 000 bostäder per år fram till år 2020, enligt aktuella bedömningar.

Regeringen har valt att fortsätta arbetet med delar av Alliansens infrastruktur- och bostadsinvesteringar, vilket vi välkomnar. Samtidigt har regeringen infört snedvridande och ineffektiva bostadssubventioner och arbetet med effektiviseringar av byggprocessen och bostadsmarknadens funktionssätt har saktat ned. I riksdagen motsatte sig Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet många av de förslag till enklare och mer flexibla regler som alliansregeringen lade fram. Alliansen kommer fortsätta och intensifiera arbetet med regelförenklingar och andra åtgärder för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt och förbättra kommunernas markplanering.

En fungerande transportinfrastruktur är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och satsningar på väg och järnväg är en viktig del för att främja både företagande och sysselsättning. Under åren 2014–2025 kommer Sverige satsa minst 522 miljarder kronor på infrastruktur, till följd av alliansregeringens förslag. Det möjliggör underhåll och stora investeringar i befintlig infrastruktur i hela landet, liksom nysatsningar för att förbättra möjligheterna för såväl arbetspendling som godstransporter.

Alliansregeringens politik för viktiga förbättringar för bland annat gruvnäringen och andra näringar som är beroende av transporter har påbörjats. Underhållet av svenska järnvägar har fördubblats sedan 2006. Anslaget till enskilda vägar har höjts väsentligt. Genom hela Sverige pågår väg- och järnvägsprojekt för att förbättra framkomligheten och transportmöjligheterna. Effektivare transporter innebär också minskad miljöpåverkan och minskade klimatutsläpp. Alliansen vill fortsätta detta arbete.

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle, och lika självklart att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik tillåts växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön.

Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste Sverige arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behöver uppnås. Det är särskilt viktigt att arbetet intensifieras inför FN:s klimatkonferens i Paris, COP21, som går av stapeln i december 2016 och att vi ser konkreta resultat ifrån förhandlingarna.

En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Vi värnar välfärdens kärnverksamheter – skola, vård och omsorg. Det är grunden för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg har ökat per invånare och i fasta priser sedan 2006 och resurserna per elev har ökat från 2006 till 2012, i alla skolformer och i fasta priser. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Välfärdspolitiken måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och hantera en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla. För elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen. Föräldrarna ska veta att barnen när de kommer hem från skolan har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet. Oavsett bakgrund eller var du går i skolan. Så ges alla barn en bra start i livet. Alliansen vill fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp-tio i Pisa-mätningarna.

I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla. Skillnader i kvalitet eller tillgänglighet mellan regioner eller utifrån till exempel kön eller utbildningsbakgrund ska motverkas. Sedan 2006 har tillgången till vård förbättrats. Köerna har kortats och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har också stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Sverige är i dag ett av världens bästa länder på sjukvård. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Det finns fler aktiva läkare och sjuksköterskor än någonsin, och Sverige utbildar dessutom fler än någonsin tidigare. Apoteksreformen har inneburit fler apotek, bättre service och att vi kan köpa receptfria läkemedel i mataffärer och på bensinstationer.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetssätt, till gagn för alla som använder välfärden. Det har länge funnits politisk samsyn i värdet av detta. Den svenska lösningen, med en

offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är därför väl värd att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

En mångfald av aktörer är också en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven och patienten i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste valfriheten värnas.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämlikt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet, och skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Att regeringen inte fokuserar på kvalitetsaspekterna, utan istället låter utreda begränsningar av vinstuttag i välfärdssektorn är en mycket olycklig utveckling. Det finns inga etablerade samband mellan organisationsform eller vinstuttag och kvaliteten i verksamheten. Utgångspunkten borde istället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

5. Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken: närodlad tillväxt

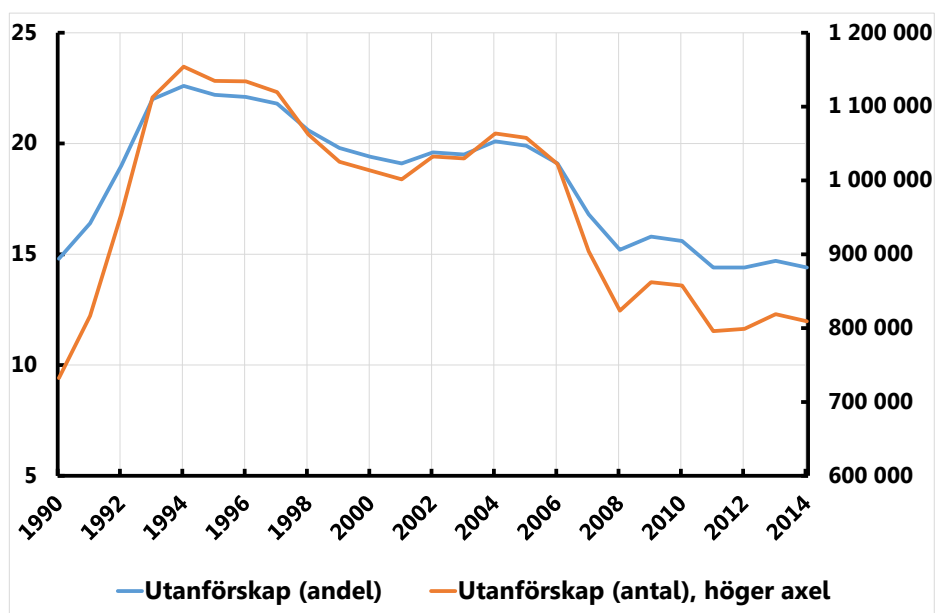
Sverige behöver förnya den ekonomiska politiken. Sverige ska vara ett av världens mest framgångsrika länder ekonomiskt, med möjlighet för alla att arbeta och utvecklas. Med ett näringsliv i frontlinjen för internationell konkurrenskraft och innovation och med en bred bas av småföretag som tillåts utvecklas och växa i hela landet. Sverige ska vara ett föredöme på miljöområdet, där vi med konkreta miljöstyrmedel visar att ekonomisk tillväxt, innovation och entreprenörskap går hand i hand med minskade utsläpp, minskade gifter och ekologisk balans. Sverige ska skapa välfärd och trygghet för alla, i hela landet, dels genom ett ökat välståndsskapande, som medger mer resurser till skola, vård och omsorg, dels genom att dessa resurser används bättre.

Under åren i alliansregeringen lades grunden till stabila statsfinanser. Viktiga steg togs för att lätta skattebördan och minska regleringarna. Trots den långvariga internationella krisen skapades över 300 000 nya arbetstillfällen och utanförskapet minskade med drygt 200 000 personer. Den gröna omställningen accelererade och den förnybara energin utgjorde för första gången hälften av vår energiförsörjning.

Nu, när den sju år långa internationella krisen äntligen är till ända, måste vi ta nästa steg så att vi skapar maximalt med jobb under den globala återhämtningen.

Tyvärr är den svenska regeringen på väg i motsatt riktning. Stora skattechöjningar på jobb och regleringar av växande företag riskerar att bryta återhämtningen och kommer att drabba tiotusentals arbetstillfällen. De mest utsatta grupperna på arbetsmarknaden är de som drabbas hårdast.

Diagram 7. Utanförskapet.

Källa: SCB (2015c).

Utanförskapet sjönk under Alliansen till den lägsta nivån sedan början av 1990-talet, men det är fortfarande högt. Det riskerar nu att fördjupas, eftersom allt fler hamnar i långvarigt utanförskap utan möjlighet att få jobb. Många mindre orter har drabbats hårt av den utdragna krisen och den minskade sysselsättningen i traditionell industri. Sverige riskerar en ökad tudelning mellan regioner, mellan personer med hög och låg utbildning och mellan unga och medelålders. Flyktingar som kommer till Sverige riskerar att fastna

i byråkrati och arbetslöshet istället för att snabbt komma i jobb och få en bostad. Vi riskerar ett monumentalt slöseri av människors livsmöjligheter och initiativkraft.

Denna utveckling går att vända, men då måste vi också vända på perspektiven. Vi måste se att jobben och växtkraften i svensk ekonomi skapas underifrån, av små och växande företag, inte ovanifrån av staten. Att miljö och tillväxt är varandras förutsättningar, inte motsatser. Att välfärden måste anpassas efter människan och inte systemet. Att tillväxt och jobb skapas av en närodlat politik, inte av åtgärder finansierade med högre skatter. Att civilsamhället ibland med små medel kan skapa större trygghet och sammanhang än stora byråkratier.

Därför föreslår Centerpartiet i denna budgetmotion stora och viktiga strukturreformer på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden, en omläggning av skatten på arbete och företagens villkor samt en kraftfull grön skatteväxling, med sänkt skatt på arbete finansierade med att förorenaren betalar för utsläpp. Målet är att frigöra alla de krafter som finns runt omkring i vårt land, så att nya initiativ och idéer belönas istället för att bestraffas.

Ytterst är välfärdens kvalitet beroende av skatteintäkter från en stark sysselsättningsutveckling och ett klokt utnyttjande av de gemensamma resurserna. Under alliansregeringen ökade resurserna till välfärden med över 40 miljarder i fasta priser tack vare att skatteintäkterna från arbete ökade med 43 miljarder i fasta priser, trots en av de djupaste lågkonjunkturerna i modern tid. För att trygga välfärden i framtiden är det nödvändigt att sysselsättningsutvecklingen fortsätter att förstärkas. En politik som leder till förlorade jobb kommer också oundvikligen leda till mindre resurser till välfärden.

5.1 Fler företag – fler jobb

Mellan 1950 och 2005 stod sysselsättningen i privat sektor i princip stilla i Sverige.¹ På senare år har dock de privata jobben börjat växa fram. Fyra av fem av dessa jobb har under det senaste årtiondet skapats i de små och medelstora företagen. Det är av största vikt att vi tar till vara på denna jobbskaparpotential genom att garantera att det är billigt och enkelt att anställa.

---

¹Bjurgren & Johansson (2009).

Under de senaste två mandatperioderna har bolagsskatten och arbetsgivaravgifterna sänkts, och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrats. Regelbördan har minskat, bland annat genom avskaffad revisionsplikt och förenklade redovisningsregler. Det är nu möjligt att driva företag inom fler områden, inte minst inom branscher som domineras av kvinnor. Men fortsatt arbete och fler reformer krävs för att ytterligare förbättra de ekonomiska incitamenten för att starta, driva och expandera sitt företag, för att Sverige ska fortsätta att ligga i topp vad gäller internationell konkurrenskraft. Det innebär bland annat att vi måste skapa en mer flexibel arbetsrätt, mindre regelkrångel och minskad skattebörd.

Sänk trösklarna till den första anställningen

Den första och på många sätt största utmaningen i ett företags utveckling är när det går från att vara ett enmansföretag utan anställda till att anställa en första person. De företag som tagit sig över den tröskeln har sedan enklare att växa och anställa ytterligare.²

Mellan 2004 och 2011 gick i genomsnitt 35 000 företag varje år från att ha noll anställda till att ha minst en anställd. I genomsnitt återgick 12 000 företag efter ett år till att inte ha några anställda igen³. Det innebär att cirka en tiondel av företagarna anställer varje år, samtidigt som undersökningar visar att cirka en fjärdedel egentligen skulle vilja börja anställa.⁴ Även en mindre ökning av antalet företagare som inte bara vill, utan kan och vågar, anställa skulle därmed skapa tusentals jobb.

Centerpartiet föreslår därför att ingen arbetsgivaravgift ska behöva betalas under de första två åren när en enmansföretagare anställer sin första medarbetare. Arbetsgivaravgiften på årslöner upp till 180 000 kronor slopas i två år för den första anställda i ett företag. Summan upp till 180 000 kronor ska vara fri från arbetsgivaravgifter, oavsett vilken lön arbetsgivaren ger till den anställda därutöver. Totalt minskar förslaget kostnaden för den första anställda med cirka 56 000 kronor per år.

Att rikta stödet till den första anställda gör att målgruppen blir unga företag, som bidrar mer till jobbtillväxten än äldre företag. En lägre kostnad för att anställa för första gången gynnar dessutom framför allt personer som varit arbetslösa under en längre tid

---

² Nutek (2005).

³ RUT (2015r).

⁴ Tillväxtverket (2014).

eller som aldrig fått in en fot på arbetsmarknaden.⁵ Höga kostnader för att anställa är också vad småföretag själva anser vara ett av de största hindren för tillväxt. I Företagarnas och Swedbanks årliga undersökning Småföretagsbarometern har höga arbetskostnader alltid varit bland de största, eller det enskilt största, hindren för tillväxt bland småföretag.⁶

Förslaget måste omgärdas av vissa begränsningar för att garantera träffsäkerhet. Avdraget får endast användas en gång per företag. Det ska därför exempelvis inte vara möjligt att helt enkelt registrera ett nytt företag för att kunna få avdraget till en redan existerande verksamhet med anställda.

Genom att stimulera till nyanställningar kommer efterfrågan på arbete att förstärkas och pressa ned arbetslösheten. En skattereduktion riktad mot växande småföretag har därmed fördelen att det kompletterar de åtgärder den tidigare alliansregeringen genomförde för att öka arbetsutbudet. Slutligen kan det förstärka uppbyggnaden av nya företag, som långsiktigt kan bidra till tillväxt och sysselsättning. Förslaget beräknas, fullt infört, medföra en statsfinansiell nettokostnad på 1,3 miljarder kronor.⁷

Billigare att anställa unga

Att få sitt första jobb är viktigt, inte bara för att det ger en inkomst och ett socialt sammanhang. Forskning tyder också på att en trög start i karriären riskerar att medföra negativa konsekvenser även på lång sikt.⁸ Det är därför vi i Centerpartiet målmedvetet arbetar för att trösklarna till jobb ska vara låga. Vi vill att fler unga ska få ett sommarjobb eller sitt första jobb efter studierna. Det första jobbet är nyckeln till att skaffa sig en egen bostad och starta ett eget liv.

Regeringen avser att finansiera sin politik genom att i första hand höja skatten på jobb och företag. Särskilt hårt drabbas ungas jobb. Regeringen kommer från och med 2016 att tredubbla de ungas arbetsgivaravgift (upp till 23 år). Effekten på sysselsättningen beror på hur stor del av de ökade kostnaderna för företagen som övervältras på lönekostnader, och därmed sänkta löner för de unga, och hur stor andel som kommer att läggas på vinster och priser och därmed företagens tillväxtmöjligheter.⁹

---

⁵ Neumark (2011).

⁶ Företagarna (2015).

⁷ RUT (2015r).

⁸ Angelin (2009), Gartell (2009) och Nordström Skans (2004). För studie som visar en mer splittrad bild av effekten av att tidigt få ett sommarjobb, se Alam et al. (2013).

⁹ I ett PM skriver regeringen (Finansdepartementet 2014a) att man antar att hela kostnadsökningen övervältras på lägre lönekostnader. Löner är generellt sett rörliga uppåt, men mer trögrörliga nedåt, se

Regeringen ämnar kompensera kommuner och myndigheter för de kostnadsökningar som höjd skatt på unga ger upphov till. Försvarsmakten, som anställer många unga, får exempelvis en sådan kompensation. Det faktum att regeringen känner sig tvungen att kompensera kommuner och myndigheter för de högre kostnaderna, samtidigt som jobbskaparna förväntas kunna övervältra samma kostnader på lägre löner och marginaler, vittnar om en bristande förståelse för jobbskaparnas situation.

Regeringens höjda skatter på ungas jobb straffar de arbetsgivare som anställer just ungdomar. Det är dålig politik. Centerpartiet vill i stället underlätta för de företag som anställer unga. Konjunkturinstitutet konstaterar, i ett remissvar till regeringen, att de höjda skatterna på ungas jobb har en negativ sysselsättningseffekt och att effekterna ”talar för att behålla nedsättningen av de sociala avgifterna för unga”.¹⁰

Totalt beräknas en återinförd nedsättning av arbetsgivaravgifterna för unga till de nivåer som gällde i maj, juni och juli 2015 medföra en nettokostnad på 13,8 miljarder år 2016.¹¹

Utökning av RUT till fler områden

Vägarna in till arbetsmarknaden behöver bli fler. Det behövs fler jobb på arbetsmarknaden där trösklarna är lägre än idag, så att det är lättare att få det första jobbet. RUT-avdraget för hushållsnära tjänster har i detta sammanhang visat sig vara en mycket framgångsrik reform.¹² RUT har breddat arbetsmarknaden och bidragit till nya och växande företag, fler jobb och att en stor och viktig sektor har sett en övergång från svarta jobb, präglade av otrygghet och svåra arbetsförhållanden, till en laglig sektor med skatte- och pensionsinbetalningar. Därmed har också tryggheten för de anställda ökat. Regeringen har valt att minska och begränsa avdraget, vilket flera remissinstanser är kritiska till på grund av dess effekter på företagande, sysselsättning och risk för ökat svartarbete.¹³

Centerpartiet vill tvärtom utvidga RUT-avdraget med ett paket av nya tjänster. En rad hushållsnära tjänster har legat nära, men utanför, definitionen för RUT-tjänster. Här

---

exempelvis Agell & Bennmarker (2004) och Agell & Lundborg (1999). Om de ökade kostnaderna på ungas jobb inte, som regeringen hoppas, övervältras på lönekostnaderna riskerar den negativa sysselsättningseffekten att bli klart större än vad regeringen tror, se exempelvis Daunfeldt & Hortlund (2014).

¹⁰ Konjunkturinstitutet (2014b).

¹¹ RUT (2015s).

¹² Se exempelvis Konjunkturinstitutet (2013, 2011) och Skatteverket (2011).

¹³ Se exempelvis Ekobrottsmyndigheten (2015) och Ekonomistyrningsverket (2015a).

finns stora möjligheter att bredda och upprepa de framgångar som RUT-avdraget skapat.

Vi föreslår att RUT-avdraget utvidgas till att omfatta flyttjänster och it-relaterade tjänster i hemmet, som exempelvis kan omfatta handledning och teknisk support och syftar till att öka individers digitala kompetensnivå och förmåga att använda sig av digitala verktyg och tjänster i hemmet. Vi vill även återinföra möjligheten att få avdrag för läxhjälp i hemmet, läx-RUT. Den direkta offentligfinansiella nettoeffekten bedöms vara minus 550 miljoner för flyttjänster, minus 166 miljoner kronor för IT-tjänster samt 50 miljoner för läxhjälp.¹⁴

Höjd skiktgräns för statlig inkomstskatt

I Sverige är skatterna på arbete, företagande och specialisering höga. Det gör Sverige mindre attraktivt för såväl inhemsk som utländsk specialiserad arbetskraft och sänker därmed Sveriges förmåga att locka till sig forskningsanläggningar och produktiva företag som är beroende av specialistkompetens. De höga marginalskatterna sänker också utbildningspremien, det vill säga att de gör det mindre lönsamt att vidareutbilda och specialisera sig.

De höga skatterna på arbete bidrar också till det tudelade skattesystemet. Givet skillnaden i beskattning av inkomster från arbete respektive kapital ges företagare incitament att plocka ut ersättning i form av utdelningar eller liknande, i stället för lön. För att reglera detta har de så kallade 3:12-reglerna införts. Dessa regler bidrar till ökat regelkrångel och improduktiv skatteplanering. Sänkta marginalskatter är därför också viktigt för att på sikt kunna förenkla reglerna för småföretag ytterligare.

Den statliga inkomstskatten innebär att för relativt stora grupper uppgår marginalskatten till långt över 50 procent. Ett antal utredningar har visat att sänkt statlig inkomstskatt leder till fler arbetade timmar, karaktäriseras av hög självfinansieringsgrad och bidrar till en ökad effektivitet i ekonomin.¹⁵ För Centerpartiet är det därför prioriterat att gradvis göra marginalskattekurvan mindre brant. Regeringen väljer att gå den motsatta vägen. Genom att stoppa uppräkningsgränsen höjer de i praktiken skatten för breda löntagargrupper, med färre arbetade timmar som följd.

---

¹⁴ Prop. 2014/15:100 och SOU 2015:28.

¹⁵ Birch Sørensen (2010), Finanspolitiska rådet (2008), Flood (2015), Flood et al. (2013), Holmlund & Söderström (2008), RUT (2015b, 2015c), Selin & Pirttilä (2010), SOU 2011:11.

Centerpartiet föreslår som ett första steg att skiktgränsen för statlig inkomstskatt höjs, så att alla som tjänar under 38 000 kronor per månad enbart behöver betala kommunal inkomstskatt och att skiktgränsen 2016 blir 443 800 kronor.¹⁶ En tredjedel av alla heltidsarbetande i Sverige betalar idag statlig inkomstskatt. Den statliga inkomstskatten innebär alltså mycket höga marginalskatter för breda löntagargrupper. Med Centerpartiets förslag får drygt en miljon löntagare sänkt skatt.¹⁷ 50 000 personer slipper helt betala statlig inkomstskatt.

Förslaget sänker marginalskatterna för personer med normala inkomster, ökar utbildningspremien, leder till fler arbetade timmar och ökar effektiviteten i ekonomin. Reformen beräknas kosta 1,3 miljarder kronor.

Sänkt skatt för dem som vill jobba längre

Jobbskatteavdraget är en av alliansregeringens mest framgångsrika reformer i termer av både tillväxt- och sysselsättningseffekter.¹⁸ Istället för att, som regeringen gör, minska incitamenten till arbete vill Centerpartiet tvärtom att det ska löna sig ännu bättre att arbeta. En av de största utmaningarna på svensk arbetsmarknad är att allt fler kommer att behöva arbeta allt längre.¹⁹ Forskning visar att Sverige behöver fler äldre som vill, kan och får arbeta längre för att klara välfärdens finansiering.²⁰

För personer som arbetar efter att de fyllt 65 år genomförde alliansregeringen ett förstärkt jobbskatteavdrag, med regler som är mer förmånliga än vad som gäller för dem som arbetar och inte fyllt 65 år. Utvärderingar av reformen visar att efter jobbskatteavdragets införande ökar sannolikheten att arbeta för 66-åringar i förhållande till 64-åringar och för 66-åringar födda sista jämfört med första kvartalet.²¹ Med fler arbetade timmar förstärks den svenska ekonomin långsiktigt. Centerpartiet vill mot denna bakgrund gå vidare och sänka riktåldern för det förstärkta jobbskatteavdraget från 65 år till 64 år. Reformen beräknas kosta 300 miljoner kronor per år 2016 till 2019.

Regeringen har istället aviserat att man ämnar höja kostnaden för att anställa personer över 65 år. Vi borde snarare underlätta för dem som kan och vill arbeta längre. Skattehöjningen slår mot både nuvarande och potentiell sysselsättning för denna grupp.

---

¹⁶ RUT (2015t).

¹⁷ Prop. 2014/15:1, Skatteverket (2014).

¹⁸ Konjunkturinstitutet (2013), Prop. 2013/14:100.

¹⁹ SOU 2013:25.

²⁰ Finanspolitiska rådet (2015).

²¹ Prop. 2011/12:100, Bilaga 5.

Skatthöjningen påverkar förutom sysselsättningen såväl tillväxt som offentliga finanser negativt.²² Centerpartiet avvisar därför regeringens förslag om att införa en särskild löneskatt för äldre.

Lättare att bygga upp företag

Centerpartiet vill att det ska bli enklare att starta, driva och expandera företag. Precis som trösklarna på arbetsmarknaden måste bli lägre behöver det bli lättare att vara företagare. Detta har betydelse för små orter som förlorat större arbetsgivare och är beroende av återväxten av små företag. Tillskottet av nya mindre företag är ofta skillnaden mellan expansion och stagnation på den svenska landsbygden.

Det har samtidigt också betydelse för den nya framväxande digitala industrin, som är en av Sveriges just nu snabbast växande industrier.²³ Denna bransch är helt beroende av att entreprenörer kan förbli delägare i sina företag och att skattereglerna gör det möjligt för dem att rekrytera nyckelpersoner i Sverige. Sänkta ”nördskatter” på delägarskap i snabbväxande företag kan därmed bli avgörande för denna branschs framtid.

Sänkt aktiekapital

Kravet på aktiekapital ska inte utgöra ett hinder för att starta ett nytt företag.

Centerpartiet var med och halverade kravet på aktiekapital, från 100 000 kronor till 50 000 kronor. Vi vill gå vidare med en ytterligare sänkning av aktiekapitalet från 50 000 kronor till 25 000 kronor. Det sänker trösklarna till företagande och öppnar möjligheten för fler att bidra till Sveriges jobbskapande.

Regler för personaloptioner i världsklass

För små företag är möjligheterna att locka till sig nyckelkompetens ofta begränsade. Entreprenören kan i uppstartsfasen sällan betala löner på de nivåer som är nödvändiga för att kunna attrahera rätt kompetens. Då är det viktigt att det är enkelt och billigt att på andra sätt locka till sig den kompetens som krävs för att få företaget att växa. Att det är möjligt för mindre företag att knyta till sig personer genom att istället för högre lön erbjuda delägarskap i företaget har blivit allt viktigare för att växande företag ska kunna konkurrera om kompetens och talanger lokalt och även internationellt.

---

²² Konjunkturinstitutet (2014a, 2014b).

²³ Boston Consulting Group (2011).

En mekanism som bidrar till att lösa dessa problem är så kallade personaloptioner, i praktiken ett instrument för att omvandla arbete till delägarande och risktagande i företaget.²⁴ Med hjälp av personaloptioner kan exempelvis nyckelmedarbetare kompenseras genom att göras till delägare, snarare än att ges en hög lön. Det ger små företag med begränsad likviditet möjlighet att attrahera nödvändig nyckelkompetens.

Gällande regelverk innebär att eventuell ersättning från personaloptioner kan beskattas med marginalskatter på nästan 70 procent. Dessutom sker beskattning av optionerna när de löses in, vilket missgynnar långsiktigt ägande och kan ge upphov till likviditetsproblem för optionsinnehavaren.

Centerpartiet lyckades under sin tid i regeringen få till stånd en utredning om villkoren för personaloptioner.²⁵ Centerpartiets ingång är att reglerna som omgärdar personaloptioner ska göras mer förmånliga. Beskattning bör ske när aktierna som ligger till grund för optionen säljs och en eventuell vinst ska beskattas som kapitalinkomst, med begränsningsregler tänkta att gynna långsiktigt ägande och som sätter ett tak för hur stor vinst som kan tas ut till den lägre kapitalbeskattningen.²⁶ Dessa begränsningsregler rör bland annat typ och storlek för företaget. En sådan reform väntas minska skatteintäkterna med 420 miljoner kronor per år.

Reformera och förenkla 3:12-reglerna för delägarship

Sedan den stora skattereformen på 1990-talet beskattas kapitalinkomster lägre än arbetsinkomster. Tanken med reformen var att den skulle gynna företagsamhet. I syfte att förhindra att småföretagare skulle utnyttja regelverket genom att klassa egentliga arbetsinkomster som kapitalinkomster infördes de så kallade 3:12-reglerna. Istället för att gynna företagsamhet har komplexiteten i regelverket snarare bidragit till att småföretagare belastas med ännu mer regelkrångel, kombinerat med svårigheter att sätta företagets kapital i arbete. Sedan 2006 har regelverket kring 3:12 successivt förenklats, men reglerna anses allmänt höra till de mest tekniskt komplexa beskattningsreglerna i Sverige för fysiska personer. Regeringen har meddelat att man vill skärpa beskattningen i 3:12. Centerpartiet vill tvärtom förenkla regelverket och ämnar återkomma i kommande budgetmotioner med förslag om detta.

---

²⁴ Se Henrekson & Sanandaji (2012) för en beskrivning.

²⁵ Finansdepartementet (2014b).

²⁶ Henrekson & Sanandaji (2012).

Utöka investeraravdraget

För att små företag ska kunna växa och anställa krävs kapital. Tillgången till riskvilligt kapital är därför central. Centerpartiet och Alliansen införde under 2013 ett investeraravdrag. Det innebär att fysiska personer kan investera upp till 1,3 miljoner kronor i ett mindre företag, i samband med företagets bildande eller en nyemission, och få göra avdrag på skatten med hälften, det vill säga högst 650 000 kronor.

Investeraravdraget stimulerar till investeringar i, och utveckling av, svenska småföretag. På så sätt bidrar det till att fler jobb skapas.

Bara under det första året investerade drygt 6 600 personer knappt 400 miljoner kronor i nästan 500 företag med hjälp av investeraravdraget.²⁷ Det finns dock stor utvecklingspotential. Finansdepartementet räknar med att cirka 17 000 företag kan kvalificera som sådana företag som omfattas av investeraravdraget.²⁸ Det finns även anledning att se över om regelverket för investeraravdraget kan förenklas inom ramen för nuvarande lagstiftning.

I Storbritannien finns ett system liknande det svenska investeraravdraget kallat Enterprise Investment Scheme (EIS).²⁹ Endast 42 procent av alla företag som får investeringar genom EIS får investeringar som är mindre än 100 000 brittiska pund, motsvarande 1,35 miljoner kronor. Ytterligare cirka 30 procent av företagen får investeringar som är mellan 100 000 och 300 000 brittiska pund, motsvarande mellan 1,35 miljoner och 4 miljoner kronor. Det borde därför finnas stor potential i att höja det lägre taket i det svenska investeraravdraget, 1,3 miljoner kronor.

Även den låga avdragsrätten gör det svenska investeraravdraget mindre attraktivt. Inom EIS beviljas en skattelättnad som är dubbelt så hög som den i Sverige. Vidare hämmas investeraravdragets användande av för krångliga regler.

Mot bakgrund av detta föreslår Centerpartiet att investeraravdraget vidareutvecklas. Avdragsrätten bör höjas från hälften till hela investeringen. Därtill bör taket för investeringar höjas från 1,3 till 3 miljoner kronor. Slutligen måste även reglerna kring investeraravdraget förenklas. Totalt väntas dessa förändringar medföra en utökning av investeraravdragets användning och reformen minska skatteintäkterna med 250 miljoner kronor.³⁰

---

²⁷ RUT (2015a).

²⁸ Prop. 2012/13:134.

²⁹ Se HM Revenue & Customs (2014).

³⁰ RUT (2015a) och egna beräkningar.

Effektivisera och sprid det statliga riskkapitalet

Statligt riskkapital kan i flera fall och i flera regioner vara ett viktigt komplement till privat riskkapital, där detta inte fått förutsättningar att utvecklas. Det kan handla om exempelvis miljöteknik eller ett nystartat företag i delar av Norrlands inland. Det avgörande är dock att det statliga kapitalet fungerar som katalysator för privata investeringar och entreprenörskap, inte att det ersätter privat kapital.

Centerpartiet har varit med och effektiviserat det statliga riskkapitalet. Inte minst har vi gjort det tillgängligt i hela Sverige. Det statliga riskkapitalet behöver fortsatt effektiviseras och samordnas. Centerpartiet ser positivt på ett ökat samarbete mellan privat och offentligt riskkapital. Det statliga riskkapitalet bör i högre grad komplettera det privata genom att ”toppa upp” privata investeringar. Detta bör exempelvis ske genom så kallade fond-i-fond-lösningar, där statligt riskkapital investeras i en mångfald av privata riskkapitalfonder som, utifrån givna direktiv, står för de konkreta investeringsbesluten. På så vis ökas tillgången till kapital, samtidigt som riskerna sprids och effektiviteten ökar.³¹

Samtidigt är det viktigt att säkerställa att det statliga riskkapitalet kommer företag i hela landet till del. Regeringen har valt den motsatta vägen och vill nu lägga ner Inlandsinnovation, ett statlig ägt riskkapitalbolag för företag i kommuner eller delar av kommuner i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län. Centerpartiet värnar Inlandsinnovations fortsatta verksamhet.

Centerpartiet anser att Sverige ska vara ett föregångsland för den gröna omställningen. Därför är det viktigt att vi fortsätter att driva på vår inhemska energiomställning och att vi säkerställer att svenska företag har bra förutsättningar för att ta allt större andelar av den växande globala miljöteknikmarknaden. Den gröna energiomställningen i Sverige, och en allt mer framgångsrik svensk miljötekniksektor, går hand i hand. Centerpartiet tog i alliansregeringen initiativ till en grön investeringsfond med syftet att förbättra möjligheterna att finansiera affärsidéer som tydligt bidrar till en smartare energianvändning och till att minska utsläppen av koldioxid. Det är glädjande att regeringen avser fortsätta detta arbete.

---

³¹ Se SOU 2015:64 för en beskrivning av fond-i-fond-lösningar.

Minskat regelkrångel

Det finns dolda kostnader för jobbskaparna i form av regelkrångel, som kostar såväl tid som pengar att hantera. Under Centerpartiets tid i regeringen minskades regelbördan för svenska företag motsvarande arbetstid för 7 miljarder kronor.³² Men vägen till ett minskat regelkrångel är fortfarande lång. Centerpartiet vill aktivt arbeta för att varje regelverk som påverkar företagare ska vara ändamålsenligt och enkelt. Det ska vara lätt för företagare att göra rätt.

En regel in – en ut

Nya reglers effekt på företagens kostnader bör alltid utredas grundligt. Centerpartiet vill införa ett krav på ”en regel in – en ut”. Nya regler som innebär ökade kostnader bör kombineras med regelförenklingar som minst kompenserar för dessa kostnadsökningar.

Fler regler bör ges så kallade solnedgångsklausuler, som innebär att en regel ges ett slutdatum vid vilket det måste visas att dess fördelar fortsatt överstiger dess nackdelar för att regeln ifråga ska få vara kvar. Det bör också bli vanligare att en enskild myndighet ges ett helhetsansvar för att handlägga exempelvis tillståndsärenden, för att underlätta för den eller de som söker tillstånd genom att dessa enbart behöver ha kontakt med en myndighet.

Alliansregeringen tog initiativ till att införa en digital tjänst, ”en dörr in”, där företag bara behöver lämna uppgifter till statliga myndigheter en gång, på ett ställe. Denna tjänst är nu delvist införd. Att denna tjänst färdigställs bör prioriteras. Vi avsätter därför 20 miljoner kronor årligen för detta.

Slopad revisionsplikt

En viktig reform för minskat regelkrångel var att undanta vissa företag från kravet på revisionsplikt. Detta genomförde alliansregeringen år 2009. Revisionsplikten innebär att ett aktiebolag måste ha en revisor som granskar bland annat årsredovisningen och bokföringen. Numera undantas småföretag som uppfyller två av följande kriterier: högst 3 anställda, högst 1,5 miljoner kronor i balansomsättning och högst 3 miljoner kronor i nettoomsättning. Detta innebär att drygt 70 procent av landets aktiebolag undantas från revisionsplikt. Centerpartiet vill att fler företag undantas från kravet på revisionsplikt.

---

³² Riksrevisionen (2012).

Lyckade generationsväxlingar

En stor del av landets företag ägs och drivs av personer som är äldre än 55 år.³³ Vi står inför en betydande generationsväxling bland dem som skapar jobben. Drivs inte dessa företag vidare är det inte bara en förlust för den enskilde, som ofta ger upp ett livsverk, utan det får också stora konsekvenser för ekonomin i stort. Med dagens skatteregler finns i synnerhet två problem med generationsskiften av fåmansföretag. För det första kan en försäljning av företaget till en familjemedlem medföra högre beskattning än en försäljning till en utomstående part. Ägarledda företag med långsiktigt engagemang för verksamheten är bra för ekonomin. Att skattemässigt missgynna att företag stannar kvar inom familjen riskerar att motverka detta.

För det andra tvingas den som säljer till en utomstående part att, på grund av de så kallade karensreglerna, låsa sitt kapital under lång tid innan det är möjligt att få hela vinsten beskattad som inkomst av kapital. Skattesystemet ger därmed incitament till att låsa in kapital istället för att återinvestera det. Centerpartiet vill se över reglerna för generationsväxling i syfte att garantera att skattesystemet inte försvårar att familjeföretag förblir just familjeföretag.

Förlängd rätt till tjänstledighet för att starta företag

Det finns över 300 000 egenföretagare i Sverige.³⁴ De utgör en stor del av det totala antalet sysselsatta och står för en betydande del av det jobbskapande som sker. Nästan tre av fem av soloföretagen vill växa.³⁵ Att ge fler människor möjligheten att starta företag, och fler företag möjligheten att växa, är en viktig förutsättning för att också fler jobb ska kunna växa fram.

Allt fler går från att vara anställda till att bli egna företagare. Med dagens regelverk är en person berättigad till sex månaders tjänstledighet för att driva eget företag. Centerpartiet vill att fler ska ha möjligheten att ta steget från att vara anställd till att bli egenföretagare. En viktig förändring för att åstadkomma detta är att utöka rätten till tjänstledighet för att starta företag från dagens sex månader till ett år.

---

³³ Tillväxtanalys (2013).

³⁴ SCB (2015d).

³⁵ Tillväxtverket (2014).

Värna utvecklingen av nya branscher

Centerpartiet ser med oro på regeringens förslag om att göra det svårare att starta och driva företag inom ett antal viktiga branscher.

Vi vet sedan tidigare att det inom RUT-branschen, det vill säga hushållsnära tjänster, jobbar många personer som utan RUT hade fått svårt att få ett jobb. Regeringens förslag om att halvera RUT-avdraget är därför olyckligt. Det riskerar att leda till mer svartarbete, större otrygghet och färre jobb. I förlängningen kommer försämringen av RUT därför inte att ge de förväntade skatteintäkterna.

Regeringen föreslår därtill ett kraftigt minskat ROT-avdrag. De intäkter regeringen räknar med att detta ska inbringa kommer i stället användas till subventioner riktade till större byggbolag i större städer. Det kommer att sätta press på många mindre hantverksföretag i hela landet.

Vidare har regeringen tillsatt en utredning om vinstförbud i välfärden. Denna utredning har bidragit till en ökad osäkerhet bland välfärdsföretag och riskerar att motverka investeringar och nyanställningar.

Särskilt problematisk är den nya politiken för den ekonomiska jämställdheten i Sverige. Under Centerpartiets tid i regering ökade kvinnors företagande kraftigt. Fler företag drivs av kvinnor och ökningen märks i hela landet. Mellan 2006 och 2012 var ökningen 34 procent. Under samma period har antalet företag som drivs av män ökat med 19 procent.³⁶ Särskilt kvinnors företagande, och i förlängningen kvinnors ekonomiska makt, drabbas av många av regeringens reformer. Även där finns oroväckande tecken att utvecklingen mot ökad jämställdhet i företagande stannat av till följd av regeringens politik.³⁷

Sammantaget minskar regeringens politik ett antal viktiga branschers förmåga att växa och bidra med jobb. Centerpartiet anser, tvärt emot regeringen, att fler branscher måste ges förutsättningar att skapa nya företag, som i sin tur kan skapa nya jobb.

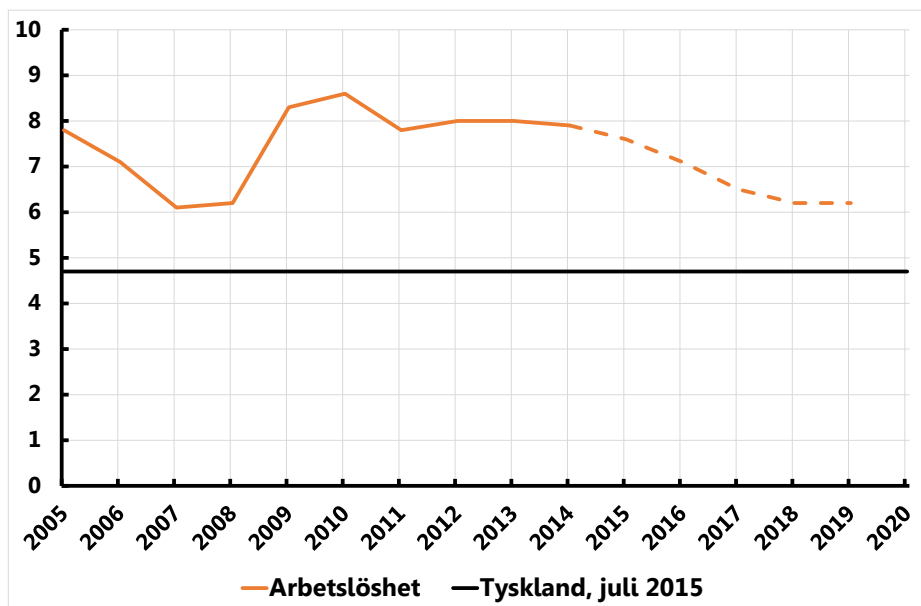
³⁶ RUT (2015d).

³⁷ Entreprenörskapsforum (2015).

5.2 Ny giv på arbetsmarknaden

Svensk arbetsmarknad lider fortfarande av sviterna från den långa lågkonjunkturen. När tillväxten nu vänder uppåt är det av största vikt att arbetsmarknaden reformeras och ges förutsättningar att stödja framväxten av nya jobb, som kan ersätta de arbetstillfällen som gått förlorade och ge människor och regioner i hela Sverige ökad framtidstro.

Diagram 8. Arbetslöshet i Sverige samt arbetslösheten i Tyskland i juli 2015.

Källa: SCB AKU, Eurostat samt prop. 2015/16:1.

Det förbättrade konjunkturläget gör att arbetslösheten nu väntas falla. Samtidigt bedömer Konjunkturinstitutet att jämviktsarbetslösheten fortfarande är cirka 6,9 procent.³⁸ Det innebär att om arbetslösheten varaktigt ska kunna pressas ned ytterligare krävs reformer som förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt. Regeringen gör i stället tvärt om, och genomför reformer som väntas minska den potentiella sysselsättningen och öka arbetslösheten.³⁹ Trots att regeringen har en stark konjunktur i ryggen väntas man därför inte kunna infria sitt viktigaste vallöfte: att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020.⁴⁰

Centerpartiets arbetsmarknadspolitik vilar på tre ben. För det första måste det bli enklare för arbetssökande att lära sig på jobbet, att öka sin kompetens och anställningsbarhet. Det uppnås bland annat genom att utöka de så kallade introduktionsjobben, som kombinerar arbete med utbildning och handledning, till fler

³⁸ Konjunkturinstitutet (2015a). Se kapitel 5 i Konjunkturinstitutet (2014a) för en djupare förklaring av begreppet jämviktsarbetslöshet.

³⁹ Se exempelvis Finanspolitiska rådet (2015) och Konjunkturinstitutet (2015b).

⁴⁰ Finanspolitiska rådet (2015).

grupper samtidigt som små företag tillåts erbjuda dessa jobb. Därtill presenterar vi fler platser inom yrkeshögskolan och yrkesvux.

För det andra måste matchningen på arbetsmarknaden förbättras. Det görs bland annat genom införandet av en jobbfixarpeng, en peng som gör det möjligt för den arbetssökande att själv välja den arbetsförmedlare som hen har förtroende för, och där majoriteten av pengarna delas ut endast efter att den arbetssökande kommit varaktigt i arbete. Ett första steg tas genom ett regionalt pilotprojekt. Vi förbättrar också matchningen genom att banta ineffektiva arbetsmarknadspolitiska program till förmån för jobbskapande reformer. Arbetspraktik och arbetsmarknadsutbildningar bör i högre grad ersättas av introduktionsjobb och lärlingsanställningar samt reguljära utbildningsplatser. Därtill bör lönesubventioner i högre grad riktas mot de som står längre ifrån arbetsmarknaden. De resurser som sparas kan i stället användas för att stimulera framväxten av jobb, inte minst i små företag.

För det tredje måste arbetsmarknaden bli flexiblare och tryggare. Svensk arbetsmarknad är idag stel. Att anställa medför stora risker för det aktuella företaget. Det bidrar särskilt till att vissa grupper, som exempelvis unga och nyanlända, får svårare att etablera sig. Därtill leder svensk arbetsrätt till inläsningseffekter, där personer blir kvar på jobb de inte trivs med. Det ökar i sin tur risken för ohälsa och sjukskrivningar.

Tudelningen

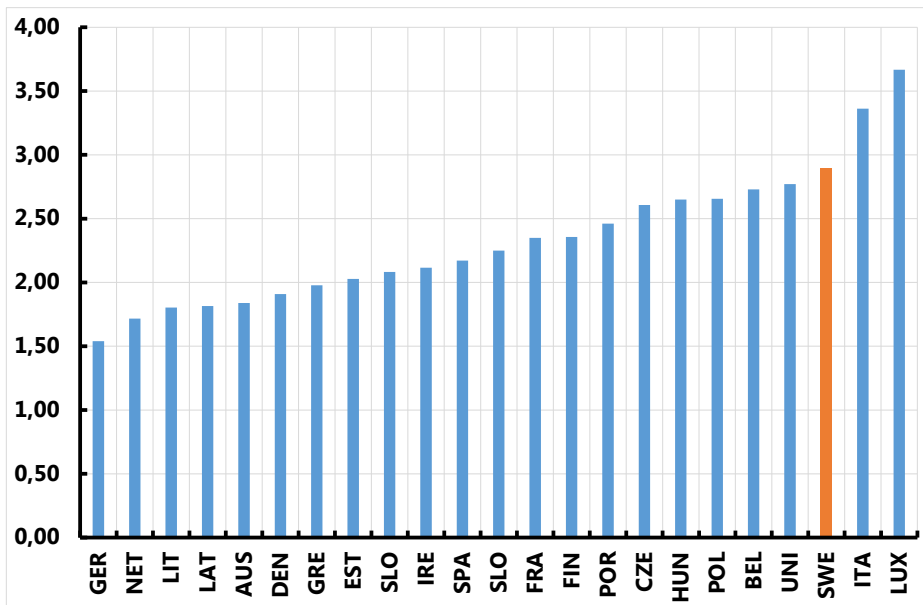
Svensk arbetsmarknad är tudelad. Många klarar sig bra, medan andra riskerar att hamna på efterkälken.⁴¹ Tudelningen finns mellan de unga och de lite äldre, mellan stagnerande och växande orter, mellan lågutbildade och högutbildade samt mellan utrikes och inrikes födda. Medan flera stadsregioner sett utanförskapet minska i takt med att jobben i privat sektor växt, har många mindre bruksorter, som varit beroende av ett fåtal industrier, drabbats hårt av den globala lågkonjunkturen.

Ungdomsarbetslösheten är hög, såväl i absoluta tal som i relation till arbetslösheten i resten av befolkningen. Detsamma gäller sysselsättningen för utrikes födda, där Sverige uppvisar ett högt sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda jämfört med andra länder.

---

⁴¹ Även Konjunkturinstitutet (2014a) och OECD (2013a) tar upp risken med att svensk arbetsmarknad kommer att bli allt mer tudelad.

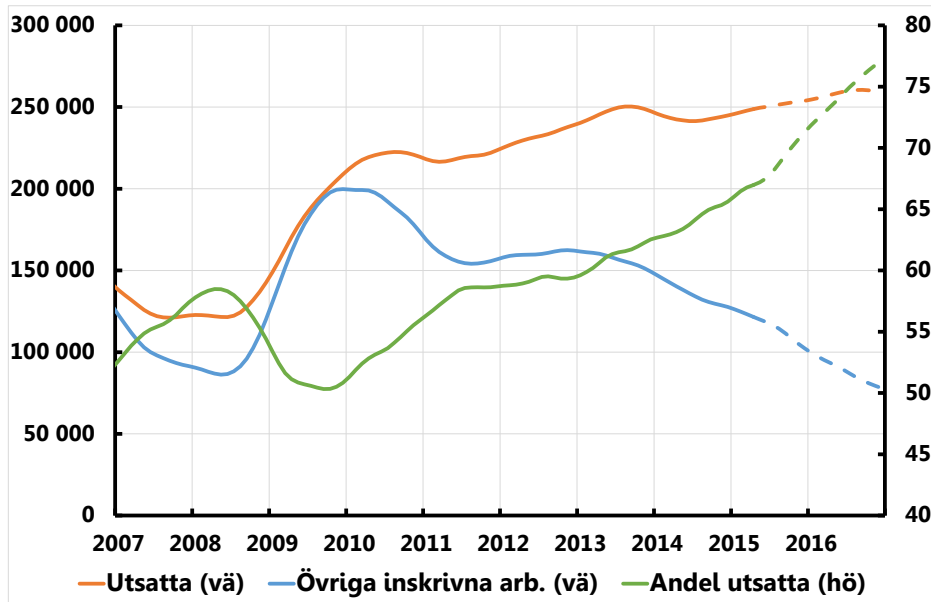
Diagram 9. Ungdomsarbetslöshet i förhållande till total arbetslöshet, 2014.

Källa: Eurostat.

Arbetsförmedlingens egna prognoser tyder också på att andelen av de inskrivna som tillhör så kallade utsatta grupper väntas öka framöver. Detta ställer än högre krav på att svensk arbetsmarknad reformeras och öppnas upp för fler.

Diagram 10. Andelen inskrivna som tillhör så kallat utsatta grupper.

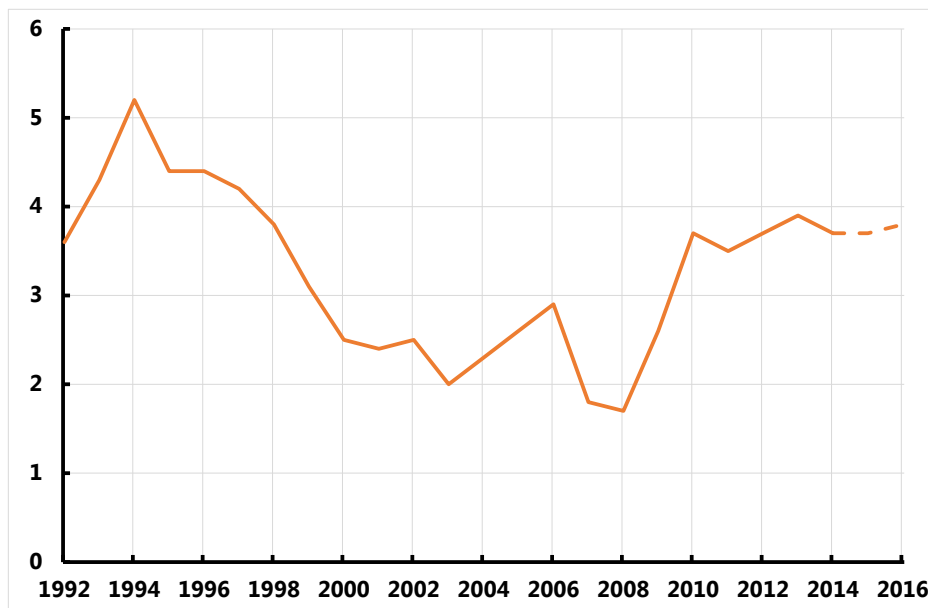
Källa: Arbetsförmedlingen (2015d).

Ny arbetsmarknadspolitik

370 000 personer är idag inskrivna hos Arbetsförmedlingen som öppet arbetslösa eller är deltagare i ett arbetsmarknadspolitiskt program. En dåligt fungerande

arbetsförmedling är således inte bara ett samhälleligt slöseri, utan också ett svek mot dessa 370 000 personer.

Diagram 11. Andel av arbetskraften i arbetsmarknadspolitiska program.

Källa: Konjunkturinstitutet (2015a).

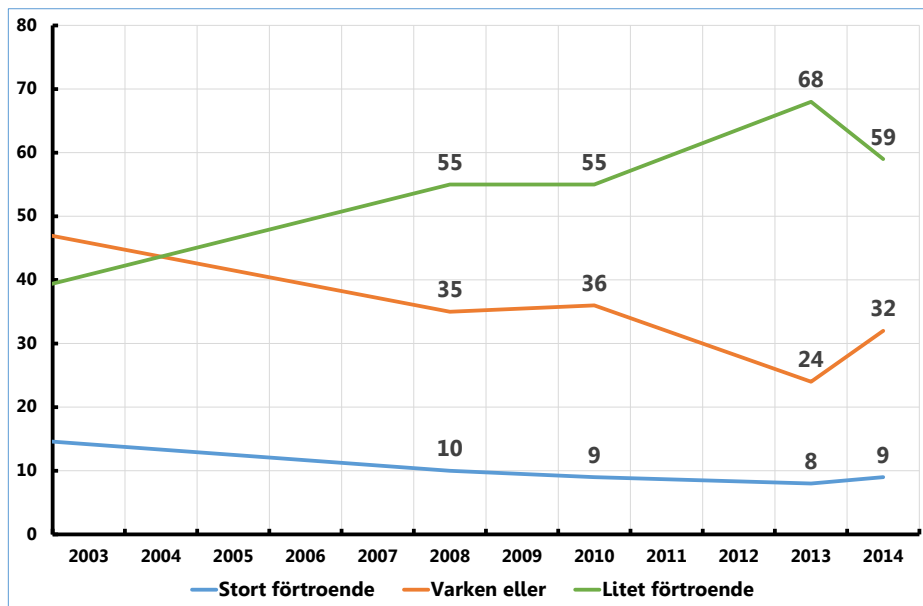
Arbetsmarknadspolitiken tar stora resurser i anspråk. Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader uppgår till drygt 7 miljarder kronor, arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd kostar drygt 30 miljarder kronor och de arbetsmarknadspolitiska programmen kostar drygt 9 miljarder kronor per år. Totalt förfogar Arbetsförmedlingen under 2015 över 73,9 miljarder kronor. Att arbetsmarknadspolitiken fungerar och är effektiv är således inte bara viktigt för de arbetssökande. Även skattebetalarna bör kunna förvänta sig goda resultat av den stora investering man varje år tvingas göra i arbetsmarknadspolitiken.

Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiken fungerar dock inte som den borde.⁴² Till stor del är detta politikens fel. Arbetsförmedlingen förväntas idag kontrollera och administrera utbetalningar av olika ersättningar, matcha arbetssökande och arbetsgivare, öka arbetssökandes anställningsbarhet, hjälpa tidigare sjukskrivna tillbaka till arbetsmarknaden, understödja nyanländas arbetsmarknadsetablering samt upphandla privata aktörer. Arbetsförmedlingen har för många och för otydliga uppdrag. När Arbetsförmedlingen ringer till en arbetssökande vet hon inte om det är för att hjälpa henne att hitta ett jobb eller för att kontrollera att hon inte fuskar med sin ersättning. Myndighetens olika, och ibland motstridiga, roller skapar osäkerhet och ineffektivitet.

⁴² Se exempelvis Arbetsförmedlingen (2015b) för myndighetens egen utvärdering av de arbetsmarknadspolitiska programmen.

En försvinnande liten del av småföretagen väljer att vända sig till Arbetsförmedlingen när de ska rekrytera.⁴³ Följaktligen förmedlas också få jobb via Arbetsförmedlingen.⁴⁴ Allmänhetens förtroende för Arbetsförmedlingen är också mycket lågt.

Diagram 12. Allmänhetens förtroende för Arbetsförmedlingen.

Källa: SOM-institutet (2015).

Arbetslösa tvingas in i program och åtgärder som jobbskaparna ratar. Det är dåligt för de jobbsökande, som får svårare att hitta ett arbete. Det är dåligt för företagen, som får svårare att hitta rätt arbetskraft. Det är dåligt för skattebetalarna, som inte får valuta för sina pengar. Och det är dåligt för Arbetsförmedlingens anställda, som ålagts omöjliga arbetsuppgifter vilka ger upphov till stress och en dålig arbetsmiljö.

Jobbfixarpeng

I stället för att förvisa arbetssökande till Arbetsförmedlingen, som förmedlar få jobb och dit få jobbskapare vänder sig, vill Centerpartiet införa en jobbfixarpeng.⁴⁵

Jobbfixarpengen fungerar ungefär som skolpengen, med den viktiga skillnaden att den är i huvudsak resultatbaserad, betalningen är beroende av utfallet av insatsen. Det är en peng som följer den arbetssökande till den förmedling som hen och Arbetsförmedlingen finner bäst lämpad att hjälpa den arbetssökande att komma i varaktig sysselsättning.

⁴³ Företagarna (2013).

⁴⁴ Sahlén & Eklöf (2013).

⁴⁵ Se Centerpartiet (2013) för en utförligare beskrivning.

Utbetalningen av jobbfixarpengen sker i tre steg: vid inskrivning, jobb och varaktighet i jobb. Pengens storlek baseras på vilka behov och förutsättningar den arbetssökande har. Det innebär att ju svårare den enskilde bedöms ha att få jobb desto högre ersättning erbjuds förmedlingsaktören. För denna bedömning ansvarar Arbetsförmedlingen genom så kallad profilering som görs genom ett bedömningsverktyg baserat på de variabler som myndigheten använder sig av idag.

Våra beräkningar visar att jobbfixarpengen för de allra mest utsatta skulle kunna uppgå till så mycket som knappt 80 000 kronor utan att det medför några extra kostnader. Systemet är, till skillnad från regeringens förslag, ingen utbyggnad av åtgärderna utan en omprioritering bort från åtgärder och mot riktiga jobb.

För att ge de fristående arbetsförmedlarna möjlighet att verka på lika villkor renodlas Arbetsförmedlingens roll som myndighet. Arbetsförmedlingens myndighetsutövning förtydligas och inriktas mot certifiering, kontroll och resultatorienterad styrning av fristående arbetsförmedlare.

De fristående arbetsförmedlarnas förmåga att få arbetssökande i jobb ska utvärderas kontinuerligt och redovisas i en offentlig rating. Detta för att synliggöra och underlätta för arbetssökande och arbetsgivare att välja och välja bort. Arbetsförmedlingen ansvarar för att certifiera de fristående arbetsförmedlarna. Lågpresterande och oseriösa aktörer bör kontinuerligt ratas under certifieringsprocessen. Ett system liknande Centerpartiets förslag om jobbfixarpeng har med framgång prövats i bland annat Australien, men även på lokal nivå i Nacka kommun.⁴⁶

Centerpartiet vill förbereda denna reform genom att starta ett regionalt pilotprojekt med jobbfixarpeng i Malmö, där Arbetsförmedlingen idag har svårt att klara sitt uppdrag och arbetslösheten varit bland Sveriges högsta under lång tid. För detta öronmärker vi 300 miljoner kronor per år av Arbetsförmedlingens anslag.⁴⁷ På sikt bör jobbfixarpengen helt ersätta Arbetsförmedlingens egna förmedlingsinsatser. Jobbfixarpengen kommer till sin själva utformning vara kostnadsneutral och endast använda befintliga resurser effektivare.

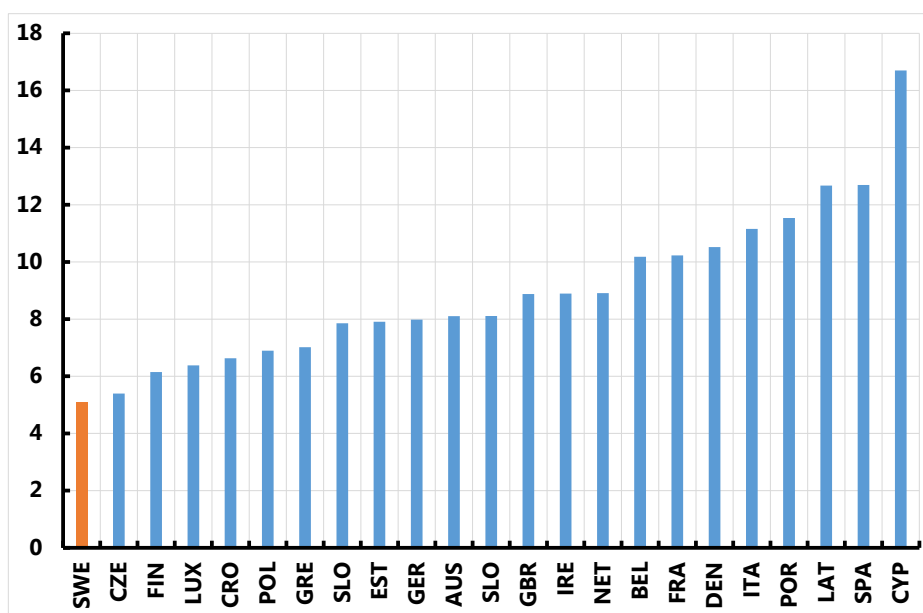
⁴⁶ OECD (2012).

⁴⁷ Beräknat som följer. Enligt RUT (2015u) är antalet flödet in och ur arbetslöshet cirka 20 000 personer i Malmö. Att uppskatta en rimlig snittkostnad per förmedlat jobb är inte trivialt. Givet ersättningen till coacher (Arbetsförmedlingen 2012) och kostnaden inom TSL (Bemanningsföretagen 2011) är 15 000 kronor per jobb en rimlig uppskattning. Detta ger en total kostnad om 300 miljoner kronor per år.

Lära på jobbet

För många blir det allt svårare att ta steget in på arbetsmarknaden, bland annat eftersom de anställningsvillkor som gäller på svensk arbetsmarknad inte tar hänsyn till behovet av att lära sig ett nytt yrke och stegvis öka sin arbetsförmåga. Det finns för få chanser att lära på jobbet, för att sedan fullt ut nå den kompetens och lönenivå som gäller för de som jobbat längre. Fler sådana vägar, där arbete kombineras med utbildning och handledning, måste öppnas upp. Särskilt som Sverige idag är ett av de länder i EU som har lägst andel enkla inträdesjobb.

Diagram 13. Andel enkla jobb.

Källa: Eurostat (2015b).

Introduktionsjobb för nyanlända och långtidsarbetslösa

En strikt arbetsrätt, höga ingångslöner och få introduktionsjobb gör det svårare för ungdomar att få sitt första jobb.⁴⁸

Ungdomar får ofta höra att de inte fick jobbet de sökte eftersom de saknar tidigare erfarenhet. Samtidigt kan de inte få någon erfarenhet utan ett första jobb. Utöver de lägre arbetsgivaravgifterna på att anställa unga är det därför viktigt att det finns stora möjligheter att kombinera arbete med utbildning och handledning.

För att bidra till detta var Centerpartiet med och införde yrkesintroduktionsanställningar (YA-jobb). Där får ungdomar kombinera arbete med att lära på jobbet, till en något

⁴⁸ Se exempelvis IMF (2014), Konjunkturinstitutet (2014a), Lundborg m.fl. (2007), Nordström Skans (2009), OECD (2015a), Skedinger (2011, 2008a, 2008b) och SOU 2011:11.

lägre ingångslön. De får ett jobb och viktiga erfarenheter. YA-jobben ställer dock krav på att de företag som använder sig av dem har kollektivavtal. Det är problematiskt då det stänger ute många småföretag, som skapar majoriteten av nya jobb. Av företag med färre än 50 anställda saknar nästan 60 procent kollektivavtal.⁴⁹ Det rör sig om cirka 180 000 små företag som inte tillåts erbjuda YA-jobb till ungdomar.

Centerpartiet vill införa introduktionsjobb som undviker bristerna inom såväl YA-jobben som regeringens traineejobb. Småföretagen är en självklar del av introduktionsjobben, varför kravet på kollektivavtal ersätts med ett krav på att man ska ha goda, avtalsliknande villkor. Det är bara genom att involvera de små och växande företagen som vi kan komma tillrätta med ungdomsarbetslösheten.

Ungdomar är inte de enda som har behov av att lära på jobbet. Även personer som stått länge utanför arbetsmarknaden och vill göra ett karriärbyte måste ha möjlighet att få ett introduktionsjobb. Också nyanlända till Sverige som saknar språkkunskaper bör ha möjlighet till introduktionsjobb under en inledande period, som ett sätt att lära sig svenska och svenska arbetsplatser.

Till skillnad från regeringens traineejobb ges alla företag som tar emot en introduktionsjobbare ett handledarstöd. Dessutom är subventionen lika för alla branscher. Krångliga processer med arbetsmarknadsprövningar undviks också. Introduktionsjobben blir därmed rakare, enklare och effektivare än såväl YA-jobben som traineejobben.⁵⁰

Stärk lärlingsutbildningarna genom lärlingsråd

Centerpartiet och Alliansen återinförde lärlingsutbildningarna. Valfungerande lärlingsprogram med bred anslutning har varit nyckeln till låg ungdomsarbetslöshet i en rad länder, som Tyskland, Österrike och Schweiz.

Lärlingsutbildningarna i Sverige har dock inte utvecklats snabbt nog. Varken lärlingsutbildningarna eller andra yrkesutbildningar har varit tillräckligt väl anpassade till de kompetenser arbetsgivare efterfrågar. De har ofta utförts med förlegade metoder och utrustning samt liten direktkontakt med företagen. Statusen, och i vissa fall kvaliteten, på utbildningarna har inte varit så hög som i exempelvis Tyskland, där

---

⁴⁹ Riksdagens utredningstjänst (2015e).

⁵⁰ Se RUT (2015x) för en beskrivning av kostnaderna av introduktionsjobb i förhållande till andra insatser dessa grupper är berättigade till.

lärlingsutbildningar ofta är ett lika attraktivt alternativ som rent teoretiska utbildningar. Dessa brister har lett till att matchningen inte fungerat tillräckligt bra och att intresset för utbildningen inte varit så stort som det kunnat vara.

I de länder som har framgångsrika lärlingsprogram är näringslivet direkt och löpande involverat i att definiera upplägg och innehåll i lärlingsutbildningarna.⁵¹ Detta sker i regel genom handelskammare, där företagen finns representerade branschvis regionalt och lokalt. I Sverige finns handelskammare, men de är färre, ofta mindre och fyller inte samma funktion. De har därför heller inte samma resurser.

Centerpartiet vill införa lärlingsråd, bestående av representanter från handelskammare, näringsliv, fackförbund, kommuner och, eventuellt, Skolverket, som ska ges möjlighet att i större samverkan med näringslivet utforma utbildningarna så att de blir relevanta, håller hög kvalitet och har uppdaterade metoder och utrustning. Lärlingsråden ska också ge kontinuitet, vilket är viktigt för att de diplom lärlingarna får ska ha hög status och upplevas som relevanta över tiden. Dessutom kan lärlingsråden följa arbetsmarknaden nära och löpande anpassa sig till dess behov.

Lärlingsutbildningarna bör fungera som anställningar där den praktiska inläringen är kopplad direkt till arbetsplatsen. De ska också vara öppna för personer som inte längre går på gymnasiet utan senare vill gå in i lärlingskap och få en kvalificerad yrkesutbildning, såsom idag sker på yrkesvux samt, på en högre nivå, på yrkeshögskolan. Det ska vara ”öppet utåt”, det vill säga lätt att med kompletterande utbildningar växla från en teoretisk bakgrund till lärlingsutbildningar.

Uppbyggnaden av dessa lärlingsråd väntas 2016 kosta 50 miljoner kronor för att därefter stiga till 100 miljoner kronor per år.

Fungerande matchning även för dem som står långt från arbetsmarknaden

År 2014 uppgick antalet inskrivna arbetslösa med kortare utbildning än grundskola till 49 700 personer.⁵² Dessutom fanns det 63 700 personer med en utbildning som enbart motsvarar grundskolenivå. Dessa 113 400 personer utgör en mycket stor utmaning för alla matchningsaktörer.

---

⁵¹ För en beskrivning av systemet i Tyskland, se exempelvis OECD (2010).

⁵² Arbetsförmedlingen (2015e).

Alliansregeringen tillsatte under 2014 en utredning för att studera möjligheten att införa så kallade matchningsanställningar som ett komplement till, och potentiell ersättning av, sysselsättningsfasen i jobb- och utvecklingsgarantin. Denna utredning presenterades i mars i år och innehöll förslag på en försöksverksamhet med matchningsanställningar⁵³.

Matchningsanställningen är en subventionerad anställning som kombinerar arbete med kompetensutveckling. Bakgrunden till behovet av matchningsanställningar är att även anställningar med mycket hög subventionsgrad inte fungerar tillräckligt väl för att få de grupper som står allra längst från arbetsmarknaden i jobb. Många företag känner sig osäkra på hur en person som varit borta från arbetsmarknaden länge ska passa in på arbetsplatsen. För att råda bot på detta föreslås att den jobbsökande anställs hos en matchningsaktör som tar på sig arbetsgivaransvaret. Den jobbsökande arbetar sedan hos kundföretag, som inledningsvis inte behöver ta på sig den risk som arbetsgivaransvaret innebär men som betalar avtalsenlig lön. Matchningsaktörer kan exempelvis vara fackliga eller ideella organisationer, men även bemanningsföretag.

Matchningsaktören ska enbart kunna tjäna pengar genom att ha den arbetssökande uttyrd till kundföretag eller genom att den arbetssökande får ett reguljärt arbete. På så vis undviks risken med att matchningsaktörer parkerar de jobbsökande i passivitet. Mest kraftfull bör ersättningen vara om den arbetssökande hittar varaktig reguljär sysselsättning, vilket bör vara det entydiga målet med att ersätta sysselsättningsfasen med matchningsanställningar. Dessutom är det viktigt att urvalsprocessen är effektiv och seriös. Delar av utredningens förslag kan behöva modifieras för att förbättra drivkrafterna för matchningsaktörerna att hjälpa arbetssökande till varaktig sysselsättning. Exempelvis är det tveksamt om någon ersättning bör betalas ut om den arbetssökande påbörjar en reguljär utbildning, som är ett kortsiktigt åtagande som matchningsaktören troligen har liten del i.

En större andel av ersättningen bör också allokeras till den prestationsbaserade ersättningen, för att maximera drivkrafterna att få ut den arbetssökande i varaktig sysselsättning. Matchningsanställningar kommer till sin själva utformning vara kostnadsneutral och endast använda befintliga resurser effektivare.

---

⁵³ Arbetsmarknadsdepartementet (2015).

Färre åtgärder – fler riktiga jobb

Många av de arbetsmarknadspolitiska program som Arbetsförmedlingen idag organiserar är såväl dyra som ineffektiva. Centerpartiet vill därför minska deras omfattning för att i stället satsa på reformer som låter människor lära sig jobbet på jobbet, som exempelvis introduktionsjobb och lärlingsanställningar, samt utbildningsplatser inom det reguljära utbildningssystemet.

Arbetsmarknadspolitiska program kan i huvudsak delas in i fyra grupper:⁵⁴

- Arbetspraktik
- Arbetsmarknadsutbildning
- Subventionerade anställningar
- Intensifierad förmedlingsverksamhet

Det finns ingen optimal omfattning och fördelning av arbetsmarknadspolitiska program. Politiken ställs i stället inför ett antal avvägningar. För det första finns det en alternativkostnad. Varje krona som satsas på en passiv arbetsmarknadspolitik är en krona som skulle kunna ha satsats på en aktiv jobbpolitik.

För det andra finns det ibland en konflikt mellan effektivitet och undanträngning. Det visar sig att åtgärder som är arbetsnära ofta är relativt effektiva, men att de samtidigt också har större undanträngningseffekter.⁵⁵ Det är därför viktigt att program som riskerar att leda till undanträngning riktas mot de som står längst från arbetsmarknaden, så att eventuell undanträngning ändå innebär att det är personer som i frånvaro av programmet hade haft svårt att få ett jobb som lyckas ta sig in på arbetsmarknaden.

För det tredje måste en avvägning mellan snabba insatser och ett större fokus på långtidsarbetslösa göras. Att alltför snabbt placera arbetslösa i åtgärder riskerar att leda till inläsningseffekter. Tid som den arbetssökande skulle kunna ha lagt på att söka arbete läggs i stället på att delta i åtgärden, vilket minskar möjligheten att få ett reguljärt arbete.⁵⁶ Om insatserna dröjer för länge är risken i stället att den arbetssökande har lidit under onödigt lång tid, att hennes ställning på arbetsmarknaden har försämrats och att hennes chanser att få ett jobb har minskat.

---

⁵⁴ Forslund m.fl. (2013). För en annan uppdelning, se Forslund & Vikström (2011).

⁵⁵ Forslund & Vikström (2011).

⁵⁶ För en diskussion om risken för inläsning, se exempelvis Forslund & Vikström (2011) och Hall & Liljeberg (2011).

Centerpartiet har gått igenom den flora av arbetsmarknadspolitiska åtgärder som idag används. Vår slutsats är att det är möjligt och önskvärt att minska åtgärderna till ett fåtal huvudspår och att banta åtgärdernas omfattning med minst en tiondel på kort till medellång sikt. På längre sikt kan åtgärderna bantas än mer, och pengarna i stället satsas på reformer som förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt och jobbskaparnas möjligheter. Tabellen nedan summerar kostnaden för de arbetsmarknadspolitiska programmen 2014:

Tabell 4. Kostnad för arbetsmarknadspolitiska program, 2014.

Program	Kostnad, miljoner kronor	Snittkostnad, per deltagare och månad
Program med aktivitetsstöd		
Arbetsmarknadsutbildning	916	8 300
Arbetspraktik	220	6 993
Aktiviteter inom vägledning och platsförmedling	94	7 690
Arbetslivsinriktad rehabilitering	564	8 186
Arbetslivsintroduktion	351	8 055
Förberedande eller orienterande utbildning	577	6 050
Fördjupad kartläggning och vägledning	27	8 200
Start av näringsverksamhet	205	11 600
Jobb- och utvecklingsgarantin	14 270	
<i>varav fas 1 & 2</i>	8 388	8 286
<i>varav sysselsättningsfasen</i>	5 882	11 600
Jobbgarantin för ungdomar	2 292	4 400
Arbete med stöd		
Särskilt anställningsstöd inom JOB	1 153	17 363
Förstärkt särskilt anställningsstöd	1 278	19 864
Instegsjobb	564	14 057
Lönebidrag	4 353	11 650
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare	612	14 800
Trygghetsanställning	5 042	13 200
Utvecklingsanställning	1 535	16 700
Övriga insatser		
Nystartsjobb	6 613	11 977
Särskilt introduktions- och uppföljningsstöd		
Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen	99	
Stöd till personligt biträde	776	
Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet	31	
Kompletterande aktörer	1 378	
Yrkesintroduktionsanställning	7	

Sänkt lönetak för subventionerade anställningar

Det finns cirka tolv olika arbetsmarknadspolitiska program som kan karakteriseras som subventionerade anställningar.⁵⁷ Alla dessa program har en begränsning av hur mycket total subvention som kan betalas ut per arbete. Vissa program, som exempelvis nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar, har explicita lönetak över vilka lönen inte ger upphov till ytterligare subvention. Andra program har begränsningar avseende maximal subvention per dag.

Denna maximala subvention per dag kan konverteras till ett implicit lönetak.⁵⁸ Det visar sig att olika program har relativt höga och vitt skilda lönetak. Det är problematiskt av flera skäl. För höga lönetak innebär att även höga löner subventioneras, vilket betyder att subventionen riktas mot anställda som uppenbarligen har en relativt hög produktivitet och därmed kan antas stå relativt nära arbetsmarknaden. Det gör subventionen mindre träffsäker och onödigt dyr. Skilda lönetak för olika program bör kunna motiveras, exempelvis genom att skild subventionstid eller målgrupp motiverar skilda subventionstak. Så är inte fallet idag.

Den yttersta målsättningen ska vara att så många som möjligt ska kunna få ett jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, utan stöd. Samtidigt är det viktigt att personer med en nedsatt arbetsförmåga kan anställas med dagens nivå på lönebidrag. Detta bland annat eftersom arbetsgivaren får lönebidrag vid anställningen och ersättningen ska kompensera för anpassningar av arbetet och arbetsplatsen.

Centerpartiet vill på sikt införa lägre och enhetliga subventionstak för alla arbetsmarknadspolitiska program. Undantaget är kategorin lönebidrag på grund av nedsatt arbetsförmåga. Som ett första steg sätts ett tak om 17 000 kronor för nystartsjobb. Förslaget innebär att stödet riktas främst mot personer som står längre från arbetsmarknaden. Det innebär därtill en besparing om 1,1 miljarder kronor 2016 och 1,2 miljarder kronor långsiktigt.

⁵⁷ Förutom de program som listas i tabell 4 avses traineejobb i välfärden, övriga traineejobb samt extratjänster.

⁵⁸ Görs som följer:

maximalt stöd per dag * antal ersättningsdagar per månad = maximalt stöd per månad

maximalt stöd per månad / stödgrad = maximal lönekostnad

maximal lönekostnad / tjänstgöringsgrad = maximal lönekostnad vid heltid

maximal lönekostnad vid heltid / (1 + arbetsgivaravgift) = maximal lön vid heltid.

Bättre fokuserade arbetsmarknadsutbildningar

Centerpartiet anser att arbetspraktik och arbetsmarknadsutbildning på sikt bör kompletteras med, och i stor utsträckning ersättas av, introduktionsjobb och lärlingsanställningar. Det är därför dessa introduktionsjobb bör utökas till fler grupper och småföretag. På så sätt får arbetssökande riktiga jobb i riktiga företag, kombinerat med praktik och utbildning. Därtill presenterar Centerpartiet i denna budget satsningar på fler utbildningsplatser, inte minst inom yrkeshögskolan och yrkesvux. Det innebär att en del större utbildningsinsatser kan flyttas från Arbetsförmedlingen till det reguljära utbildningssystemet.

Arbetsmarknadsutbildningar syftar till att undvika flaskhalsar på arbetsmarknaden genom att motverka arbetskraftsbrist. Programmets resultat har varierat förhållandevis kraftigt över tid. Från att ha uppvisat låg effektivitet under 90-talet förbättrades programmets resultat i början av 2000-talet.⁵⁹ På senare år har effektiviteten sjunkit ytterligare och är nu obefintlig eller i vissa fall negativ.

Ett antal faktorer har lyfts fram som potentiella förklaringar till programmets varierande, och numera låga, effektivitet. För det första verkar det svårt att upprätthålla god kvalitet inom utbildningarna när volymerna är stora. För det andra samvarierar ett sämre arbetsmarknadsläge med sämre programeffekt, något som kan förklaras av att det i sådana lägen är svårt att identifiera briststyrken. För det tredje har fokus skiftat till personer som står längre ifrån arbetsmarknaden, något som påverkat sammansättningen av deltagarna. För det fjärde har explicita mål om hur stor andel av deltagarna som ska ha jobb efter avslutat program slopats, något som också kan ha bidragit till en förändrad sammansättning av deltagarna.

Arbetsmarknadsutbildningar förefaller alltså fungera bäst när deltagarvolymerna är förhållandevis begränsade. Även när programmet fungerar förhållandevis väl har det dock långa inlåsnings effekter och är därtill Arbetsförmedlingens klart dyraste insats. De grupper som förefaller ha störst utbyte av programmet är äldre, personer med kortare utbildningsbakgrund samt utomnordiskt födda. Även personer med funktionsnedsättning har i perioder visat sig ha större nytta av programmet än andra.

---

⁵⁹ För utvärderingar av arbetsmarknadsutbildningarna och dess effektivitet, se exempelvis Arbetsförmedlingen (2015b, 2015c), Forslund m.fl. (2013) Forslund & Vikström (2011), Gartell m.fl. (2013) och Regnéér (2014).

Arbetsmarknadsutbildningar vänder sig explicit till personer som är äldre än 25. Det är därför anmärkningsvärt att 30 procent av besluten om arbetsmarknadsutbildningar berör personer under 24 år och 56 procent berör personer under 35 år.⁶⁰

Värdet av långa utbildningsinsatser är mindre för äldre personer.⁶¹ Detta beror på att utbildningar leder till inlåsning och produktionsbortfall på kort sikt, men höjer produktiviteten och inkomsterna på längre sikt. Äldre personer har färre år kvar i arbetsför ålder och har därför mindre nytta av stora utbildningsinsatser. En rimlig slutsats som följer av detta är att yngre personer i högre grad än äldre bör ges möjlighet till mer omfattande utbildningsinsatser inom det reguljära utbildningssystemet, även om ett livslångt lärande också är viktigt för att premiera ett längre arbetsliv.

Personer som står nära arbetsmarknaden är troligen också i mindre behov av större utbildningsinsatser. För dessa personer är ett aktivt jobsökande ofta mer prioriterat.

Centerpartiet föreslår därför att resurserna till arbetsmarknadsutbildningar minskas motsvarande kostnaderna för de arbetsmarknadsutbildningar som ges till personer som är

- under 35 år och ej deltar i någon av de så kallade garantierna, eller
- över 35 år och ej deltar i någon av garantierna samt har bedömts tillhöra kategori ett eller två i Arbetsförmedlingens bedömningsstöd (det vill säga tillhör grupper som bedöms stå nära arbetsmarknaden).

Med denna modell kvarstår resurser för äldre personer som bedöms stå längre ifrån arbetsmarknaden, medan övriga grupper ges sämre tillgång till arbetsmarknadsutbildningar i Arbetsförmedlingens regi. De resurser som sparas används i stället för att bygga ut det reguljära utbildningssystemet, genom fler platser på yrkeshögskolan, yrkesvux och folkhögskolan. Reformen innebär en besparing om 350 miljoner kronor.⁶²

En trygg och flexibel arbetsmarknad

För att förbättra möjligheterna att byta jobb och vidareutvecklas, samtidigt som fler får chansen att komma in på arbetsmarknaden, är det viktigt att öka såväl flexibiliteten som tryggheten på arbetsmarknaden.

---

⁶⁰ Arbetsförmedlingen (2015c).

⁶¹ Finansdepartementet (2007) och Jacobs (2010).

⁶² RUT (2015v) och egna beräkningar.

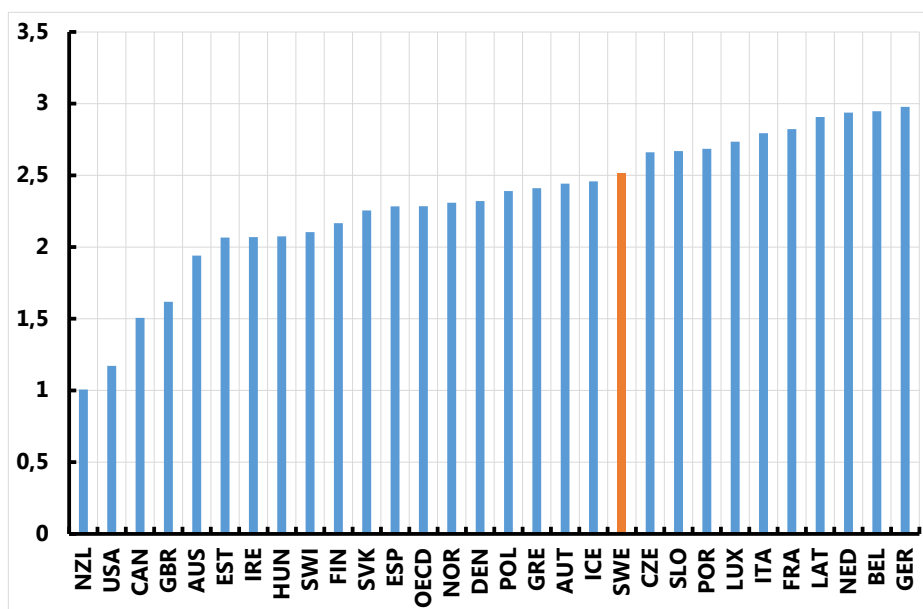

Alltför många människor tvingas in i utanförskap till följd av stressrelaterade sjukdomar. En bättre arbetsmiljö är nödvändig om fler ska orka arbeta längre. Det är därför viktigt att möjligheten att påverka sin egen arbetssituation och byta arbetsgivare är stor samt att människor kan känna trygghet i att det finns andra jobb att söka.

Ökad flexibilitet

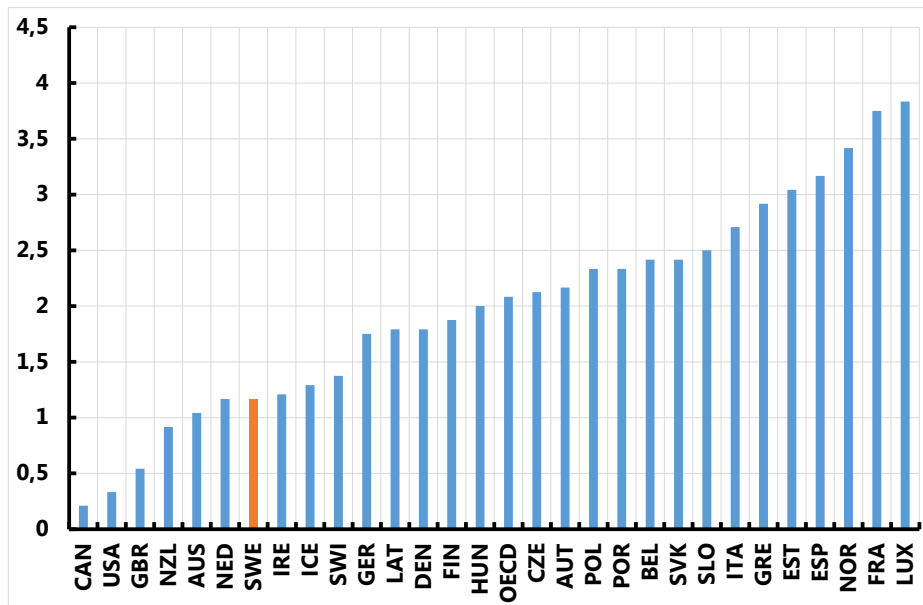
Sverige har en strikt arbetsrätt för fasta jobb och en relativt flexibel arbetsrätt för tidsbegränsade och tillfälliga jobb. Det bidrar till tudelningen på arbetsmarknaden. Just de som ofta har svagast ställning på arbetsmarknaden, ungdomar och nyanlända, har på grund av en orättvis arbetsrätt svårt att få ett fast jobb.

Diagram 14. Arbetsregleringsindex för fasta anställningar.

Källa: OECD (2013a).

Diagram 15. Arbetsregleringsindex för tillfälliga anställningar.

Källa: OECD (2013a).

Centerpartiet vill ersätta dagens arbetsrätt, som missgynnar bland annat ungdomar och nyanlända, med ett mer rättvist system. Kompetens, inte anställningstid, bör exempelvis utgöra grunden i turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS). LAS bör i högre grad bli dispositiv. Bäst hade varit att arbetsmarknadens parter själva hade kunnat enas om sådana förändringar, utan ny lagstiftning. I september 2015 avslutades dock förhandlingarna mellan PTK och Svenskt Näringsliv om ett nytt omställningsavtal, utan att ett nytt avtal träffats. Parterna har inte på egen hand förmått göra tillräckligt för att sänka trösklarna till svensk arbetsmarknad. Det är därför upp till politiken att sänka de trösklar som politiken tidigare infört.

Det innebär att turordningsreglerna inom LAS bör ersättas av ett mer rättvist system. Men också att andra regler som ökar riskerna med att anställa behöver reformeras. Exempelvis bör företrädesrätten vid återanställning avskaffas och ökade krav på proportionalitet ställas på användandet av sympatiåtgärder samt blockader.

Starkare omställningsförsäkring

Även tryggheten på arbetsmarknaden behöver vara stark. Dels genom en starkare omställningsförsäkring med högre a-kassa under de första månaderna som i motsvarande mån trappas av snabbt. Dels genom ett bättre stöd för omställningen till ett nytt jobb genom en välfungerande jobbfixarpeng i samverkan med existerande trygghetsorganisationer som TRR och TSL.

Centerpartiet ser med oro på regeringens ensidiga fokus på högre ersättningar i allehanda transfereringssystem. Höjningen av ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen bedöms leda till cirka 32 000 färre sysselsatta. Därtill innebär regeringens system att personer möter en avtrappning av sin ersättning vid olika tillfällen. De som slår i taket möter en avtrappning efter 100 dagar medan de som inte slår i taket möter en avtrappning efter 200 dagar. Denna skillnad har kritiserats bland annat av IFAU för att sakna motiv.

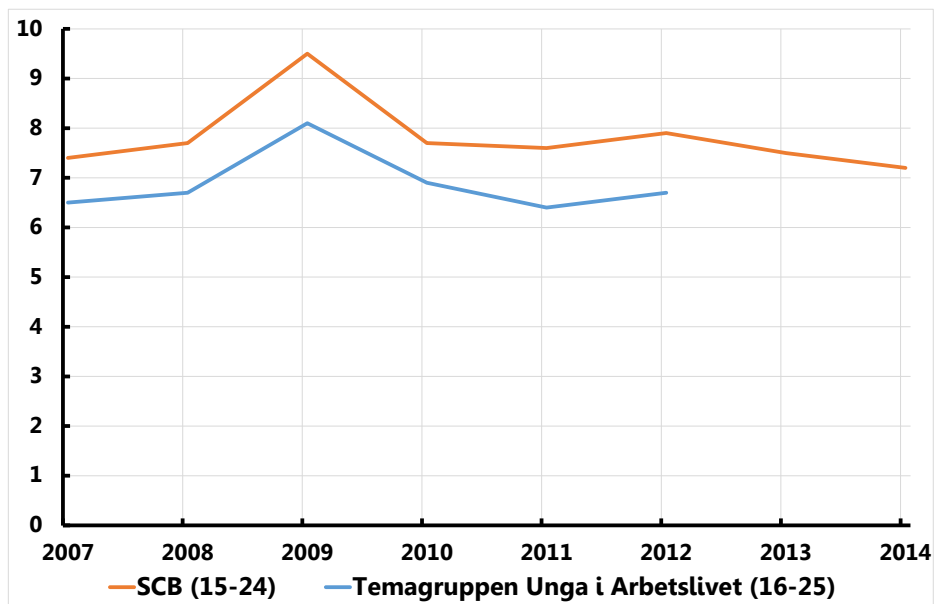
Centerpartiet vill reformera arbetslöshetsförsäkringen genom att initialt höja taket för att sedan trappa av ersättningen snabbt. Den långsiktiga ersättningsnivån bör också ses över. Det är rimligt, bland annat mot bakgrund av att det arbetsmarknadspolitiska program där den genomsnittliga ersättningen är högst är sysselsättningsfasen i jobb- och utvecklingsgarantin. Därtill anser Centerpartiet att avtrappningen av ersättningen i högre grad bör vara likvärdig, oavsett om en person slår i taket eller inte. Vi kommer att återkomma i framtida budgetmotioner med förslag på hur en sådan arbetslöshetsförsäkring bör utformas.

Ungdomar utanför systemet

Tack vare alliansregeringens nedsättning av arbetsgivaravgifterna och andra reformer har ungdomsarbetslösheten sedan finanskrisens botten 2009 minskat med drygt fem procentenheter, men är kvar på höga nivåer.

Det klassiska arbetslöshetsmättet fångar dock inte hela problematiken. Ett alternativt mått på ungdomars utanförskap är NEET (Not in Employment, Education or Training). NEET mäter de ungdomar som av olika anledningar saknar kontakt med stora delar av samhället. Av de unga mellan 16 och 25 år utgjorde NEET:ar 2014 7,2 procent.

Diagram 16: Unga 15–24 år samt 16–25 som varken arbetar eller studerar (NEET), andel i procent.

Källa: SCB AKU samt Temagruppen Unga i arbetslivet (2015).

Problemet är inte bara att unga är inaktiva, utan att många förblir det permanent. Av de nästan 80 000 unga NEET:arna år 2000 var 27 000 fortfarande NEET:ar tio år senare. 10 000 personer hade varken arbetat eller studerat ett enda år. Det finns också stora regionala skillnader i andelen NEET:ar. I Gävleborg är andelen NEET:ar 11,3 procent, medan den i Uppsala är 7,4 procent. Även om förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika delar av landet finns säkerligen mycket för kommuner och regioner att lära av varandra.

Samtidigt har uppsökande verksamhet visat sig framgångsrikt i flera fall, i synnerhet när de ungdomar som kontaktas kan erbjudas utbildning eller introduktionsjobb som kan leda till anställning, och inte enbart arbetsmarknadsåtgärder.

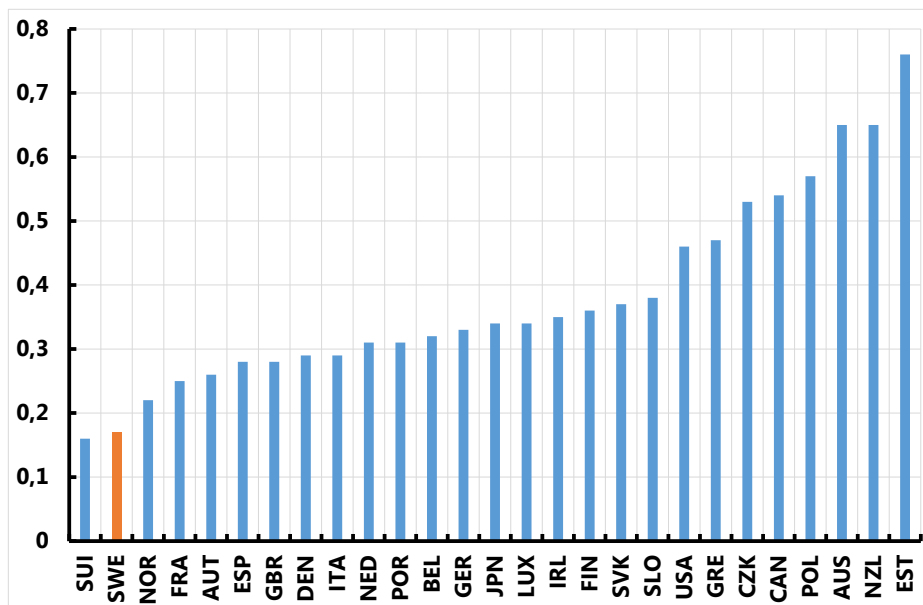
Centerpartiet föreslår därför att 25 miljoner kronor årligen avsätts för att stötta kommunerna i deras uppsökande verksamhet i syfte att hjälpa de aktuella ungdomarna tillbaka till jobb eller utbildning.

5.3 Grön tillväxt i hela Sverige

Sverige är ett globalt miljöföredöme. Under såväl alliansregeringen som tidigare regeringar ökade den ekonomiska tillväxten samtidigt som våra klimatutsläpp minskade. Svensk ekonomi tillhör de absolut mest klimateffektiva i världen. Sverige har bevisat att tillväxt kan ske parallellt med mindre miljöpåverkan, att miljö och ekonomisk tillväxt går hand i hand. Vår BNP har växt med mer än 60 procent sedan

1990, samtidigt som utsläppen av växthusgaser har minskat med drygt 22 procent. Mycket har gjorts, men mycket mer kommer att behöva göras framöver.

Diagram 17. Utsläpp av växthusgaser per BNP-enhet, 2012.

Källa: OECD (2015b).

Centerpartiet vill att Sverige fortsätter med reformer för klimatet, för mer förnybar energi i våra transporter och i vår elproduktion, för en bättre havsmiljö, för ren luft och vatten, och för mindre gifter i vardagen.

Hållbar ekonomisk tillväxt går hand i hand med våra ambitiösa miljömål. Ekonomiska styrmedel tvingar förorenaren att betala för sin miljöskada och gör det lönsamt att agera miljövänligt. Det är effektivt både ur klimatsynpunkt och ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

En verklig miljöomställning kräver en politik som uppmuntrar innovationer och grönt entreprenörskap samt underlättar och understödjer ekonomisk tillväxt och förändring. Omvänt kommer omställningen bromsas av en omodern politik som helt förlitar sig på det offentliga, på statliga investeringar finansierade med skatthöjningar där skattebetalarna och inte förorenarna betalar och som i grunden misstror ekonomisk utveckling och tillväxt. En sådan politik kommer heller inte fungera som det internationella föredömet som krävs för en global omställning. Stora, diffust definierade stödprogram har historiskt därtill visat sig ineffektiva jämfört med precisa och riktade styrmedel.

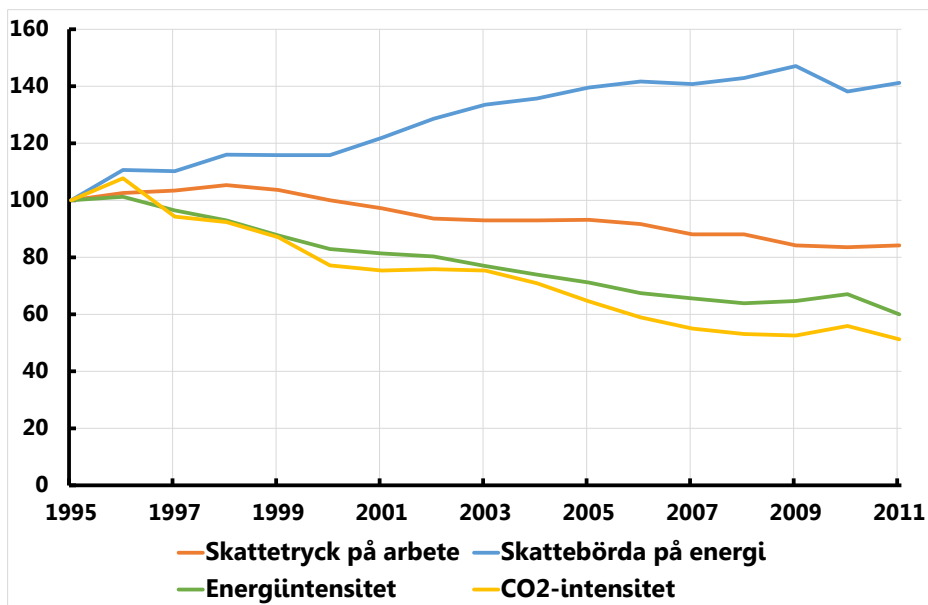
Sverige har idag stora resurser och världsledande företag i centrum för omställningen, från produktion av grön bioenergi till världsledande teknikföretag med energibesparande lösningar. Genom att tidigt skapa förutsättningar för en stark miljöorienterad hemmamarknad i Sverige och EU kan vi utveckla lösningar som resten av världen senare kommer anamma och där svenskt näringsliv utgör ett föredöme.

Grön skatteväxling

Centerpartiet vill se en grön skatteväxling, där den som förorenar betalar för sin miljöskada och resurserna används till att sänka skatten på jobb och företagande. Vi både sätter pris på miljön och återför dessa intäkter för att sänka skattebördan på sådant som har stor samhällsekonomisk nytta, som jobbskapande i växande företag. Detta bör vara en ledstjärna för skattepolitiken i tider av små marginaler i statsfinanserna.

I Sverige lanserades idén om grön skatteväxling redan på 1970-talet och började genomföras på 1990-talet med Centerpartiet som pådrivande kraft. De senaste 25 åren har Sverige fått en rad miljöskatter. Ett pris på koldioxid har skapats på EU-nivå. Både intäkterna från miljöskatter och skatt på arbete har varit stigande eller konstanta sedan 1990-talet, men bakom dessa siffror döljer sig betydande förändringar. Då utsläppen minskat under perioden har det effektiva skattetrycket på miljöpåverkan stigit. Eftersom sysselsättningen ökat och jobben blivit fler sedan 2006, har även intäkterna från skatter på arbete ökat, trots lägre skattesatser. Detta avspeglas i Diagram 18, hämtat från OECD:s senaste genomgång av svensk miljöpolitik: ett stigande skattetryck på energi, ett fallande skattetryck på arbete och, som resultat av detta, en mer energi- och koldioxidsnål BNP.

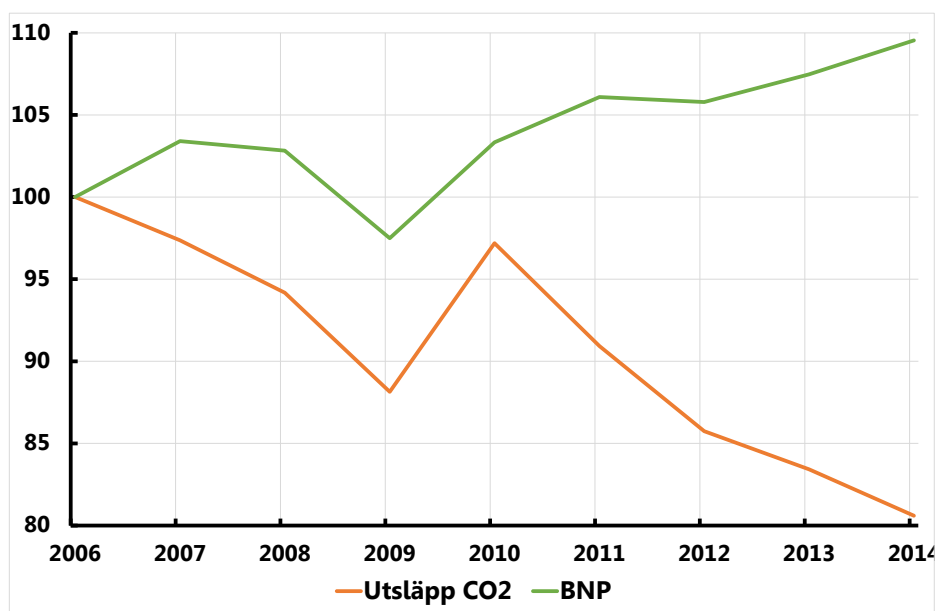
Diagram 18. Skattetryck på energi och arbete samt BNP:s koldioxidintensitet (index, 1995=100)

Källa: OECD (2014).

I regeringsställning 2006–2014 bidrog Centerpartiet till att skatten på arbete sänktes påtagligt via jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter, inte minst för unga. Samtidigt höjdes miljöskatterna, medan andra skatter, som fordonsskatten, miljödifferenterades. Skattebördan på arbete minskade och skattebördan på föroreningar ökade. Ändå finns mycket mer att göra. Skatt på arbete utgör mer än 1 000 miljarder av skattebördan i Sverige, skatt på föroreningar bara dryga 70 miljarder.

Diagram 19. BNP och utsläpp av CO2.

Källa: Naturvårdsverket (2015b) och SCB (2015a).

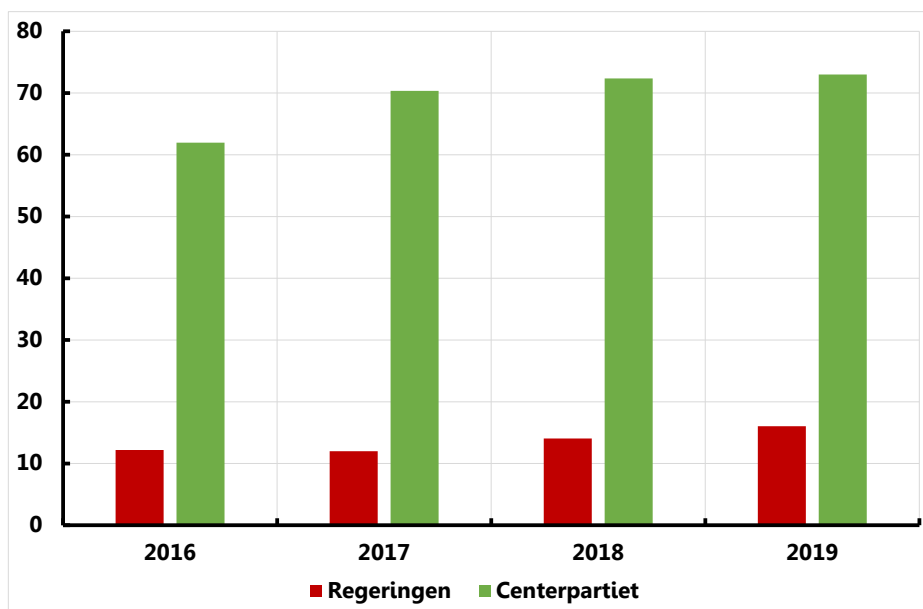
I denna budget föreslås en grön skatteväxling på över 21 miljarder kronor över fyra år. I de föregående delarna av budgetmotionen har skattesänkningar på arbete och

företagande presenterats. I det följande presenteras de skattehöjningar på utsläpp som motsvarar dessa skattesänkningar.

Över tiden kommer miljöpåverkan att minska, och med den skatteintäkterna och skattetrycket. Målet är ytterst att miljöskatterna som andel av de totala skatterna, och i absoluta termer, ska minska i takt med att miljöförstörelsen minskar.

Regeringen har tyvärr helt övergivit idén om grön skatteväxling. Skatterna har höjts på utsläpp, men inte sänkts på arbete. Istället har skattehöjningarna på arbete varit mångfalt större och skatten har dessutom höjts på förnybar energi, motsatsen till grön skatteväxling.

Diagram 20. Centerpartiets och regeringens miljöskattehöjningar, som andel av bruttoskattehöjningar (procent).

Källa: Prop. 2015/16:1, prop. 2014/15:100, egna beräkningar.

Kemikalieskatt

Den allt längre listan av hälsovådliga och miljöpåverkande kemikalier som omger oss i vardagen är ett av vår tids främsta miljöhot. Forskare har visat att vissa hormonstörande ämnen påverkar fortplantningsförmågan, medan andra bidrar till cancer, allergier och diabetes typ II. Dessa exempel utgör det fåtal procent av alla ämnen där det finns tillräcklig information om miljö- och hälsopåverkan. En annan stor osäkerhetsfaktor är effekten av kombinationen av olika potentiellt skadliga ämnen.

Vissa kemikalier bör förbjudas, men det finns en lång rad kemikalier som är vanligt förekommande i vår vardag som inte är giftiga nog att förbjudas, men som i större

mängder ändå är negativa för hälsan och som därför bör minskas och bära sina miljökostnader.

Därför tillsatte alliansregeringen en offentlig utredning om att införa en kemikalieskatt, som presenterade sina slutsatser i mars 2015. Utredningen föreslår en skatt på viss elektronik och byggmaterial syftande till att minska användandet av flamskyddsmedel och ftalater.

Centerpartiet föreslår att utredningens förslag om en bredare skatt, som innefattar produkter på ett likvärdigt sätt, bör införas från och med 1 maj 2016. På årsbasis väntas en sådan skatt inbringa 3,5 miljarder kronor och bidra till målet om en giftfri vardag.

Utfasning av undantag från koldioxidskatt

Delar av industrin har undantag från, eller nedsättningar av, energi- och koldioxidskatterna för fordon. Dessa subventioner minskar den miljöstyrande effekten och har kritiserats av OECD i sin utvärdering av svensk miljöpolitik som de svagaste delarna av vårt föredöme på klimatområdet. Därför föreslås här begränsningar av dessa undantag för branscher där icke-fossila alternativ i allt högre grad finns tillgängliga.

2015 har nedsättningen av koldioxidskatten för diesel i gruvindustriell verksamhet (för andra fordon än personbilar, lastbilar och bussar) minskats från 70 till 40 procent. Centerpartiet föreslår att subventionen i nästa steg slopas helt. Samma fordon är också skattebefriade från energiskatt till 86 procent, motsvarande energiskatten för uppvärmningsolja inom industrin. Vi föreslår att även denna subvention utgår. Totalt innebär dessa förändringar att subventionen av fossila bränslen minskar med 230–240 miljoner kronor.

Skatt på avfallsförbränning

Under de senaste åren har importen av sopor fördubblats i Sverige och utbyggnaden av förbränningsanläggningar skett snabbt. Det har bidragit till att stärka energiförsörjningen och minska deponier, men för Centerpartiet är det samtidigt självklart att försöka sluta kretsloppen och använda de resurser vi har på det mest effektiva sättet. Effektiva kretslopp och en hållbar återvinning av resurser är en viktig del av en grön omställning.

För att styra mot en ökad återvinning och mer resurseffektivitet föreslås en punktskatt på förbränning av avfall. Den bör omfatta allt avfall, för såväl hushåll som verksamheter, exklusive farligt avfall och utformas på ett sätt som garanterar att kostnaden tydliggörs för den som först lämnar ifrån sig avfallet. Liknande avgifter finns i flera andra EU-länder. Enligt Naturvårdsverkets statistik omhändertas 6 700 miljoner ton avfall genom förbränning. Prognosen pekar mot ökade mängder och avgiften föreslås bli 100 kr/ton och ge intäkter om 483 miljoner kronor per år.

För att styra mot ökad återvinning och andra former av omhändertagande bör också målen för insamling och återvinning av förpackningar och tidningar höjas, stödet till biogasproduktion förstärkas och ett etappmål om att matavfallet ska minska med 20 procent till 2020 jämfört med 2010 införas.

Miljöavgift på fossila plastpåsar

Mikroplaster som inte bryts ned i naturen är ett stort miljöproblem globalt och inom EU. Icke-nedbrytbara plastpåsar utgör också en signifikant andel av det skräp som varje år hamnar i våra hav och sjöar. För att uppnå målet i EU:s direktiv om förpackningar och förpackningsavfall och minska användningen av tunna plastpåsar införs en miljöavgift på fossilplastpåsar på en krona.

Liknande avgifter finns i exempelvis Irland och Danmark och har effektivt bidragit till att de icke-nedbrytbara plastpåsarerna fasats ut. På grund av att användandet av de aktuella plastpåsarerna relativt smärtfritt kan bytas mot andra påsar innebär avgiften att skattebasen minskar snabbt. Intäkterna minskar i samma utsträckning och bedöms långsiktigt uppgå till cirka 70 miljoner kronor.

Skatt på fluorerande växthusgaser

En utredning föreslog 2009 att en skatt på fluorerande växthusgaser borde införas för att internalisera dessa ämnens externa klimateffekt. Alliansen har också enats om att en sådan bör införas i syfte att öka miljöstyrningen samt bidra till att stärka de offentliga finanserna.

Centerpartiet föreslår i denna budget att en skatt införs i enlighet med utredningens förslag. Intäkterna från denna skatt beräknas till cirka 500 miljoner kronor 2016. Dessa intäkter minskar sedan snabbt i takt med att ämnenas användning minskar.

Reformerat system för handel med utsläppsrätter

För en stor del av Sveriges klimatutsläpp sätts priset på utsläppen av det gemensamma systemet för utsläppshandel inom EU ETS. Det är ett av de mest effektiva marknadsbaserade verktygen som klimatpolitiken har att tillgå, men det är inte tillräckligt välfungerande. Priset på utsläpp har över tid minskat kraftigt. Skälet är att det har uppstått ett överskott av utsläppsrätter. Företagen har inte behövt släppa ut så mycket som förväntat, dels tack vare klimatsatser, dels på grund av den utdragna ekonomiska krisen som minskat industrins produktion. Det låga utsläppspriset gör det i flera fall olönsamt att investera i förnybar energi och bromsar marknaderna för nya lösningar. Här finns förutsättningar att minska utsläppen snabbare.

En marknadsstabilitetsreserv har nyligen införts för att hantera överskottet av utsläppsrätter. Det är ett viktigt steg i rätt riktning. Dock behöver fler utsläppsrätter försvinna permanent, både från marknaden och från reserven. Centerpartiet vill därför annullera överskottet av utsläppsrätter, motsvarande 2 miljarder ton koldioxid, med syftet att öka verksamhetens incitament till att minska sina utsläpp.

I första hand är detta en klimatåtgärd. Men det är också centralt för att EU med låga utsläpp ska kunna bli ett varaktigt föredöme för omvärlden, samt för att få utsläppsmarknaden att fungera bättre. Genom att minska antalet utsläppsrätter ökar priset på dem och klimatpåverkan blir dyrare. När medlemsstaterna kan sälja utsläppsrätterna till ett högre pris kan de använda intäkterna till att minska skattebördan på arbete. Skulle priset återgå till tidigare nivåer, mellan 15 och 25 euro per ton koldioxidekvivalenter, kommer de svenska statsfinanserna att få ett betydande ekonomiskt tillskott som kan användas till att minska skattebördan på arbete.

Minskade utsläpp från transportsektorn

En välfungerande transportinfrastruktur minskar avstånden mellan människor och gör det möjligt för människor att leva, arbeta och mötas i hela landet. Utsläppen från transportsektorn är dock den enskilt största klimatutmaningen i Sverige.

Transportsystemet står för cirka en tredjedel av Sveriges klimatutsläpp och för betydande utsläpp av hälsovådliga partiklar. Under lång tid har dessa utsläpp inte minskat i linje med övriga utsläpp, men under senare år har nya styrmedel, som skattebefrielse för biodrivmedel, differentierad fordonsskatt och miljöbils- och

supermiljöbilspremien, bidragit till en tydlig klimatomställning. Denna omställning bör dock påskyndas med nya styrmedel för att nå en fossiloberoende fordonsflotta.

Miljölastbilspremie och elbusspremie

Tunga fordon är på många platser livsnödvändiga för den lokala ekonomin, då ingen annan transportinfrastruktur kan uppnå samma finmaskighet som vägnätet. Utsläppen från lastbilar har dessvärre varit envist höga och först på senare år börjat dämpas, vilket är allvarligt för Sverige som klimatiföredöme. Styrmedel som har ensidigt fokus på avstånd snarare än bränsle och utsläpp bör dock undvikas. Miljöeffekten av sådana styrmedel blir mycket liten, då alternativ transportinfrastruktur saknas på många platser i landet, samtidigt som jobb beroende av lastbilstransporter drabbas.

Sverige är en världsledande lastbilstillverkare och det vore därför naturligt att Sverige också har världens bästa miljöprestanda på vår lastbilspark. För att påskynda teknikutvecklingen och skapa en stark svensk marknad för miljölastbilar föreslår Centerpartiet att en miljölastbilspremie införs. Denna premie riktar sig till de lastbilar som har minst klimatutsläpp. Premien måste vara kraftfull nog att styra investeringar i lastbilar och omfatta tillräckligt många fordon för att påverka utvecklingen. För att garantera en effektiv klimatstyrning är det därtill viktigt att klassificeringen av lastbilar kontinuerligt ses över och vidareutvecklas.

Ytterligare ett sätt att förbättra lastbilarnas miljöprestanda är att de tankas på biodiesel och andra direkta substitut till fossila drivmedel med liten klimatpåverkan. För att stimulera framväxten av dessa drivmedel krävs kompletterande miljöpremier som belönar användandet av en hög andel förnybart bränsle.

Centerpartiet vill satsa 150 miljoner kronor på en kraftig miljölastbilspremie 2016 för att sedan gradvis utöka satsningen till att omfatta 450 miljoner kronor från och med 2018. Det skulle motsvara en miljölastbilspremie på cirka 250 000 kronor per fordon, vilket är den nivå som förekommer i den offentliga utredningen om en fossiloberoende fordonsflotta.

Busstransporter står för en relativt stor andel av persontransporterna på väg. Inte minst är busstransporter en viktig del av kollektivtrafiken i och kring våra städer. Att öka bussarnas klimatprestanda är således viktigt, dels för att förbättra stadsmiljön, dels för att bidra till transportsektorns klimatomställning. I strävan att förbättra stadsmiljön är

inte bara utsläpp av växthusgaser, utan även bullernivåer och partikelutsläpp, viktiga beståndsdelar. Elbussar har här tydliga fördelar jämfört med bussar drivna på fossila drivmedel.

Centerpartiet föreslår därför att en elbusspremie införs från och med 2016. En sådan premie underlättar för inköpare av elbussar i syfte att främja en snabb tillväxt av marknaden för, och efterfrågan på, miljövänliga bussar. Totalt uppgår denna satsning till 50 miljoner kronor 2016 och 100 miljoner kronor per år 2017–2019.

Bonus-malus

På Centerpartiets initiativ föreslog alliansregeringen i sin budget för 2015 att ett system med miljöbonusar och miljöavgifter på bilar, så kallad bonus–malus, skulle införas. Nyköp av bilar med låga eller inga utsläpp får i ett sådant system rejäla miljöbonusar, som finansieras med avgifter på de bilar som har höga utsläpp. Hybridbilar som kan använda både förnybara och fossila bränslen får särskilda bonusar, och lätta lastbilar får även de bonusar och avgifter beroende på utsläpp. Miljöbonusarna och miljöavgifterna förändras sedan gradvis i takt med teknikutvecklingen. På så vis skapas ett ständigt tryck att minska utsläppen i den svenska bilparken och att göra den svenska bilmarknaden ledande i teknikomställningen. Forskningsstudier visar att då skillnaden i kostnad syns tydligt på prislappen påverkar det klimateffekten mer än den mer utspridda effekten av högre bränslepriser.

De värden som används för systemet bör vara baserade på oberoende verifierade tester motsvarande normala körmonster för att undvika manipulationer. Eftersom färre bilar till en början befinner sig bland de klimatbästa, så kan bonusarna för bilarna med minst eller inga utsläpp bli mycket kraftfulla utan att avgifterna på de många bilarna med högre utsläpp blir lika höga, och bonus-malus ändå kraftfullt driva omställningen. Totalt förväntas hundratals miljoner kronor flyttas till inköp av de klimatvänliga bilarna till bilar med högre utsläpp.

Trots att den offentliga utredningen om en fossiloberoende fordonsflotta föreslog en modell för bonus–malus har regeringens genomförandeutredning dröjt och regeringen aviserat att systemet är tänkt att införas först 2017. Samtidigt sker just nu en snabb utveckling mot mindre utsläpp, förnybara bränslen och inte minst eldrift. Ett effektivt bonus-malus-system bör därför införas snarast möjligt.

I väntan på införandet av ett bonus–malus-system föreslår Centerpartiet i denna budget att supermiljöbilspremien förlängs för de mest miljövänliga bilarna med 94 miljoner kronor.

Ökad miljöstyrning av bilar och i fordonsskatten

För att tydliggöra miljöpåverkan från olika bilar med olika drivmedel och bränsleeffektivitet, och ge förutsättningar för ett medvetet val, bör kraven på all nybilsförsäljning skärpas. Idag finns det ett tydligt och fungerande system för energideklaration av vitvaror som kylskåp, spisar och diskmaskiner. Det är lätt för konsumenterna att se om varorna har ett bra eller mindre bra energivärde när de ska köpa nya vitvaror. För personbilar finns inte en sådan märkning och det är idag svårt för den som ska köpa en ny bil att avgöra vilken klimatprestanda bilen har. Därför vill vi, inom ramen för EU, införa en energideklaration för personbilar, liknande det system som idag finns på vitvaror.

Av nybilsförsäljningen står juridiska personer för ungefär hälften per år. Andrahandsmarknaden för förmånsbilarna är stor. För att ytterligare driva på omställningen och engagera såväl företag som privatpersoner för att få ut fler miljöbilar på vägarna krävs långsiktiga spelregler. Nedsättningar av förmånsvärdet bör riktas till de mest klimateffektiva bilarna. Det är ett bra verktyg för att styra över till en mer hållbar och på sikt fossiloberoende fordonsflotta. Dagens system för nedsatt förmånsvärde är stelbent. I väntan på att ett sådant system utreds så är det dock viktigt att man förlänger det befintliga systemet med nedsättning för el- och laddhybrider och gasbilar, vilket stimulerar en ökad försäljning av supermiljöbilar och en ökad efterfrågan på biogas. Vi vill därför förlänga den tidsbegränsade nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar med tre år. Vi avvisar däremot regeringens nedsättning av taket från 16 000 kronor till 10 000 kronor, och sätter istället taket på 13 000 kronor. För detta avsätter vi 427 miljoner 2017–2019.

Därutöver bör den miljöstyrande delen av fordonsskatten förstärkas. Fordonsskatten är ett viktigt instrument i strävan att ställa om till en fossiloberoende fordonsflotta genom att premiera inköp av miljövänligare bilar. Dagens fordonsskatt utgörs av ett grundbelopp samt ett rörligt belopp som beror på fordonets utsläpp. Centerpartiet och Alliansen ökade miljöstyrningen i fordonsskatten genom att höja den del av skatten som beror på fordonets koldioxidutsläpp. Centerpartiet vill dock gå längre. Centerpartiet

föreslår att den utsläppsbaserade delen av skatten förstärks samt att skatten indexeras med BNP-utvecklingen för att bibehålla dess nivå i reala termer.

Denna miljöförstärkning och uppräknings av fordonsskatten beräknas förstärka statsfinanserna enligt följande:

Tabell 5. Offentligfinansiell effekt av Centerpartiets reformering av fordonsskatten.

	2016	2017	2018	2019
Ökad miljöstyrning i fordonsskatten, miljoner kr.	200	600	1100	1700

Förstärkt ersättning för metangasreducering

Biogasproduktion ger positiva effekter för klimatet och minskar samtidigt övergödningproblemen. Alliansregeringen införde ett produktionsstöd för biogas och ett investeringsstöd för biogasanläggningar inom ramen för Landsbygdsprogrammet (ersättning för metangasreducering). Det finns fortsatt stor potential för biogastillverkning i Sverige och Centerpartiet vill därför tillföra ytterligare 20 miljoner årligen 2016–2019 för detta ändamål.

Skattebefrielse på biodrivmedel och kvotpliktssystem

Biodrivmedel, som biogas och E85 etanol, har varit centrala för att minska klimatpåverkan från den svenska bilparken. För att även öka låginblandningen av bränslen bör ett kvotpliktssystem införas som stegvis ökar kraven fram mot 2030 då Sveriges fordonsflotta ska vara fossiloberoende.

Sverige bör dock samtidigt fortsätta att driva skattebefrielsen för höginblandade och rena biodrivmedel, så att dessa kan fortsätta att vara viktiga delar av klimatomställningen av den svenska fordonsflottan. Såväl beräkningsgrunder som premisserna för EU-kommissionens resonemang kring överkompensation av biodrivmedel bör synas noga, så att de inte får orimliga konsekvenser och ett undantag för höginblandade bränslen kan fortsätta att försvaras. Centerpartiet avvisar därför regeringens skattehöjningar på biodrivmedel med 150 miljoner kronor.

Laddinfrastruktur

För att underlätta för de nya förnybara drivmedlen att ersätta befintliga distributionsnätverk för fossila drivmedel och nå en kritisk massa behövs en ny

infrastruktur för laddning av elbilar. För detta ändamål avsatte alliansregeringen 300 miljoner kronor för att finansiera utbyggnaden av minst 10 000 laddstolpar i hela Sverige. Regeringen har valt att inte ha kvar detta anslag separat, vilket Centerpartiet anser vara olyckligt. Vi föreslår därför att anslaget för utbyggd laddinfrastruktur på 75 miljoner åter separeras från andra typer av insatser.

Havsmiljö och ekosystemtjänster

Även för en bättre havsmiljö finns behov att utveckla nya styrmedel, där förorenaren betalar. Insatser för en omställning mot mindre utsläpp i såväl Östersjön som Nordsjön bör premieras, liksom insatser för att återställa den marina miljön, inte minst i Östersjön. Sådana nya system behöver dock på sikt omfatta alla de länder som har miljöpåverkan på Östersjön och Nordsjön och spegla detta delade ansvar för den marina miljön.

Andra styrmedel för grön tillväxt kommer att behöva tillkomma för att stärka utvecklingen mot ett hållbart samhälle. Nedskräpning beivras fortfarande i låg utsträckning i Sverige trots höga kostnader för samhället. Nya styrmedel och mer konsekvent beivrande av nedskräpning kan både minska kostnaderna och öka intäkterna på lokal och regional nivå. I regeringens utredning om ekosystemtjänster pekas möjligheter ut att med styrmedel skapa kompensation för viktiga ekosystemtjänster som pollinering och biologisk kontroll av skadedjur.

Sverige – EU:s gröna batteri

Sverige är idag världsledande inom förnybar energi. Under alliansregeringen tiofaldigades vindkraftens installerade effekt och produktion, och bioenergin ökade med över 50 procent. Målet om att mer än hälften av energitillförseln skulle vara förnybar till 2020 nåddes redan 2012. Avgörande för denna utveckling är Alliansens energiöverenskommelse och utbyggnaden av elcertifikaten, som ålägger energiproducenter att producera en viss andel förnybar energi.

Utvecklingen måste nu fortsätta och påskyndas för att nå en helt genom förnybar energiproduktion inom en generation, med en fortsatt utbyggnad av elcertifikaten. Centerpartiet vill därför se en ambitionshöjning inom elcertifikatsystemet. Därutöver bör regler om momsregistrering för mindre producenter, hur man får förflytta elen mellan fastigheter och vilka som ska vara berättigade till avdrag för mikroproduktion av

egen el ses över för att göras enklare och mindre betungande. Fler bör få nyttja avdraget för mikroproducerad el och avdraget bör göras direkt på fakturan precis som för ROT/RUT-avdraget.

Regeringen, å andra sidan, har misslyckats i internationella förhandlingar och känner sig därför tvingade att höja skatten på egenproducerad och förnybar el. Totalt höjs skatten på förnybar el med 195 miljoner. Centerpartiet avvisar denna skattehöjning.

Det framgångsrika stödet till solceller spelar en viktig roll, inte minst för många enskilda personers möjligheter att installera solceller och bli sin egen småskaliga elproducent. Investeringsstödet, som Centerpartiet och alliansregeringen introducerade, har blivit framgångsrikt. Detta innebär att kön idag är lång för de som inväntar sin ersättning. Vi vill därför anslå sammanlagt 600 miljoner till solcellsstöd för att snabbt beta av kön under 2016–2017. Vi vill därefter använda delar av anslaget som regeringen satsar på solcellsstöd på att ytterligare främja energilagring. Vi anser att det är viktigt att stimulera hushållen att lagra sin egen el, men vill även se pilotanläggningar för lagring i större skala. Det handlar om att hushållen själva ska kunna jämna ut sin egen förbrukning över tid, bland annat för att skapa mer stabilitet i elsystemet. Lagring i större skala kan dämpa volatiliteten i systemet och även skapa en jämnare prisbild, vilket gynnar marknaden. Totalt satsar vi 350 miljoner kronor på energilagring 2016–2019.

5.4 Världens modernaste landsbygd och grönaste städer

Oavsett var man bor – på landsbygden, i mindre orter, i städernas förorter eller innerstaden – ska man ha likvärdiga möjligheter att bosätta sig, arbeta och driva företag. Likvärdiga möjligheter innebär en bra skola, tillgång till mobiltelefoni och bredband, drivmedel, livsmedel, offentlig service, kommunikationer, kultur och natur. Likvärdiga möjligheter i hela landet innebär inte per automatik likformighet. Samma utmaning kan lösas på olika sätt i olika delar av landet. Politiken behöver därför utformas efter att förutsättningarna och utmaningarna ser olika ut i olika delar av landet. En närodlad politik, där beslut fattas så nära människor som möjligt, möjliggör en sådan utveckling.

Satsning på järnväg

En välfungerande infrastruktur i hela landet är en förutsättning för jobbskapande, för att kunna resa mellan bostad och arbete, för näringslivets godstransporter och för att ta del av kultur och sociala sammanhang.

Infrastrukturinvesteringarna har under lång tid varit låga i förhållande till behovet. Efter en långvarig nedgång, som bottnade 2005, har investeringarna vänt upp igen som ett resultat av Alliansens satsningar. Sverige har en upparbetad infrastrukturens skuld som kräver ytterligare investeringar i hela landet, framförallt på järnvägen, för att åtgärda befintliga problem och för att möjliggöra ökade transporter. Utbyggd järnväg innebär ökade möjligheter att på ett miljövänligt sätt resa och pendla inom hela Sverige. Järnvägen är därutöver en grundläggande förutsättning för industrin, som är beroende av den för godstransporter. Av dessa anledningar behöver vi bland annat investera i nya stambanor för höghastighetståg i Sverige. På så sätt knyts hela landet ihop, kapacitet för godstransport frigörs och möjligheten att arbetspendla ökar.

Centerpartiet har i alliansregeringen dubblat satsningarna på järnvägens drift och underhåll jämfört med tidigare socialdemokratiska regeringar. Underhållet är fortfarande eftersatt på många sträckor och därför är det angeläget med fortsatta satsningar på järnvägsunderhåll. Centerpartiet föreslår därför att 480 miljoner kronor mer än regeringen satsas på järnvägsunderhåll 2016–2018.

Kollektivtrafik – skapar tillväxt och grön omställning

Med utbyggd, pålitlig och miljövänlig kollektivtrafik kan hela Sverige utvecklas. Kollektivtrafik mellan län ger tillgång till en större arbetsmarknad. Kollektivtrafik som är tillgänglig och som kan transportera många människor är en viktig länk i transport- och miljöarbetet. Samtidigt är den avgörande för att skapa större arbetsmarknadsregioner.

Centerpartiet vill att kollektivtrafiken ska utvecklas snabbare. Det kan uppnås genom att fortsätta med trängselavgifter. Centerpartiet ser positivt på avgifter som bidrar till att minska trängseln i städerna. Sådana är bra av flera skäl. Förutom den direkta positiva effekten av minskad trängsel kan inkomsterna från avgifterna betala för nya satsningar på infrastruktur. Dessa bidrar i sin tur till ökad samhällsnytta och tillväxt.

Cykelåkandet spelar en viktig roll både i miljöomställningen och för folkhälsan, men alltför ofta saknas planering och beslut för säkra cykelleder och annan cykelinfrastruktur. Vi vill påskynda den nationella cykelstrategin till en kostnad om 50 miljoner kronor 2016.

OPS-lösningar

Vid infrastrukturinvesteringar kan privat kapital inkluderas, både för att förstärka finansieringen och för att stärka kostnadseffektiviteten och genomlysningen av projekten.

Offentlig-privat samverkan (OPS) innebär ett långsiktigt avtal mellan det offentliga och en privat part om tillhandahållande av en offentlig tjänst, vanligen infrastruktur. Den privata parten ansvarar då för att finansiera och bygga den avtalade anläggningen samt driva den under en period, alternativt ta del av de intäkter som skapas av infrastrukturen, varefter anläggningen återgår till det offentliga. OPS-lösningar av infrastrukturprojekt är vanliga internationellt, medan det i Sverige fortfarande är sällsynt. Detta är beklagligt eftersom OPS ofta innebär flera fördelar. De offentliga anslagen till investeringar i infrastruktur är inte tillräckliga för att genomföra alla de projekt som är samhällsekonomiskt nyttiga. OPS möjliggör tidigareläggning av sådana projekt utan att på kort sikt ta budgetutrymme i anspråk. Projektets kostnad återbetalas istället över en längre tid, som motsvarar anläggningens livslängd. OPS medför även potentiella effektivitetsvinster. När den privata parten är ansvarig för både projektering, byggande, drift och underhåll skapas starka incitament att hålla nere kostnaderna och bygga med kvalitet.

Centerpartiet anser att möjligheten till OPS-lösning borde utnyttjas mer. Det finns ett flertal infrastrukturprojekt där samhället skulle tjäna på en tidigareläggning. Vi anser att Trafikverket ska få i uppdrag att peka ut och driva 10–15 av de objekt som finns angivna i nationell plan i form av OPS, i syfte att skaffa kunskap och erfarenhet samt öka effektiviteten.

Digital infrastruktur

Tillgång till fast och mobilt bredband och bra mobila kommunikationer är inte bara en tillväxtfråga utan ofta också en överlevnadsfråga för företagen. Den digitala tekniken möjliggör god service, som exempelvis kontakt med myndigheter och sjukvård. Det är på sikt en avgörande faktor för att människor ska ha möjlighet att bo kvar på landsbygden, men också en självklar förutsättning för att nya personer ska kunna och vilja flytta hit. Avsaknad av internetuppkoppling är också ett direkt hinder för företagande. De satsningar Centerpartiet och alliansregeringen genomfört på bredbandsutbyggnad har gett resultat, men fortfarande finns mycket kvar att göra. Vi betraktar it som det femte transportslaget som jämte väg, järnväg, luft- och sjöfart bidrar

till att minska avstånden mellan människor och möjliggöra möten, innovationer och utveckling i hela landet, och därmed som en viktig del av infrastrukturplaneringen.

Idag har över 60 procent av de svenska hushållen och företagen möjlighet att skaffa sig ett bredbandsabonnemang med en hastighet om minst 100 Mbit/s. Sveriges mål är att 90 procent av alla hushåll och företag ska kunna få så snabbt bredband senast år 2020. Centerpartiets långsiktiga målsättning är att alla hushåll i hela landet ska ha tillgång till bredband. Därför vill Centerpartiet fortsätta att prioritera utbyggnaden av bredband på landsbygden. På initiativ av Centerpartiet fördubblade alliansregeringen investeringarna i bredbandsutbyggnad på landsbygden. Under programperioden fram till 2020 planeras 3,25 miljarder i investeringar, att jämföra med 1,6 miljarder under föregående programperiod.

Alliansregeringen öronmärkte också det så kallade 800 MHz-bandet för mobiltelefoni år 2007. Centerpartiet och Alliansen tog därefter ytterligare steg och beslutade att frigöra 700 MHz-bandet för användning av mobilt bredband och mobiltelefoni från och med år 2017. Med hjälp av detta ytterligare eterutrymme möjliggörs en fortsatt utbyggnad av mobiltelefonin och trådlös datakommunikation i hela landet, inte minst i glesbygd där 700-bandet har god räckvidd.

Post- och telestyrelsen publicerade i april 2015 den rapport som Centerpartiet och Alliansen beställde med anledning av beslutet att frigöra 700 MHz-bandet. Det är viktigt att regeringen skyndsamt tar till sig rapportens innehåll och fortsätter det arbete som Centerpartiet inledde med att förbättra tillgången till digital infrastruktur i hela landet.

Konkurrenskraftiga gröna näringar

De gröna näringarna är viktiga för hela Sveriges växtkraft. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap och jobb och tillväxt i hela landet, i såväl den egna som kringliggande branscher. Därför är det viktigt att värna om de gröna näringars konkurrenskraft och allmänna förutsättningar.

Åtgärder för att möta den akuta krisen för Sveriges mjölkbönder

Det senaste året har mjölkbranschen befunnit sig i en akut kris. Det är inte bara en svensk kris, utan en kris för hela den europeiska mjölksektorn. Det ryska importstoppet

som pågått i över ett år har bidragit till att mjölkpriserna i Europa fallit kraftigt. Den svenska mjölkproduktionen är en av världens mest miljövänliga och den produktion som har en av de bästa djurvälstånderna. Mjölkproduktionen bidrar också till att uppfylla miljömålen om ett öppet landskap och biologisk mångfald. Mjölkproduktionen är också kärnan hos de gröna näringarna, där många andra verksamheter är beroende av en fungerande mjölkproduktion för att behålla och utveckla jobb och verksamheter på den svenska landsbygden.

I ett sådant läge krävs det politiskt ledarskap och en seriös politik för konkreta och genomförbara krisåtgärder, men också en politik för att stärka konkurrenskraften även på längre sikt. Här har den rödgröna regeringen misslyckats. I det akuta läget har man konsekvent sagt nej till de förslag som Centerpartiet lagt fram om bland annat höjda interventionspriser och anstånd på skatten. I EU väljer regeringen att förhålla sig passiv och låta andra bestämma vad som ska bli EU:s svar på den rådande krisen.

Regeringens svar på krisen har bestått dels av kreditgarantier som såväl lantbrukare som banker dömt ut, av en marginell nedsättning av dieselskatten som alla intressenter anser vara för liten. Centerpartiet föreslår därför i denna budget en återbetalning av dieselskatten på totalt 300 miljoner årligen, alltså 200 miljoner kronor mer årligen än regeringen 2016–2018 och 300 miljoner mer 2019.

Det är viktigt att den gröna omställning som pågår inom lantbruket går vidare. Det sker redan idag stora framsteg inom den gröna omställningen genom bland annat förnyelsebara drivmedel och projekt med omställningspremier för arbetsmaskiner. Tyvärr har den omställning som påbörjats stannat av på grund av avsaknad av långsiktiga spelregler för svenska biodrivmedel, inte minst kopplat till försvårande EU-regelverk. Det är därför en prioriterad fråga för Centerpartiet att arbeta med de betydande hinder som finns för att den riktigt stora omställningen ska kunna komma igång. Vi vill förstärka denna process och avsätter därför 25 miljoner kronor per år till Jordbruksverket för fler projekt kring omställning av arbetsmaskiner inom jordbruket. Målsättningen är att öka möjligheterna för lantbruket att ställa om, i syfte att på sikt fasa ut subventionerna av fossila drivmedel. Dessutom vill Centerpartiet se än bättre och långsiktiga spelregler för de förnyelsebara bränslena.

EU-kommissionen har beslutat om riktade stöd till mjölkbranschen med anledning av den rådande krisen. För svensk del har 76 miljoner kronor tilldelats från EU-kommissionen. Dessutom ger kommissionen medlemsstaterna möjligheten att lägga till

egna nationella medel. För Sveriges del rör det sig om ytterligare 76 miljoner kronor. Centerpartiet föreslår att möjligheten att lägga till mer nationella pengar utnyttjas fullt ut. Detta för att kompensera för Rysslands importstopp av livsmedel.

Långsiktig konkurrenskraft

Ska vi ha kvar och utveckla den svenska matproduktionen så kommer det dock krävas mer än enbart akutåtgärder. För att stärka de gröna näringarnas långsiktiga konkurrenskraft måste bland annat regelbördan och kostnaderna minska. Tyvärr väljer regeringen att föreslå skattehöjningar på arbete, framförallt på ungas arbete, och inskränkningar av möjligheten till visstidsanställningar. Därtill har regeringen aviserat att man ämnar återinföra någon form av handelsgödselskatt och kilometerskatt. Detta utgör allvarliga hot mot den utveckling av landsbygden och de gröna näringarna som Centerpartiet vill se. Menar regeringen allvar med att stärka konkurrenskraften så duger inte de förslag och det ledarskap man hittills visat prov på.

För Centerpartiet är det självklart att målet är att kostnaderna för bönder ska sänkas, särskilt kostnaden för att anställa. Egenavgifter, arbetsgivaravgifter och andra skatter på arbete måste således kontinuerligt ses över och sänkas när möjlighet ges.

Svenska livsmedelsproducenter är världsledande på djurhälsa, har en restriktiv användning av antibiotika i djurhållningen och producerar mat på ett klimatsmart sätt. Betande djur ger även öppna landskap och stärkt biologisk mångfald. Detta är exempel på kollektiva nyttigheter som är värda att försvara. De försvaras dock inte bäst av en massiv regelbörda som bidrar till byråkrati och kostnader för lantbruket. Bäst värnas de genom att se till att det svenska lantbruket kan fortsätta verka i Sverige. Därför menar Centerpartiet att vi behöver en regelförenklingskommission som bland annat tittar på hur djurskydd och andra regler kan ses över så att det inte är byråkratin, utan syftet med reglerna, som står i fokus. Det är viktigt att se över regelverk såsom beteslagstiftningen för att minska den byråkratiska belastningen och öka rättssäkerheten och förutsägbarheten, utan att det svenska djurskyddet försämras.

Sverige har goda förutsättningar att öka produktionen av såväl livsmedel som spannmål, men de gröna näringarna står också inför betydande utmaningar. Svenska bönder konkurrerar på en marknad där producenter i andra länder inte möter lika höga krav på djurskydd och miljöhänsyn, ett allmänt lägre kostnadsläge och där exempelvis antibiotika används på ett mindre ansvarsfullt sätt.

Centerpartiet vill också fortsätta och intensifiera arbetet med att se över miljö- och djurvälståndssättningarna inom Landsbygdsprogrammet. Vi ser att i dag får bonden inte betalt fullt ut för de miljö- och ekosystemtjänster som hen utför. Dessutom får man idag inte ersättning för de extra hårda regelverk som finns i Sverige. I detta arbete vill vi bland annat se över huruvida vi tidigare, men i alla fall senast vid halvtidsutvärderingen av Landsbygdsprogrammet, kan utöka miljö- och djurvälståndssättningarna. Bland annat vill vi undersöka möjligheten att exempelvis införa en betesersättning.

Majoriteten av lantbrukare i Sverige är mellan 50 och 65 år gamla, en medelålder som ökat sedan mitten på 1990-talet. Samtidigt har andelen lantbrukare som är under 35 år minskat. Centerpartiet vill se fler unga bönder i Sverige. Därför vill vi satsa på den unga generationen för att säkerställa lantbrukets, och den svenska matproduktionens, framtid. Delar av stöden inom ramen för Landsbygdsprogrammet riktas mot just unga bönder, för att stimulera en hållbar generationsväxling inom det svenska lantbruket. Även kapitaltillgång, enkla regler för att starta företag samt fungerande och flexibla trygghetssystem är nyckelområden som måste fungera för lantbruksföretag.

En livsmedelsstrategi för ökad konkurrenskraft

Centerpartiet välkomnar arbetet med en svensk livsmedelsstrategi men vill samtidigt poängtera att det är slutresultatet som kommer vara avgörande för huruvida det kommer vara en strategi som vi kommer kunna ställa oss bakom eller inte. Det är oroande att regeringen hittills inte presenterat hur man tänker sig att förankringen av strategin ska gå till för att säkra ett brett stöd i den svenska riksdagen.

De gröna näringarna behöver långsiktiga spelregler för att man ska våga satsa på sitt företagande. Därför är det viktigt att det arbete som nu sker också kommer leda till konkreta förslag och konkreta reformer som kan stärka de gröna näringarna.

Regeringen valde i våras att lägga ner satsningen på visionen om Matlandet Sverige. En satsning som gett över 9 000 jobb sedan 2008 och tagit bort skatter och avgifter för bönder motsvarande nästan 2,2 miljarder kronor. Att lägga ner visionen och på det viset skrota hela den plattform som Matlandet Sverige utgjorde riskerar att minska möjligheterna att skapa en kraftfull livsmedelsstrategi.

Centerpartiet menar att regeringen borde använt Matlandet Sverige som bas, byggt vidare på den satsningen och använda livsmedelsstrategin som ett kraftfullt verktyg för att stärka primärproduktionen, bonden och de gröna näringarna.

Konkurrenskraftsutredningen som Centerpartiet tillsatte tillsammans med alliansregeringen hade utgjort ett bra underlag för en livsmedelsstrategi som fokuserar på primärproduktionen.

Konkurrenskraftsutredningen har en bra inriktning som vi stödjer, med flera förslag som vi menar måste tas tillvara i det arbete som regeringen nu gör med att ta fram en svensk livsmedelsstrategi. En viktig och avgörande utmaning är att stärka lantbrukets möjligheter att ta betalt för de svenska mervärdena, något som inte fungerar fullt ut i dag. Målsättningen måste vara att stärka konkurrenskraften i de gröna näringarna så att man sammantaget har mer likvärdiga konkurrensförutsättningar som konkurrentländer.

Samtidigt är det viktigt att regelförenklingsarbetet inte leder till att djurvälzfärden eller säkerheten gällande livsmedel försämras. Ambitionen måste vara att andra länder anpassar sina regelverk i svensk riktning snarare än att Sverige ställer lägre krav. De svenska mervärdena som symboliseras av hög djurvälzfärd och ett miljöarbete i framkant är viktiga att värna. Samtidigt är det faktiskt miljöarbete och den verkliga djurvälzfärden som ska värnas och inte regelverkets utformning och formuleringar. Vi måste vara öppna för att se över regelverk för att säkerställa att de bidrar till vår goda djurvälzfärd och vårt miljöarbete och inte bidrar till ökat krångel och onödiga kostnader.

Konkurrenskraftsutredningen pekar också på vikten av att stärka efterfrågan på svenska livsmedel både i Sverige och internationellt. Satsningar på export och projekt som stärker svensk livsmedelsproduktion är därför fortsatt viktiga.

Att stärka innovation och utvecklingstakten i livsmedelskedjan är också av stor vikt för att vi ska kunna säkra den svenska livsmedelsförsörjningen. Där ingår bland annat att stärka förädlingsvärdet genom hela kedjan så att produktutveckling i alla led blir mer av en självklar del i företagandet.

Tillgång till kommersiell service

Tillgången till kommersiell service är en nödvändig förutsättning för livskraftiga samhällen. I Landsbygdsprogrammet har Centerpartiet därför sett till att satsningar på kommersiell service på landsbygden om 700 miljoner kronor de kommande sju åren genomförs. Det handlar om att ge den lokala lanthandlaren eller bensinmacken i byn

stöd för att kunna finnas kvar och ge bra service. Just den lokala servicen är ofta en förutsättning för att en mindre ort på landsbygden ska kunna fungera. Centerpartiet är därför stolt över att i regeringsställning sett till att öka stödet till kommersiell service.

I regeringsställning tillsatte Centerpartiet också en utredning för att analysera hur den kommersiella servicen ska kunna garanteras i hela landet. Utredningen presenterade sitt betänkande i mars 2015. Vi kan konstatera att regeringen nu följer utredningens förslag.

Stärk det lokala inflytandet med förändrat strandskydd

Möjligheten att jobba, driva företag och leva ska vara oberoende av var i landet man bor. Det är viktigt att kommuner och regioner har möjlighet att skapa attraktivitet utifrån sina specifika förutsättningar och att lagstiftning och byråkrati inte sätter hinder för detta. Många kommuner vittnar idag om att möjligheterna begränsas på grund av ett stelbent strandskydd.

Att värna viktiga strandmiljöer, allemansrätten och människors tillgång till naturen är för Centerpartiet en självklarhet, men det måste också finnas en avvägning mellan bevarande och utveckling. Behov av bostäder, utveckling, jobb och verksamheter måste ges en större roll i bedömningar av begränsningar i strandskyddet.

Förutom ett förändrat strandskydd vill vi att tillämpningen av riksintressen förändras så att kommunernas möjlighet att utveckla sin attraktivitet stärks. Vi vill därför att inriktningen och perspektivet i strandskyddslagstiftningen ändras i syfte att öka det kommunala inflytandet. Det ska vara möjligt att bygga och bedriva verksamhet även strandnära, och möjliggöra fler områden att pekats ut som så kallade LIS-områden, landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Centerpartiet vill ta bort länsstyrelsens överprövningsmöjlighet vad gäller kommunala bygglov inom redan fastställda LIS-områden.

Regionala skattebaser

På samma sätt som att det är självklart att människor i stor utsträckning ska få behålla frukterna av sitt eget arbete bör regioner som bidrar med värdefull produktion få behålla delar av detta värde. Det måste löna sig för kommuner och regioner att förbättra sitt företagsklimat, göra produktiva investeringar och upplåta mark åt viktig infrastruktur och produktion.

Centerpartiet vill därför utreda hur ett antal skatter ska kunna regionaliseras. I ett första steg är det rimligt att fastighetsskatten på elproducerande fastigheter regionaliseras för att återbörda en del av värdet från den klimatsmarta energiproduktionen till berörda regioner. Regionala skattebaser får samtidigt inte urholka möjligheten till kommunal utjämning av skillnader som uppkommer till följd av att olika regioner har olika förutsättningar. Med ett ökat inslag av regionala skattebaser skulle dock bilden av vilka regioner som bidrar respektive får bidrag ändras, då det skulle synliggöra de stora värden som idag produceras i många av Sveriges kommuner och regioner men som beskattas nationellt.

Landsbygdsutveckling med gårdsförsäljning

I det nu gällande Landsbygdsprogrammet, som till största delen togs fram under alliansregeringen, var Centerpartiet drivande för att programmet skulle främja och bidra till fler livskraftiga och lönsamma företag, till en modern landsbygd och en ökad djurvälstånd. Det är till exempel genom Landsbygdsprogrammet som en stor del av bredbandsutbyggnaden på landsbygden varit möjlig. Det är pengarna däriifrån som gör att våra hag- och ängsmarker kan hållas öppna, att våtmarker anläggs, att investeringar i biogasanläggningar kan göras, att fler företag kan växa fram på landsbygden och att böndernas konkurrenskraft kan stärkas. Centerpartiet förhandlade fram 36 miljarder till Landsbygdsprogrammet, vilket är över en miljard mer än vad föregående programperiod, under 2007–2013, startade på. Dessutom har vi arbetat med att öka djurvälståndersättningar för får, ko och gris.

Inom visionen för Matlandet Sverige så gjordes också stora satsningar för att lantbrukarna ska få betalt för den miljönytta och de ekosystemtjänster de bidrar med. Arbetet för att förbättra dagens system med miljöersättningar måste fortsätta, bland annat genom att se över hur miljöstöden kan styras om från att vara kostnadsbaserade till att i än högre grad bli resultatbaserade.

Att vi har en livsmedelsproduktion och ett aktivt jordbruk i hela landet är avgörande både för jobben på landsbygden och för att vi ska kunna bibehålla den biologiska mångfalden med bland annat betade öppna landskap. När Sverige gick med i EU så fick vi möjlighet att med nationella medel se till att jämna ut förutsättningarna i landet så att det också kan bedrivas jordbruk i de nordligaste delarna av vårt land, det så kallade Norrlandsstödet. Det finns utrymme att tillföra medel till detta och ändå hålla sig inom

de ramar som Sverige förhandlade till sig då vi blev medlemmar. I dagens situation, med svåra tider för mjölkbönderna, är det viktigt att vi använder alla de instrument som finns för att kunna stärka konkurrenskraften. Därför skjuter vi till mer pengar till Norrlandsstöden.

Centerpartiet anser att vi ska använda oss av EU:s jordbruksstöd så effektivt som möjligt. Stöd ska gå till aktiva bönder och inte till golfbanor och flygfält. Dessutom anser vi att det är särskilt angeläget att prioritera de bönder som har djur. Detta stöd är en viktig del i den fortsatta process som regeringen måste arbeta aktivt med, inte minst för att stärka mjölkböndernas konkurrensvillkor.

För att erbjuda invånare och besökare en attraktiv livsmiljö måste det också bli enklare för företagare och privatpersoner att omvandla idéer till verklighet. På samma sätt som vi måste underlätta för gårdsförsäljning av alkoholdrycker och annan verksamhet på landsbygden måste det även bli enklare att ordna kulturevenemang, försäljning av mat och dryck och annan verksamhet som bidrar till ett mer dynamiskt gatuliv i staden.

Nationellt skogsprogram

Skogen är en av de viktigaste naturresurserna vi har i Sverige. Skogen står för 120 miljarder i exportvärde och skogsindustrin sysselsätter tillsammans med sina underleverantörer uppemot 175 000 arbeten. Men skogen är också en viktig nyckel i den gröna omställningen av vårt samhälle. Förutom det vi kanske vanligtvis förknippar skogsråvara med, bräddor, papper och byggmaterial, finns även många fler produkter och innovationer som baseras på skogsråvaran. Allt från förnyelsebar energi till fossilfria kemikalier, produkter och material. Men den svenska skogen bidrar inte bara med hållbara produkter utan har också viktiga värden för den svenska biologiska mångfalden. Den svenska skogen har även en stor betydelse för oss människor i form av möjligheter till rekreation, men också nya möjligheter till jobb och verksamheter då vi kan nyttja skogen för den växande naturturismen i Sverige.

Centerpartiet initierade i regeringsställning arbetet med att ta fram ett nationellt skogsprogram för Sverige. Vi startade en dialogprocess med många aktörer där vi kunde samla skogens alla aktörer för att diskutera utmaningar, möjligheter och vägen framåt. Det är viktigt att denna dialogprocess fortsätter för att vi i slutändan ska kunna få ett så bra skogsprogram som möjligt. En del i detta är att arbetet inte hindras eller försenas av

andra parallella utredningar eller processer. Därför är det för Centerpartiets del exempelvis inte aktuellt att utreda skogsvårdslagen i närtid.

Att bevara de naturvärden som skogen har är viktigt för att vi ska kunna klara de miljömål vi satt upp. Här ser Centerpartiet att markägare än mer ska inkluderas i arbetet. Det var bland annat därför som alliansregeringen startade arbetet med Komet, där markägaren inkluderas i bevarandefrågor och att detta sker än mer på frivillig väg. Staten har dock andra verktyg att ta till när det handlar om att skydda skog och mark. Här har staten ett stort ansvar att ge de ersättningar som markägaren har rätt till, men man har också ett stort ansvar när det kommer till vård och skötsel av bland annat naturreservat. Centerpartiet vill att en större del av anslaget för skydd av skog ska gå till skötsel och vård av redan avsatt mark. För oss måste kvaliteten i skötsel och vård säkerställas innan nya områden kan skyddas.

En ny viltförvaltningsmyndighet

För Centerpartiet är det självklart att vi ska bruka våra naturresurser utan att förbruka dem. De senaste åren har vi fått fler vilda djur i våra skogar. Detta ställer krav på en aktiv och bra viltförvaltning som är regionalt förankrad. Det skapar dessutom fler och nya möjligheter för nya verksamheter och jobb kring jakt och viltförvaltning.

Riksdagen har under våren fattat beslut om flera tillkännagivanden på jakt- och viltvårdsområdet. Bland annat att en ny viltmyndighet ska inrättas och att regeringen ska återuppta delar av Jaktlagsutredningen som man under våren 2015 beslutade att lägga ner. Centerpartiet förväntar sig att regeringen respekterar riksdagens vilja genom att skyndsamt se till att så också sker. Centerpartiet ser det också som angeläget att Jakt- och viltmyndigheten etableras så snart som möjligt och därför avsätter vi 20 miljoner för 2016 för att myndigheten ska kunna komma på plats och få igång sin verksamhet. Det är tid att gå från ord till handling i denna fråga.

Jakt medför också en stor möjlighet att få mer klimatsmart viltkött på våra tallrikar, inte minst på de tallrikar som finns i de offentliga serveringarna. I den offentliga upphandlingen måste vi ställa högre krav, inte minst på djurskydd och miljöhänsyn. De tre miljoner offentliga måltider som serveras varje dag innebär en stor möjlighet för våra bönder att ta fler marknadsandelar. Men då måste krav ställas så att det närproducerade har möjlighet att konkurrera.

Nära och kostnadseffektiva myndigheter

Sverige har under lång tid präglats av en smygcentralisering av myndigheter och offentlig service. Denna centralisering är problematisk av främst tre skäl. För det första innebär en retirerande offentlig service att den kommersiella servicen riskerar att försvinna. För det andra får personer på mindre orter och landsbygden inte del av den service de är med och finansierar. Och för det tredje innebär en centralisering till centrala lägen i våra storstäder att utgifterna för den statliga förvaltningen i allmänhet, och för lokalkostnaderna i synnerhet, ökar kraftigt.

Omlokalisering för ökad effektivitet

De totala lokalkostnaderna för de statliga myndigheterna uppgick 2013 till 23,4 miljarder kronor. Det är fyra miljarder, eller 21 procent, mer än 2006. Hyran per kvadratmeter har ökat med drygt 20 procent och står för majoriteten av kostnadsökningen. Lokalarean har ökat i Stockholm och Malmö, men minskat i övriga landet. Kvadratmeterhyran är cirka 62 procent högre i Storstockholm än i övriga landet. För myndighetsgruppen Central förvaltning är kostnaden ungefär dubbelt så hög i Stockholm som i övriga landet.

Den regionala fördelningen av myndigheternas lokalisering är skev. Stockholm, där 22 procent av befolkningen bor, står för 29 procent av lokalarean och hela 39 procent av kostnaderna. Myndigheterna i övriga landet utanför storstäderna, där 61 procent av befolkningen bor, står för 53 procent av lokalarean och bara 44 procent av kostnaderna.

Centerpartiet anser att myndigheter i huvudsak ska finnas där verksamheten kan bedrivas på det bästa och mest kostnadseffektiva sättet. En rimlig utgångspunkt är dock att myndigheternas lokalisering bör spegla befolkningens. I många andra tjänstebranscher med liknande profil på sina anställda är kontor belagda utanför storstäderna av kostnadsskäl.

Som ett grovt räkneexempel kan man konstatera att om myndigheternas lokalarea minskade med fem procent och dessutom omfördelades så att lokalarean speglade befolkningsunderlaget skulle detta mekaniskt innebära en besparing på cirka 1,3 miljarder kronor.

Reformerat system för pris- och löneomräkning

Systemet för pris- och löneomräkning (PLO) räknar automatiskt upp anslagen till de statliga myndigheterna. Systemet är tänkt att kompensera för ökade lönekostnader, lokalkostnader samt övriga förvaltningskostnader.

Vid omräkningen används separata index för prisutvecklingen inom de tre nämnda kostnadsgrupperna. Vid omräkningen av löner används ett arbetskostnadsindex som baseras på utvecklingen av lönekostnaden för tjänstemän i den konkurrensutsatta sektorn två år före det aktuella året, med avdrag för ett tioårigt genomsnitt av produktivitetsutvecklingen i den privata tjänstesektorn.

Lokalhyror som inte omförhandlas under det kommande budgetåret räknas i pris- och löneomräkningen om med ett index som motsvarar 70 procent av den årliga förändringen av konsumentprisindex i oktober två år före det aktuella budgetåret. Omräkningen för hyresavtal som kan omförhandlas bygger på hyresutvecklingen i det aktuella området under perioden från det att avtalet tecknades eller senast hade kunnat tecknas om.

Systemet innebär alltså att myndigheter belägna på orter där hyrorna stiger snabbt kompenseras för detta. Det minskar myndigheternas incitament att kontinuerligt se över sin lokalisering. För att stärka myndigheternas kostnadskontroll föreslår Centerpartiet på lång sikt tre förändringar av systemet. För det första bör uppräkningsindex av anslagen till följd av lokalkostnader enbart räknas upp med 70 procent av KPI, alternativt med hyresutvecklingen i de rikthyresområden som ligger utanför storstäderna. Det skulle innebära att myndigheter i städer konstant utsätts för ett besparingstryck som ger dem incitament att omlokalisera till orter med lägre lokalkostnader.

För det andra föreslår Centerpartiet att rikthyrororna i Stockholm sänks. Det innebär att myndigheter i Stockholm får mindre anslagsökningar och därmed ges incitament att omlokalisera till områden med lägre hyreskostnader.

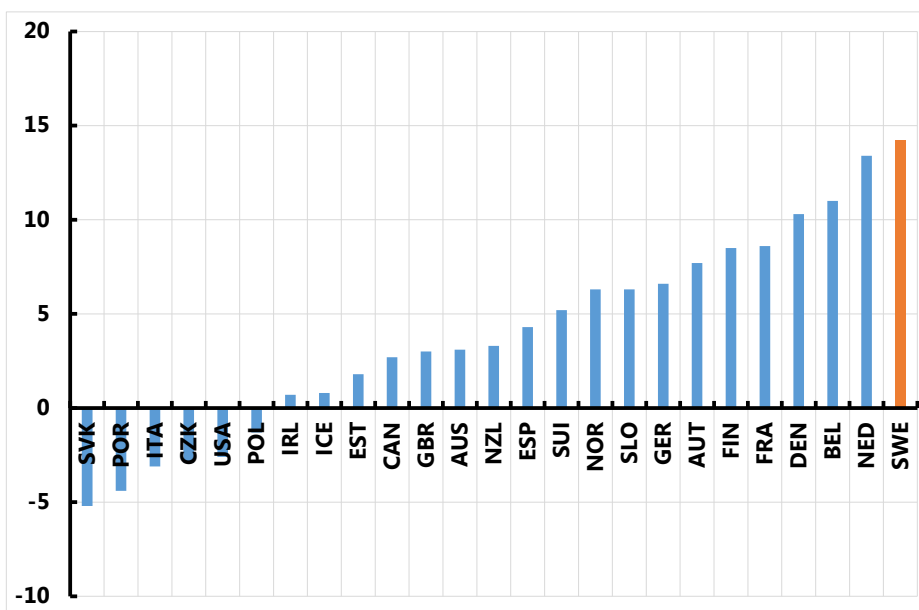
För det tredje bör den uppräkning som följer av dessa två reformer schablonmässigt sänkas för att ytterligare öka kostnadskontrollen och bidra med finansiering till viktiga jobbskapande reformer. Reformerna som presenteras i denna budget väntas stärka de offentliga finanserna med 552 miljoner kronor 2016, 887 miljoner 2017, 1,5 miljarder 2018 och 2,4 miljarder 2019.

5.5 Flyktingar i jobb och bostad

I dag befinner sig sextio miljoner människor på flykt. År 2014 motsvarade flyktinginvandringen en ny person per 200 invånare i Sverige. Det innebär att det varje månad kommer tusentals människor som flytt från krig och förföljelse. Centerpartiet värnar asylrätten och ställer krav på ett bra mottagande så att de som söker sig hit snabbt kan komma till sin rätt i ett nytt land.

Vi kan i dag konstatera att både mottagandet av flyktingar och integrationspolitiken är illa organiserade och i stora delar har misslyckats, samt att viktiga reformer krävs för att undvika växande utanförskap. För detta krävs en ny arbetslinje i migrations- och integrationspolitiken som undanröjer byråkratiska hinder och trösklarna in på arbetsmarknaden. Det är nödvändigt för att nyanlända snabbare ska komma in på arbetsmarknaden, få en bostad och bli en del av samhället.

Diagram 21. Sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda, 15–64 år.

Källa: OECD (2015f).

Decentraliserat ansvar – ökade resurser för kommuner och civilsamhälle

Kommunerna är nyckelaktörer i den svenska integrationspolitiken. De allra flesta kommuner vill vara med och ta sitt ansvar för flyktingmottagandet. Men i kommunsektorn råder, med rätta, stor frustration. Kommunerna saknar i dagsläget de resurser som krävs för att garantera ett välfungerande mottagande. Centerpartiet vill därför se reformer som ger kommunerna rätt verktyg för att klara integrationen.

Förflyttning av etableringsansvar från stat till kommun

Etableringsreformen, som flyttade ansvaret för nyanländas etablering i Sverige från kommunerna till Arbetsförmedlingen, har inte lett till de förbättringar som var syftet. Ett av de viktigaste skälen till detta är att Arbetsförmedlingen inte har fungerat väl generellt och inte haft förutsättningar att klara uppdraget. Syftet med etableringsreformen var bland annat att åstadkomma starkare jobbfokus i integrationspolitiken. Det var ett vällovligt syfte, men följderna blev att den lokala integrationspolitik som fanns före 2010 gick om intet. Först när kommunerna började inse att staten inte kunde leverera vad den lovat tvingades de återigen organisera egna integrationsinsatser, men nu utan statligt stöd.

Det måste finnas en tydlig arbetsmarknadskoppling i integrationspolitiken, men etableringsreformens, statens och Arbetsförmedlingens misslyckande gör det nödvändigt att återigen ge kommunerna ansvar för de nyanländas etablering. Det är kommunerna som står för försörjningsstöd och andra kostnader som uppstår när människor inte integreras i det svenska samhället. Detta ger kommunerna starka incitament att utveckla fungerande system för nyanländas etablering.

Tabell 6. Anslagen för etableringsersättningar och ersättning för etableringsinsatser i Budgetproposition för 2016 (tusen kronor).

	2016	2017	2018	2019
Etableringsersättningar	5 048 000	6 369 000	6 046 000	4 622 000
Ersättningar för etableringsinsatser	2 683 914	3 500 001	3 263 301	2 674 822
Summa	7 731 914	9 869 001	9 309 301	7 296 822

Källa: Prop. 2015/16:1.

Vi vill flytta ansvaret och finansieringen för de statliga integrationssystemen till kommunerna. Det skulle innebära avsevärda förstärkningar av kommunernas resurser för mottagandet och etableringen, och ge dem de nödvändiga redskapen för att lokalt förbättra arbetsmarknadsintegrationen.

Kompensation till kommuner för flyktingmottagande

I dag bär några kommuner en stor börda för asylmottagandet. För att fler kommuner ska kunna erbjuda ett bättre mottagande behöver staten ta ett större ekonomiskt ansvar. Kommunerna måste få större långsiktighet i sitt arbete. Därför behövs reformer som gör att ersättningsystemet lever upp till sina syften: att kommunerna får full kompensation

för de kostnader som är kopplade till asylboenden, kommunplaceringar och anhöriginvandring.

Kommunerna får inte tillräcklig kostnadstäckning för sina utgifter för flyktingmottagandet. Detta gäller bland annat ersättningarna för förskola eller skolbarnsomsorg, lokalkostnader för skolgång, utredningskostnader och socialtjänstens insatser. I en pilotstudie från Migrationsverket och SKL framgår det att kostnadstäckningen skiljer sig mellan kommunerna, men ligger avsevärt lägre än kommunernas faktiska kostnader.⁶³ Centerpartiet värnar om decentraliseringen och vill inte detaljstyra vad kommunernas resurser ska gå till. Det är dock uppenbart att kommunerna behöver en resursförstärkning för att klara av sina åtaganden. Centerpartiet ökar därför ersättningen till kommunerna med 700 miljoner kronor per år.

Ekonomiska incitament för jämnare fördelning

Kommunerna tar ett mycket ojämnt fördelat ansvar i flyktingmottagandet. En jämnare fördelning av flyktingmottagandet i Sveriges kommuner är viktig för att integrationen ska fungera bättre.⁶⁴ Centerpartiet anser dock att det i dagsläget inte är aktuellt att införa ett tvång för alla kommuner att ta emot asylsökande då det skulle strida mot det kommunala självbestämmandet och sannolikt inte leda till ett effektivt mottagande.

För att åstadkomma en jämnare fördelning föreslås istället att varje kommun ska tilldelas ett tydligt nyckeltal där kvotflyktingar, ensamkommande, asylsökande, nyanlända och anhöriga räknas in. De kommuner som inte tar sitt ansvar för flyktingmottagande måste skyndsamt ta fram en handlingsplan för att kunna öka sitt mottagande. De kommuner som trots handlingsplaner inte klarar sitt uppdrag åläggs att betala en avgift för att kompensera kostnaderna för de kommuner som i stället tar ett större ansvar än vad som kan förväntas av dem. Det bör också vara möjligt för en kommun att klara sitt åtagande enligt nyckeltalet genom att fullt ut bekosta platser i närliggande kommuner.

Till skillnad från regeringens centraliserande reform av mottagningssystemet, där alla kommuner ska tvingas ta emot ett visst antal människor, innebär Centerpartiets system ett jämnare och effektivare mottagande.

---

⁶³ Migrationsverket (2014).

⁶⁴ Riksrevisionen (2015).

Från Arbetsförmedlingen till civilsamhället

Stora delar av civilsamhället har under flyktingmottagande gjort stora insatser med mycket små medel. Integrationsinsatser som kommer från ideella aktörer är inte sällan mer effektiva vad gäller att få flyktingar i jobb, jämfört med insatser från byråkratier som Arbetsförmedlingen. Nätverk är centralt för att få jobb i Sverige, personliga kontakter förmedlar långt fler jobb än Arbetsförmedlingen. Den lokala förankringen och det nätverk som många av civilsamhällets organisationer kan erbjuda borgar för en snabbare och mer direkt koppling till arbetsmarknaden och också för en snabbare inkludering i den lokala gemenskapen.

En viktig del i integrationsarbetet handlar om att skapa mötesplatser och förhindra att sociala barriärer mellan människor med olika bakgrund växer sig starka. För människor som flytt från auktoritära regimer kan ofta civilsamhällets företrädare skapa mer förtroende än offentliga tjänstemän. Riksrevisionen har också konstaterat att civilsamhället i dag inkluderas i låg utsträckning och att det skulle kunna spela en mycket mer central roll för integrationen.

Centerpartiet vill omfördela omfattande resurser från Arbetsförmedlingens anslag för etableringsuppdraget till ett systematiskt stöd för civilsamhället, med primärt fokus på civilsamhällets projekt och insatser för mentorskap för nyanlända, nätverksbyggande och civilsamhällets roll som länk till arbetsmarknaden. Även idrottsrörelsen och studieförbund kan spela en central roll i integration. Dessa insatser ska utvärderas löpande så att stödet används effektivt och att resurserna går till de insatser som ger snabbast väg till jobb och etablering i det svenska samhället. Totalt omfördelas 300 miljoner från Arbetsförmedlingens anslag för etableringsuppdraget till dessa nya projekt för civilsamhällesorganisationer.

Utökad samhällsorientering för nyanlända

För människor som flyttat till Sverige, oavsett skäl, finns ett stort värde i att tidigt förmedla bilden av det svenska samhället och hur det fungerar. Vart man vänder sig om man är i behov av hjälp, hur arbetsmarknaden ser ut och vilka regler som gäller på densamma och liknande är information som snabbt måste förmedlas för att förbättra integrationen. Redan i dag finns goda exempel runt om i landet på hur detta kan ske, bland annat i form av samhällskommunikatörer med kulturell och språklig kompetens. Denna typ av goda exempel bör tas tillvara.

Idag kommer många människor inte in i samhället, utan hamnar i stället i ett permanent utanförskap. Delvis beror detta på bristande kunskap om hur Sverige fungerar. Därför vill Centerpartiet stärka den samhällsorientering som i dag ligger på kommunerna att erbjuda och göra den obligatorisk att delta i redan under asylprocessen. Den asylsökande som inte deltar ska få sänkt dagersättning.

I samband med att vi gör samhällsorienteringen obligatorisk under asyltiden stärker vi upp den med 33 miljoner kronor.

Kompetens om tortyrskador

Den som söker asyl i Sverige ska kunna lita på att få en rättssäker bedömning av sina skyddsbehov. Tyvärr ser vi i dag att det finns allvarliga brister i detta avseende. En viktig del i detta är snabbare och bättre utredningar av de asylsökandes psykiska och fysiska hälsotillstånd. Detta måste ske redan tidigt under asylprocessen. Det är viktigt att tidigt identifiera de som är mest traumatiserade och som mår sämst, för att kunna ge dem det stöd de behöver. För att klara av detta behöver kompetensen kring tortyr och trauma samt konsekvenserna av detta stärkas i hela asylkedjan.

Snabbare vägar till jobb och utbildning

Flyktingar som vill komma snabbt i jobb möter idag exceptionella byråkratiska och ekonomiska hinder. Deras asylärende prövas ofta med alltför långa handläggningstider, deras kompetens fångas inte upp och inventeras vid ankomsten och även akademiska kompetenser som det råder akut brist på i Sverige tar ofta lång tid att validera. När en nyanländ sedan ska ta första steget in på arbetsmarknaden har Sverige den lägsta andelen i Europa av enkla jobb, vilket gör det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden och lära sig svenska på jobbet. Lönebildningen gör det svårare att konkurrera på lika villkor utan goda språkkunskaper. Arbetsrätten prioriterar dem med många tjänsteår, vilket nyanlända helt saknar. Därtill förekommer diskriminering, medvetet och omedvetet. Arbetsförmedlingen, som har svårt att finna arbete till inrikes födda, tycks ha ännu svårare att effektivt hjälpa flyktingar.

Alla de reformer som Centerpartiet föreslår i övrigt, från jobbfixarpeng till flexiblare och rättvisare arbetsrätt, sänkta skatter för att anställa och utveckling av RUT- och ROT-tjänster kommer också att underlätta för nyanlända flyktingar att snabbare komma

i arbete och bidra. Här föreslås utöver det ett antal specifika reformer för att korta tiden till jobb.

Lära svenska-praktik och introduktionsjobb

Möjligheten finns idag för flyktingar att inom etableringsplanerna praktisera på svenska företag och samtidigt lära sig svenska, vilket också sker på flera platser i Sverige, bland annat med så kallad SFX, yrkesförlagd svenskundervisning. Alldeles för få personer får dock tillgång till sådan praktik, och målet bör vara att så många som möjligt av dem som inte snabbt får arbete, under det första året istället har möjlighet till kortare praktik med svenskinläring.

Därtill föreslås i denna budget att introduktionsjobben breddas även till nyanlända flyktingar, som därmed kan fortsätta att lära sig svenska i anslutning till arbetsplatsen.

Snabbare validering av nyanländas kompetens

Många som kommer till Sverige har såväl utbildning som lång arbetslivserfarenhet. Inte sällan i yrken som vi idag ser ett stort behov av i Sverige, som läkare, ingenjörer och andra specialister. Enligt en inventering från Arbetsförmedlingen hade 2014 över 10 000 flyktingar inom etableringsuppdraget en längre eftergymnasial utbildning, många av dem inom bristyrken. I många år har det talats om att valideringen av dessa människors meriter ska påskyndas, men i grunden är principen enkel. Processen ska börja omedelbart vid ankomst, med inventering av kompetenser, och ansvaret finnas hos Migrationsverket. De myndigheter, främst högskolorna, som i nästa steg snabbt får uppdraget att validera och komplettera dessa kompetenser ska ha resurser och personal som möjliggör en snabb process.

Snabbare validering av utländsk kompetens kan bland annat ske genom bättre information på digitala medier och genom att i högre grad involvera universitet och högskolor. I den mån det handlar om yrken som kräver legitimationer behöver också handläggningen av sådana ske snabbare än i dag. Möjligheten att använda EU:s gemensamma regelverk som standard för validering av utländska sjukvårdsutbildningar bör undersökas. Liknande metoder behöver också utarbetas för att bättre validera andra eftergymnasiala utbildningar än de på universitetsnivå. Parallellt med att valideringen görs fordras också tät kontakt med arbetsgivare och arbetsmarknad. Det viktiga med

valideringen är att klarlägga vad en människa kan och behärskar, inte att på detaljnivå undersöka skillnaderna mellan svenska och utländska universitets- och högskolekurser.

Centerpartiet föreslår att ökade resurser läggs på validering, genom stöd till validering av reell kompetens, resurser till UHR, stöd till branscher för validering och studievägledning. Den största kompetensen för att validera kunskaper ligger hos högskolorna. Vi avsätter därför ytterligare medel, utöver regeringens satsning, för deras valideringsinsatser. Totalt innebär Centerpartiets satsning på snabbare validering en resursförstärkning om 107 miljoner kronor.

Utökning av kompletterande utbildningsplatser

Invandrare med akademiska utbildningar kan ofta inte använda sig av sin utbildning inom till exempel medicin, teknik eller liknande på grund av att språk eller landspecifik kompetens är begränsande. Det är en stor vinst för samhället om dessa kan få sin utbildning kompletterad med tilläggsutbildningar. Ändå får mycket få personer i dag möjlighet att ta del av dessa kompletterande utbildningar.

Vi satsar därför 130 miljoner på ytterligare 665 platser inom kompletterande utbildning för högkvalificerade nyanlända. Utifrån behov samt vilken kunskap och vilka kompetenser de nyanlända har kommer vi att förstärka denna satsning ytterligare under kommande år.

Jobbstimulans i etableringsersättningen

Det ska alltid löna sig att gå upp i arbetstid. Centerpartiet och Alliansen införde därför en jobbstimulans i etableringsersättningen, som innebar att en nyanländ kunde arbeta under sex månader utan att förlora sin etableringsersättning. Det minskade trösklarna till arbetsmarknaden och gjorde det mer lönsamt att arbeta.

Svensk integrationspolitik måste bli mer kostnadseffektiv och förbättra jobbintegrationen. Regeringen föreslår istället ett integrationspaket som ökar kostnaderna för integrationen ytterligare. Dessa utgiftsökningar finansieras delvis genom att ta bort jobbstimulansen i etableringsersättningen. Regeringens integrationspolitik gör alltså integrationen dyrare och drivkrafterna att arbeta svagare.

Centerpartiet föreslår i stället att jobbstimulansen i etableringsersättningen återinförs.

Spårbyte till arbetskraftsinvandring

Jobblinjen måste gälla redan från det att man anländer till Sverige. Alla som skaffar sig ett jobb ska kunna bli arbetskraftsinvandrare. I dag måste den nyanlända vänta fyra månader innan hen kan byta spår från asylsökande till arbetskraftsinvandrare. Genom att möjliggöra spårbyte från dag ett kan nyanlända med tillräcklig kompetens för att ta sig in på arbetsmarknaden snabbare integreras.

Satsning på intensivkurser i svenska

För de som kommer till Sverige som barn, med eller utan sin familj, är det viktigt att fånga upp viljan att lära sig språk och även ta igen eventuella förlorade skolår. Nyanlända barn, och deras föräldrar, ska ha möjlighet att på kortast möjliga tid ta steget in i det svenskspråkiga utbildningssystemet, och i förlängningen det svenska samhället. Ska barn och unga kunna ta del av såväl utbildning som information och nyheter samt kunna delta i en social dialog krävs det tidiga insatser. Därför vill Centerpartiet införa en nationell satsning på språkklasser för alla nyanlända barn.

Nyanlända barn ska ges tillräckligt stöd för att snabbt lära sig språket genom en särskild introduktion för nyanlända med intensiv språkundervisning i svenska med fler och specialanpassade lektioner. Utbildningen ska bekostas av staten och finnas tillgänglig i alla kommuner. Det kommer innebära att fler lärare också behöver ta del av särskild språkpedagogik. Centerpartiet avsätter 450 miljoner kronor för detta ändamål, främst till ökad undervisningstid, vidareutbildning och rekrytering av speciallärare, men också insamling och utveckling av pedagogik.

Bättre och billigare bostadssituation

Sverige lider av bostadsbrist. Detta försvårar integrationen och innebär stora utmaningar lokalt. Dessutom bor just nu tusentals människor kvar på dyra upphandlade asylboenden utan sysselsättning, trots att de fått uppehållstillstånd och borde kunna påbörja sin etablering i Sverige.

Det krävs stora och långsiktiga reformer för ett ökat bostadsbyggande, se avsnitt 5.7. Men för att bostäder tillräckligt snabbt ska kunna växa fram krävs också kortsiktiga satsningar på att mobilisera fler boenden, modullägenheter, tillfälliga bygglov och att

kommunerna med statligt stöd ska kunna gå in som garant och underlätta för nyanlända att få hyreskontrakt hos privata hyresvärdar.

Samtidigt är det uppenbart att stora besparingar kan göras på boenden för flyktingar. Det gäller generellt för de vuxna, med och utan familj, som kommer till Sverige och där Migrationsverket i sina upphandlingar av tillfälliga boenden har ett tak på 200 kronor, motsvarande en månatlig hyra per person på drygt 6 000 kronor, strax under nivån för snitthyran för en trerumslägenhet i Sverige. I regel har boenden varit billigare än så, men restriktioner på hur upphandling kan bedrivas, och en stelbent organisation, har lett till att Migrationsverket i många fall inte har möjlighet att pressa priserna. Inga av dessa resurser kommer flyktingen till godo utan är en ersättning direkt till de företag som tillhandahåller boenden. Här kommer det krävas ett systematiskt arbete för att få ned boendekostnaderna, och taken för ersättning per dygn.

Stödboende och schabloniserad ersättning

En av de största kostnaderna för flyktingmottagandet är boende för ensamkommande barn. De flesta placeras i HVB-hem, som kostar cirka 2 000 kronor per person och dag. Totalt väntas kostnaden för de ensamkommandes boende öka från 4,5 miljarder kronor 2015 till 14,8 miljarder kronor 2019.

Dessa hem är generellt dåligt anpassade till barnens och ungdomarnas behov. De är i grunden konstruerade för personer med mycket svår problematik och stort stödbehov. HVB-hemmen är därför ineffektiva eller till och med skadliga ur integrationssynpunkt. Centerpartiet var det första parti som föreslog att de flesta som bor på HVB-hem istället bör ges möjlighet att bo på så kallade stödboenden, gemensamhetsboenden där de boende har löpande tillgång till hjälp och stöd från vuxna men inte samma strikt organiserade miljö och krav på handläggning som på ett HVB-hem. Det skulle dels förbättra kostnadskontrollen i de aktuella systemen och dels förbättra situationen för de ensamkommande. Utöver det föreslår Centerpartiet att kommunernas ersättningar för ensamkommande schabloniseras i syfte att bidra till ökad kostnadskontroll och ökad transparens.

Dessa reformer väntas leda till följande besparingar:

Tabell 7. Kostnadsbesparingar av Centerpartiets förslag till billigare och bättre boenden för ensamkommande.

	2016	2017	2018	2019
Kostnadsbesparing, mkr	560	1 554	2 513	3 318

Besparingarna stiger gradvis över perioden i takt med att fler ungdomar kan placeras i stödboenden, men också på grund av att ersättningar betalas ut med fördröjning.

Utökad placering hos närstående

Dagens regelverk innebär att det är för svårt att placera ensamkommande hos närstående som inte är vårdnadshavare. Det kan exempelvis handla om släktingar eller nära vänner. Barnens bästa måste komma i första rummet och därför är det viktigt att regelverket inte allvarligt försvårar möjligheten att få sitt första boende i ett nytt land hos någon man faktiskt känner. Många ensamkommande har någon närstående i Sverige och i dagsläget placeras den nyanlände ofta i samma kommun som denna person, men alltför ofta i ett HVB-hem. En översyn av socialtjänstlagen är därmed nödvändig, i syfte att underlätta placeringen av ensamkommande minderåriga i trygga miljöer hos närstående i Sverige. Samtidigt måste de hem där de ensamkommande placeras noggrant bedömas för att garantera deras kvalitet och trygghet. Reformeringen av socialtjänstlagen och en utökad placering i familjehem bedöms leda till en besparing på cirka 100 miljoner kronor per år.

5.6 Utbildning till jobb

Vi behöver kunna erbjuda våra elever likvärdighet och kvalitet, från pedagogiken i förskolan till de högre kurserna på gymnasiet, i såväl stad som landsbygd. Föräldrars rätt att välja skola är centralt för att stärka skolans utveckling, liksom skolans möjlighet att stärka jobbchanserna – där teoretiska och praktiska utbildningar båda har en viktig roll. Personer som inte ges det stöd som krävs för att lyckas i skolan är överrepresenterade bland arbetslösa. En välfungerande skola är därför också ett viktigt verktyg i kampen mot utanförskap och för ett inkluderande samhälle.

Läraren och dess kompetensutveckling är nyckeln till att stärka skolan. Metoderna för kunskap och kreativitet måste utvecklas i takt med aktuell forskning och teknik. En väl fungerande för-, grund- och gymnasieskola är grunden för en högre utbildning i världsklass och konkurrenskraftiga jobb. För att vara en världsledande kunskapsnation måste vi vässa spetsen i svensk utbildning och forskning och bedriva den i nära

samarbete med näringslivet. Dagens skola lägger grunden för morgondagens innovationer, nystartade företag och kompetenta arbetskraft.

Centerpartiet strävar efter en likvärdig skola i hela landet. Samtidigt är Centerpartiet ett decentralistiskt parti som anser att beslut tas bäst så nära människan som möjligt. Vi vill därför att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för skolan. Den bristande likvärdigheten som idag finns löses inte av att skolan förstatligas. Om kommunerna tar ansvar och följer de styrdokument som finns för skolan finns det goda möjligheter till en likvärdig skola. Däremot ser vi ett behov av en översyn av kommunernas ansvar och huruvida de lever upp till kvalitetskraven, detta då det finns kommuner som brister i kvalitetshänsyn.

Utveckla valfriheten istället för att avveckla den

Centerpartiet värnar och vill utveckla valfriheten för elever, föräldrar och lärare. Det behöver bli lättare att välja förskola och skola. Trots att Centerpartiet tillsammans med Alliansen förenklat valfriheten och gjort den mer tillgänglig gör många elever och föräldrar fortfarande inte ett aktivt val. Det är ett hot mot kvaliteten, likvärdigheten och alla elevers rätt att välja skola.

För Centerpartiet är en kvalitativ och likvärdig skola en självklarhet oavsett var i landet man bor. Vi är också tydliga med att valfriheten för föräldrar och elever behöver utvecklas, inte avvecklas.

Centerpartiet vill införa ett krav på att kommuner som planerar att lägga ner en skola först ska undersöka om det finns en annan aktör, ett företag eller ett föräldrakooperativ till exempel, som skulle vilja ta över verksamheten. Detta är inte minst en viktig fråga på landsbygden, där skolan ofta är navet i bygden. Försvinner skolan försämras även förutsättningarna för annan service på orten.

De förslag som regeringen driver och utreder, om att montera ned möjligheten att välja skola, inskränker människors valfrihet och försämrar utvecklingsmöjligheterna för den svenska skolan. Vi vill istället åtgärda de brister som finns i dagens system och försvara rätten att välja och samtidigt göra valfrihetssystemet mer hållbart.

Läraren – det viktigaste verktyget

Skolan ska utgå från eleven, och läraren är det viktigaste verktyget för elevens rätt till kunskap och utveckling. Centerpartiet ser därför ett stort behov av att höja läraryrkets status, med en bra och utmanande lärarutbildning knuten till forskning, fristående lärarutbildningar, kontinuerlig och systematisk kompetensutveckling, kollegialt lärande samt mindre detaljstyrning. Det behövs även tydliga karriärvägar, bra skolledare som leder det pedagogiska utvecklingsarbetet, klassrumsnära forskning och en digitaliserad skola.

Garanti för kompetensutveckling

Svenska lärare får enligt OECD mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder. Centerpartiet vill därför säkerställa att lärare fortlöpande får den kompetensutveckling, med fokus på kollegialt lärande, undervisningsskicklighet och de ämneskunskaper som läraren behöver. Centerpartiet vill därför ta inspiration av OECD:s förslag om att införa ett National Institute for Teacher and School Leader Quality, och inrätta ett svenskt nationellt institut för kompetensutveckling med Skolverket som huvudman.

Centerpartiet vill att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för skolan. Samtidigt ser vi ett stort behov av ett tydligt och utökat statligt ansvar för hur lärare och skolledare kontinuerligt under sin karriär ska utvecklas och fortbildas. Lärare och skolledare ska vara garanterade en kvalitativ och relevant kompetensutveckling. Utöver ett nationellt institut vill Centerpartiet, som ytterligare ett led i att säkerställa goda villkor för våra lärare, införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti. En sådan garanti stärker lärarens möjlighet att ta del av klassrumsnära fortbildning och utvecklas i sin profession. Både ur ett pedagogiskt och ett ämnesspecifikt perspektiv. Vi tror fortfarande starkt på det kommunala huvudmannaskapet för skolan men det krävs ett nationellt grepp om lärarnas fortbildning. Det kan inte bara förekomma i de kommuner som väljer att prioritera frågan. Därför avsätter vi 111 miljoner från och med den 1 juni 2016 och därefter 222 miljoner kronor per år 2017-2019, för en nationell satsning på lärares kompetensutveckling. I detta ingår medel för ett svenskt institut för kompetensutveckling.

Högre status kräver högre löner

I de länder där man presterar högt i internationella mätningar har lärarna högre löner än i Sverige och tydligare karriärmöjligheter. Lärarlönerna är relativt låga i Sverige.

Däremot är Sverige ett av de OECD-länder som har en lärartäthet på grundskolan som är över snittet. Centerpartiet vill istället för mindre klasser i grundskolan höja lärarens kompetens, då läraren är den mest avgörande faktorn för elevens framgång. Att satsa på sin yrkesroll och höja sin kompetens ska löna sig. Lönen borde vara starkare knuten till kompetens, bra lärare ska ha bra betalt. Centerpartiet vill att tydliga karriärvägar ska finnas för både lärare och skolledare och vill därför bland annat utöka antalet förstelärare som i sin tjänst ska handleda och coacha nyexaminerade lärare samt öppna upp för tjänster som kombinerar undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning och samarbete på universitetsnivå. Vi avsätter 212 miljoner kronor år 2016 för fler förstelärare och höjda lärarlöner, varav 26 miljoner för en riktad satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden.

Digitala läromedel

För att vara en skola som ligger i framkant och som ser till varje enskild elevs behov måste vi dra nytta av den moderna tekniken. Det digitala perspektivet ska inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet. Digitala hjälpmedel i klassrummet höjer skolresultatet när de används rätt. Studier visar att elever med de rätta digitala hjälpmedlen fortare kan lära sig att läsa och skriva och kan vara till nytta för personer med inlärningssvårigheter. Det digitala lärandet måste bli en naturlig del av elevers undervisning.

Den digitala tekniken har öppnat upp för nya undervisningsmöjligheter likt fjärrundervisning. Bristen på lärare i allmänhet, och på verkligt bra lärare i synnerhet, är ett stort problem. Ett problem som ibland kan vara mer påtagligt för skolorna på landsbygden. Skolan är i många fall navet i bygden och alla elever har rätt till en skola inom rimligt avstånd – men det får aldrig vara på bekostad av kvaliteten. Vi ser fjärrundervisning som avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad. Skickliga och kompetenta lärare i så väl landsbygd som i storstadsregioner kan genom fjärrundervisning delges fler. Centerpartiet menar att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga skolor. Genom fjärrundervisning skulle kompetens kunna delas över hela landet och lärare skulle kunna fördela sin tjänst på flera skolor utan att själva dagligen behöva åka mellan de olika skolorna. Fjärrundervisning bidrar till likvärdighet, stärker kvaliteten och ökar tillgängligheten. Centerpartiet föreslår därför att ytterligare 4 miljoner avsätts för att sprida användandet av fjärrundervisning.

Utbildning till jobb

Utbildning ska leda till jobb. Vårt utbildningssystem behöver svara på arbetsmarknadens efterfrågan på kompetent arbetskraft och elevens rätt till en utbildning som leder till jobb. Vi behöver ett utbildningsväsende som i större utsträckning samverkar med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som praktiska, blir mer verklighetsnära och relevanta för arbetsmarknaden.

Vidare ska det entreprenöriella lärandet vara ett naturligt förhållningssätt genom hela utbildningssystemet då eleven blir bättre på att fatta beslut, kommunicera och samarbeta. Centerpartiet vill se en ökad betoning på entreprenöriellt lärande. Initiativ som Ung Företagsamhet, UF, måste i högre grad utvecklas och bli en del av skolans verksamhet i både grund- och gymnasieskola.

Yrkes- och lärlingsutbildning

Det är viktigt att man även som vuxen kan utbilda sig, såväl på gymnasial nivå som på högskolenivå. Möjligheter har också öppnats för att vuxna ska kunna genomgå lärlingsutbildning. I avsnitt 5.2 beskrivs närmare hur Centerpartiet vill se en förändrad lärlingsutbildning, där de tilltänkta arbetsgivarna får en större roll i utvecklingen och genomförandet av utbildningen genom så kallade lärlingsråd. Centerpartiet återinförde i alliansregeringen lärlingsutbildningarna i Sverige.

Regeringen har valt att avbryta Centerpartiets och Alliansens satsning på fördubblade lärlingsersättningar. Det riskerar att göra lärlingsutbildningarna mindre attraktiva. Centerpartiet föreslår därför att fördubblingen av lärlingsersättningen genomförs. Därtill motsätter sig Centerpartiet regeringens föreslagna sänkning av anordnarbidraget för lärlingar.

Fler platser på yrkeshögskolan

Yrkeshögskoleutbildningarna är ett bra exempel på utbildningar som utvecklats i samverkan med presumtiva arbetsgivare. Företagen förses med kompetent arbetskraft och deltagarna får en utbildning som i hög grad leder till arbete. Centerpartiet vill att yrkeshögskoleutbildningarna byggs ut ytterligare.

Centerpartiet vill även att det ska bli lättare att ansöka om och bli beviljad möjlighet att bedriva yrkeshögskoleutbildning under längre tid. Utbildningsanordnarna beviljas idag anslag över upp till två utbildningsperioder. Perioderna sträcker sig från sex månader

och uppåt. Majoriteten av utbildningarna är två år. Företagens behov av kontinuitet och framförhållning när det gäller kompetensförsörjning är stort. I synnerhet kräver vissa industrirelaterade YH-utbildningar stora investeringar i till exempel maskinpark och processlabb. Det finns vissa utbildningar som det inom överskådlig tid kommer att finnas behov av. Det är viktigt att yrkeshögskolan kan möta upp det behovet. För att kunna räkna hem investeringar i dyr utrustning krävs en längre tidshorisont för anordnaren.

Det är inte rimligt att vara tvungen att välja karriär i tidig ålder, men dagens utbildningssystem är uppbyggt efter just det. För att fler ska kunna arbeta längre måste det bli lättare att byta karriär. Valen som görs under gymnasieåren ska inte vara cementerade. Det ska vara möjligt att gå från praktiska utbildningar till teoretiska och vice versa. Vi vill därför införa ett basår till yrkeshögskolan på samma sätt som för högskolan, exempelvis som tekniskt basår, så att det är möjligt att gå till yrkeshögskolan trots en teoretisk bakgrund. Det behöver i sig inte betyda ett helt år utan beror på vilka kurser som saknas för behörighet till yrkeshögskolan. Medel för detta avsätts inom ramen för anslaget för statligt stöd till vuxenutbildning.

Fler platser på folkhögskolor

Folkhögskolor runt om i hela Sverige bidrar också med värdefulla utbildningsinsatser. Inte minst är folkhögskolor bra på att motivera elever att fortsätta studera efter avslutad kurs eller program inom folkhögskolan. De som påbörjat en bildningsresa genom studiemotiverande folkhögskolekurser ska också ha möjlighet att gå vidare och fortsätta sina studier i folkhögskolan. Centerpartiet föreslår i denna budget att ökade medel tillförs folkhögskolan.

Branschskolor

För att kunna tillgodose vissa branschers skriande behov av kompetent arbetskraft vill Centerpartiet se över möjligheterna att inrätta branschskolor. De bör utformas i nära samverkan med arbetsmarknaden och samla olika yrkesutbildningar under ett och samma tak. I dag finns flera smala branscher, som exempelvis billackering och slakteri, vars arbetskraft är svår att hitta i Sverige. Genom att inrätta branschskolor skulle det kunna byggas upp ett kluster av företag och kompetens runt branschskolan. Skolan utgör då ett kunskapscenter för forskning och kompetensutveckling och bistår med den senaste tekniken och metoderna samt utformas i nära samverkan med branschen. Eleven

skulle tillbringa delar av utbildningen på branschskolan och övrig tid på praktikplats samt på den lokala skola där grundutbildningen genomförs. Detta skulle också kunna vara ett sätt för regioner att profilera sig. Branschskolor kan finnas på gymnasienivå men även erbjuda utbildningar på yrkeshögskolenivå, bistå med förberedande kurser för yrkeshögskola, vuxenutbildning och erbjuda kompetensförstärkning till yrkeslärare.

Satsning på yrkesvux

Det är angeläget med en bredd bland yrkesutbildningarna. Yrkesvux syftar till att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Yrkesvux har därför kommit att bli en viktig komponent för arbetslivets kompetensförsörjning och utbildar till många yrken där det nu råder brist på personer med rätt kompetens. Vi anser att det är viktigt med fortsatta förstärkningar för fler platser.

För att leva upp till arbetsmarknadens krav på kompetent arbetskraft och ge eleverna den utbildning de har rätt till måste de yrkesteoritiska tunga programmen på gymnasiet som exempelvis El- och Byggprogrammet, blir mer effektiva och arbeta närmare framtida arbetsgivare. Istället för, som idag, tre års teori och två års arbetsförlagd praktik, vill vi se en reformerad utbildning där de två första åren på gymnasiet innehåller större inslag av praktik än i dag och de två sista på arbetsplatsen där de praktiska inslagen växlas upp. Så stärker vi den praktiska kunskapen och förbättrar förutsättningarna att komma i jobb efter avslutad examen. Branschen ska vara med från dag ett till dess att eleven håller sitt yrkesbevis i handen.

Centerpartiet föreslår i denna budget att resurser motsvarande 5 000 platser tillförs.

En högre utbildning av världsklass

Utbildning berikar både samhälle och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och omgivande samhälle är därför av största vikt. Centerpartiet ser gärna att det resursfördelningssystem som idag tillämpas för den högre utbildningen i än högre grad premierar hög kvalitet, men också samverkan och öppenhet mot det omgivande samhället. Det är också viktigt att universitet och

högskolor ges förutsättningar att kunna fatta långsiktiga beslut. Vi är därför kritiska till att regeringen tar bort den inriktning mot fördelning av anslag efter kvalitet som Centerpartiet och Alliansen tidigare baserat anslagsfördelningen på. Centerpartiet verkar för att lärosätena blir mer autonoma, finns i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar.

En bra start i Sverige

Alla elever har rätt till en skolgång som är anpassad efter elevens förutsättningar, oavsett om eleven har svenska som modersmål eller något annat språk. Landets kommuner måste ges möjlighet att erbjuda en bra skolgång för nyanlända elever redan tidigt. En snabb inläring av svenska är nyckeln till det svenska samhället och det svenska skolsystemet. Därtill behövs flexibilitet som både gör att kommunerna kan planera verksamheten och att nyanlända elever kan utveckla språket i kontakt med elever som har svenska som modersmål. Dessutom behövs insatser för att hjälpa nyanlända barn med ofullständiga ämneskunskaper och deras möjlighet att komma ikapp och nå kunskapsmålen. Vi ser positivt på såväl introduktionsklasser där ämnesundervisningen kan ges på elevens modersmål och fjärrundervisning som möjligheten att erbjuda skolskjuts till lämpliga skolor i närheten. De goda exempel som finns runtom i landet behöver tas tillvara, vilket kan uppnås om samverkan och samarbete stärks mellan såväl kommuner som berörda myndigheter och andra aktörer.

I avsnitt 5.5 presenteras i större detalj Centerpartiets förslag om att tillföra 450 miljoner kronor för att stärka nyanlända barns utbildning.

5.7 En bättre bostadsmarknad

En bostadsmarknad i obalans

I över tio år har svenska bostadspriser i storstäderna växt betydligt snabbare än inkomsterna, en utveckling som inte är långsiktigt hållbar och som i förlängningen kan leda till en kraftig, i värsta fall dramatisk, korrigerings. Det innebär en ekonomisk risk såväl för landet som helhet som för enskilda hushåll. Här krävs att politiken enas om långsiktiga spelregler.

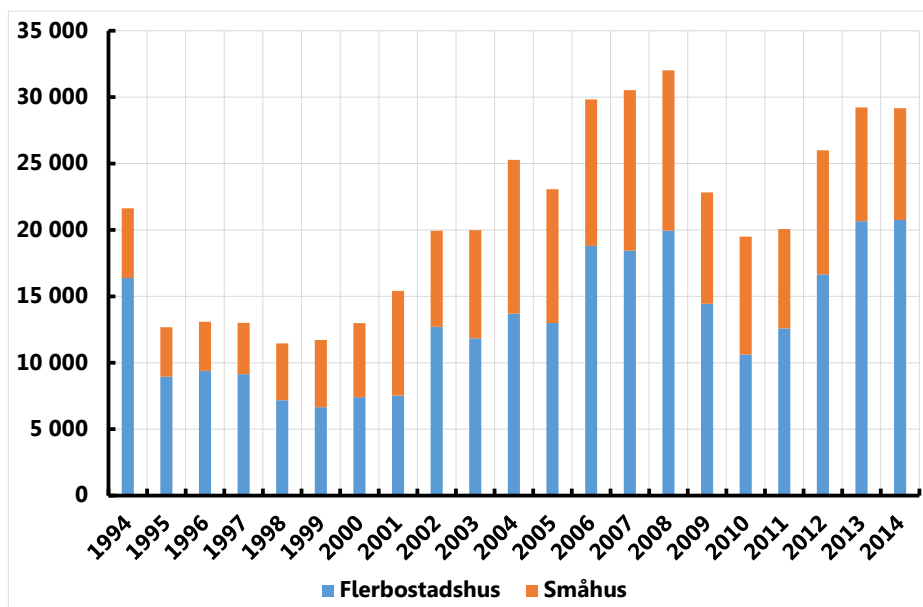
Samtidigt är bostadsbyggandet mycket lågt i andra delar av landet, med låga bostadspriser och svaga incitament att rusta upp befintliga bostäder. Unga har en särskilt svår ställning på denna bostadsmarknad i obalans, med höga trösklar att skaffa egen

bostad. Av dessa skäl är det brådskande att förstärka den uppgång i bostadsbyggandet som skett under senare år och att utnyttja befintliga bostäder bättre, i hela Sverige.

Större nybyggnation

Trots en kraftig ökning av antalet nybyggda lägenheter under de senaste två mandatperioderna håller byggandet inte jämna steg med den ökande efterfrågan. Resultatet är att det råder bostadsbrist i Sverige. Bostadsbristen syns bland annat i rekordhöga bostadspriser i städer och långa hyresköer. Att nybyggnationen sedan flera decennier inte förmår att möta efterfrågan tyder på att det finns kvarvarande systemfel som måste åtgärdas.

Diagram 22. Färdigställda lägenheter.

Källa: SCB (2015e).

Sverigebyggets infrastrukturinvesteringar möjliggör ökat bostadsbyggande och är ett stort steg på vägen. Men för att råda bot på bostadsbristen behöver vi också ett fortsatt arbete med att ta bort och ändra stela, olämpliga och svårtolkade regler som hindrar nybyggnation. Alliansregeringen har redan genomfört ett omfattande regelförenklingsarbete. Men många hinder för byggande återstår och det behövs nu ytterligare intensifierat arbete för att röja de hinder som finns mot ökat byggande.

Plan- och bygglagen behöver fortsatt reformeras med ett fokus på ett mer flexibelt användande av planinstrumentet, kortare planprocesser och fler bygglovsbefriade åtgärder. Bullerregler, tillgänglighetskrav och riksintressen behöver bli mer ändamålsenliga och inte i onödan begränsa bebyggelse. Bostadsplanering ska fortsatt

vara kommunens ansvar. Men den privata initiativrätten behöver utvecklas och stärkas. I områden som inte är detaljplanelagda bör det införas avsevärt enklare regler.

Parallellt med det nationella regelförenklingsarbetet bör en försöksverksamhet genomföras där kommuner tillåts pröva möjligheter att förkorta, förändra och förenkla plan- och bygglovsprocesserna. En sådan reform skulle möjliggöra för enskilda kommuner att gå före i regelförenklingsarbeten samt att anpassa reglerna för lokala förhållanden.

Nya finansieringslösningar kan bidra till att öka bostadsbyggandet. Centerpartiet anser därför att OPS-lösningar bör kunna tillämpas även inom bostadsbyggandet. Vi vill därutöver pröva modeller med förhandlingspersoner och tillförande av externt kapital för långsiktig finansiering, liknande det som föreslås i Sverigebygget, till drift och skötsel av bland annat värme- och VA-system, gator, fastigheter och trafiklösningar. Vi anser även att privatpersoner ska kunna delta i finansieringen av hyresbostäder genom flexibla regler där en hyresgäst genom att satsa eget kapital vid nyproduktion kan tillgodogöra sig en lägre hyra. För att möjliggöra detta krävs en mer flexibel lagstiftning kring hyresrätter samt att Skattemyndigheten tillåter olika insatser i olika boenden.

Ökad konkurrens i byggsektorn behöver uppmuntras. I tillväxtkommuner bör det finnas en markberedskap så att fler och mindre byggföretag kan konkurrera med de stora. Konkurrensverket bör ha en striktare övervakning av branschen. Och konkurrens från utlandet bör uppmuntras genom exempelvis internationellt harmoniserade byggstandarder.

Alliansens arbete med länsstyrelsernas handläggningstider har gett resultat. Men precis som med regelförenklingsarbetet kan mer göras för att förkorta handläggningstiderna ytterligare, inklusive de kommunala. Bygglovsprövningar bör begränsas i tid. Vi vill därutöver stärka den enskildes rätt vid prövningar av bygglov genom omvänd bevisbörda så att ansvaret ligger hos myndigheten att kunna påvisa att ett ärende strider mot lagstiftningen. Vid överklagande bör sakägarkretsen begränsas till att endast omfatta de som är direkt berörda.

Markpolitiken är framförallt kommunernas ansvar, men även staten har en roll. Staten bör ge i uppdrag i ägardirektiv till statliga företag att inventera sitt markinnehav i syfte att få fram mer byggbar mark. Mark ska inte heller kunna stå obebyggd i flera år. För att

undvika detta ska tydligare uppföljningar av de markanvisningar som finns göras av kommunerna.

De bostadssubventioner, kombinerade med hårt reglerade krav och stopp i regelförenklingsarbetet, som regeringen nu föreslår, är fel väg att gå. Subventionerna avvecklades då de inte förmådde öka nybyggnationen utan istället bidrog till högre kostnader. Antingen kommer byggandet inte bli av då det trots subventionerna inte är lönsamt, på grund av de omfattande reglerna. Eller så kommer byggande genomföras till högre kostnad, på skattebetalarnas bekostnad. Vi riskerar också att få en byggbroms då pågående projekt avstannar och omstruktureras för att anpassas till de nya regelverken.

Det bör också noteras att ROT-avdraget dras ner i hela landet, medan subventionerna uttryckligen riktas till våra storstadsområden. Subventionen per kvadratmeter är som störst i de största städerna, och som minst i de minsta byarna. Det är ytterligare ett exempel på hur regeringens politik aktivt bidrar till ökad centralisering.

Därutöver är det viktigt att uppmuntra och genom särskilda informationsinsatser främja byggande av passivhus, så kallade nära-nollenergibyggnader med skarpa nationella krav på energieffektivitet.

Bättre utnyttjande av det befintliga beståndet

Den låga nybyggnationen är inte det enda skälet till den rådande bostadsbristen. Ett i vissa fall större problem är det ineffektiva utnyttjandet av det redan existerande bostadsbeståndet. Vi har ungefär lika många bostäder per invånare idag som 1990. Bland annat Boverket anser det omöjligt att enbart bygga bort bostadsbristen. Det behövs även åtgärder som möjliggör ett bättre användande av det befintliga bostadsbeståndet. Ett led i detta är att främja nya upplåtelseformer såsom kooperativ hyresrätt och ägarlägenheter.

Framförallt måste det nuvarande förhandlingssystemet för hyressättning reformeras, så att hyresgästens ställning och möjlighet till inflytande värnas, samtidigt som större variationer i hyresnivåer tillåts. Centerpartiet vill därför successivt införa en friare hyressättning med starkare koppling till bostäders marknadsvärde och anpassat till bostadsmarknadens tillväxt. Som ett första steg föreslår vi att Hyresgästföreningens vetorätt vid presumtionsförhandlingar avskaffas. Hyror som bestämts genom

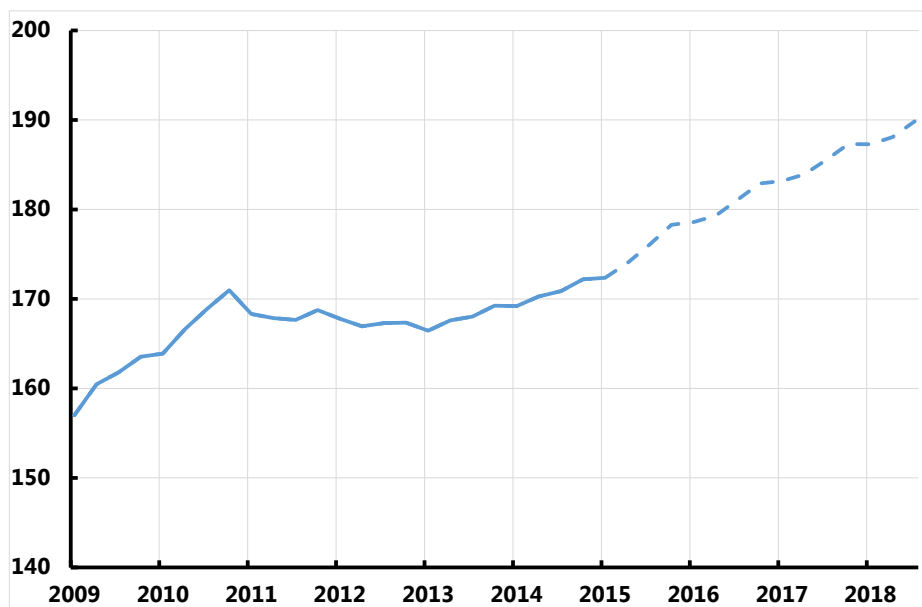
presumtionsavtal ska även påverka hyresnivåerna i andra nyproducerade lägenheter. Därtill bör möjligheten till andrahandsuthyrning förbättras. Centerpartiet vill möjliggöra för fler personer att hitta bostad genom att bostadsrättsinnehavare ska få större möjligheter att hyra ut sin lägenhet under en tid, utan att bostadsrättsföreningen ska kunna stoppa det.

För att bevara och rusta upp existerande fastigheter är det också viktigt att bibehålla ROT-avdraget, som är avgörande för att minimera svartjobb inom byggsektorn. Det krävs förenklingar i kommunernas detaljplanearbete som gör det enklare att förtäta och renovera inom befintligt bestånd.

Minskad skuldsättning och större motståndskraft

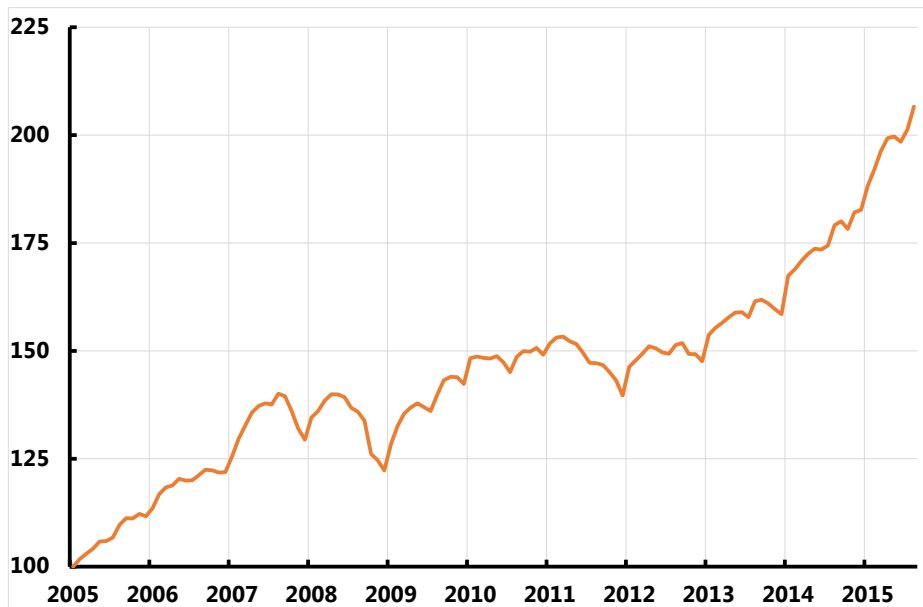
Finansiella bubblor och kriser har historiskt förknippats med hög skuldsättning, snabbt ökande skulder och snabbt stigande tillgångspriser, ofta på bostäder och fastigheter. Bara de senaste tio åren har skuldsättningen i svenska hushåll stigit med över 30 procentenheter relativt disponibelinkomsten till över 170 procent. En rad bedömare som EU-kommissionen, IMF och OECD, har länge varnat för att det är en ohållbar utveckling, att det finns risk för en svensk bostadsbubbla.

Diagram 23. Skuldsättning svenska hushåll, procent av disponibelinkomsten.

Källa: Riksbanken (2015).

Diagram 24. Bostadspriser i Sverige, index.

Källa: Valueguard.

I en marknad i obalans får hushållen svårare att urskilja vad i bostadsprisernas utveckling som utgörs av fundamentala och långsiktiga faktorer. Låga nominella räntor möjliggör för fler hushåll att kortsiktigt klara räntebördan med en mycket hög skuldsättning. Sammantaget kan detta leda till att hushåll hamnar på skuldnivåer som gör dem mycket känsliga för försämrade inkomster och nominella räntehöjningar. Riksbanken och flera andra bedömare har varnat för att fler hushåll idag är utsatta för sådana risker. Därmed ökar också risken för en snabb korrigerings nedåt av bostadspriserna. En sådan korrigerings kan dämpa konsumtionen och försämra det makroekonomiska läget. Centerpartiet föreslår därför att en rad åtgärder införs för att dämpa dessa risker på bostadsmarknaden både vad gäller lånevillkor och skatter på boende.

Skyndsamt införande av amorteringskrav

För att stärka hushållens ekonomi och marginaler, och undvika att de hamnar i skuldfällor, är det viktigt att förstärka amorteringarna på skulderna och en sund sparandekultur. Sverige har en relativt låg amorteringsgrad i hushållen. För att minska riskerna på bostadsmarknaden stödjer därför Centerpartiet det skyndsamma införandet av ett amorteringskrav, med flexibilitet för undantag under extrema livssituationer som skilsmässa och dödsfall i den nära familjen. Vi vill att köp av nybyggda bostäder ska undantas från amorteringskravet eftersom dessa bostäder bidrar till utbudet på bostadsmarknaden, och därmed till att minska obalansen på marknaden.

Ett annat sätt att minska riskerna är det bolånetak som Finansinspektionen infört, ett tak för hur stor andel av inköpsvärdet på en bostad som kan vara belånad och därmed hur stor kontantinsatsen bör vara, som idag ligger på 85 procent av marknadsvärdet. Detta bidrar dock till att försvåra för nya personer att göra första köpet av bostad även om de har tillräckliga inkomster men saknar större likvida tillgångar. Vi föreslår därför, som ett sätt att underlätta för de som ska träda in på bostadsmarknaden, att kravet på kontantinsats kan reduceras men att vi i gengäld kraftigt kan skärpa amorteringskravet, så att hushållet har en realistisk bild av kostnaden för skuldbördan.

En översyn av skatter för att äga och sälja bostäder

I en situation med obalans på bostadsmarknaden är det viktigt att skattesystemet så långt som möjligt bidrar till att öka utbudet av bostäder, underlättar rörligheten på bostadsmarknaden och inte förstärker skuldsättning och stegringar i bopriserna.

Centerpartiet vill därför se en bred, långsiktig och blocköverskridande överenskommelse vad gäller beskattningen för att köpa, äga och sälja sin bostad.

Det är naturligt att en sådan översyn bland annat innefattar reavinstbeskattningen vid försäljning av bostad så att den bidrar till rörligheten på bostadsmarknaden. Det är också naturligt att den innefattar ränteavdragen. Vid stigande nominella räntor, och med ökad skuldsättning på bostadsmarknaden, kommer ränteavdragen per automatik bli allt mer kostsamma för statsfinanserna. Dessutom är ränteavdragen definitionsmässigt större för dem med högre skuldsättning på sin bostad än de med lägre, vilket kan leda till skeva incitament och fördelningseffekter. Snabba förändringar av ränteavdragen riskerar dock att skapa svåra omställningsproblem för hushållen. Alla förändringar bör därför ske försiktigt och gradvis över en längre tid. Här är också en bred politisk enighet avgörande då de som köper bostad ska kunna veta att reglerna ska gälla även genom olika maktskiften.

Underlätta ungas start på bostadsmarknaden

Unga möter idag stora problem med att komma in på bostadsmarknaden på grund av de höga priserna på bostäder och de höga kraven på kontantinsats, vilket bidrar till problem för unga att söka arbete och att bilda familj. Det borde, som nämnts ovan, i högre utsträckning bli möjligt att bolånetaket höjs för bland annat unga i utväxling mot en betydligt snabbare amorteringsgrad. Centerpartiet vill också se över möjligheterna att

införa ett riktat bosparande för unga, med syfte att ge incitament för fler att redan vid tidig ålder sätta undan en del av lönen för framtida investeringar i bostad. Det är särskilt viktigt att denna sparform inriktar sig på unga med små ekonomiska tillgångar och inkomster, som också har svårast att få bostadsfinansiering.

5.8 Vård och omsorg med mångfald och närhet

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som omfattar och finns tillgänglig för alla och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla, friska som sjuka. Välfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut.

Grunden för att kunna öka välfärdssatsningarna i Sverige är dels att resurserna används ännu bättre, dels att tillväxt och sysselsättning ökar, och därigenom skattebasen. Under alliansregeringen så ledde ökad sysselsättning till att medlen till välfärden ökade med över 40 miljarder i reala termer, trots en långvarig internationell kris.

Värna valfriheten

Centerpartiet värnar rätten att själv välja vård eller skola med en mångfald av utövare. Denna mångfald kan bestå av både privata och kooperativa utövare vid sidan om det offentliga. Den kan bestå av såväl aktiebolag som icke-vinstdrivande organisationer.

Mångfalden är en nödvändighet för att vården och skolan ska kunna utvecklas, för att medarbetarna ska få fler karriärvägar och för att samhället ska kunna erbjuda mer välfärd av högre kvalitet till fler. Men framförallt är mångfalden och valfriheten en förutsättning för att patienter, elever och föräldrar ska kunna bestämma mer själva.

Vård- och omsorgssektorn är främst en småföretagarbransch. 93 procent av företagen har färre än 20 anställda. Branschen är också viktig för jämställdheten på arbetsmarknaden. Andelen företagsledare i vård- och omsorgsbranschen som är kvinnor är nästan dubbelt så hög som i resten av näringslivet. Bland annat av dessa anledningar är Centerpartiet positivt till vårdvalssystem. Det har bidragit till att fler vårdcentraler har öppnat och att patientmakten har stärkts.

Regeringen säger sig vilja värna kvaliteten i välfärden. Därför är det märkligt att den lägger så mycket tid och kraft på att bekämpa specifika driftsformer, snarare än att bekämpa bristande kvalitet.

Välfärd i hela landet

Välfärden måste finnas till för alla människor. Det innebär att välfärden också måste finnas tillgänglig i hela Sverige. I dag är skillnaderna i tillgång till välfärden allt för stora, bland annat avseende avståndet till sjukvård. Tydliga prioriteringar måste göras för att minska dessa skillnader. Här spelar en effektiv organisation för sjukvårdstransporter och ett maximalt utnyttjande av ny informationsteknologi stor roll.

På många mindre orter i Sverige har privata och ideella initiativ klivit in och tillfredsställt människors behov av utbildning och vård när det offentliga bestämt sig för att lägga ner en verksamhet. Valfrihet och etableringsmöjlighet är således också en viktig garant för att invånare i mindre orter inte ska få sina skolor och vårdcentraler nedlagda av lokalpolitiker i centralorten.

Vård och omsorg

En god, effektiv och trygg vård och omsorg i livets alla skeenden är två av samhällets absolut viktigaste åtaganden. Vården måste vara jämlik och tillgänglig för alla och ska organisera sitt arbete efter patienternas behov. Människor får inte hamna i kläm mellan olika system. Alla människor måste också ha möjlighet att få inflytande över sin vård och omsorg oavsett i vilket skede i livet de befinner sig.

Tillgänglig vård

Under sin tid vid makten genomförde Alliansen en rad viktiga satsningar på minskade köer inom hälso- och sjukvården. Genom reformer som kömiljarden (numera Samordnings- och tillgänglighetsmiljarden) och lagen om valfrihet minskade köerna och fler människor fick möjlighet att komma i kontakt med vården. Den rödgröna regeringen har aviserat att samordnings- och tillgänglighetsmiljarden ska ersättas med en professionsmiljard. Det är en olycklig prioritering, som riskerar att vrida klockan tillbaka till en tid då man kunde få vänta en vecka på en tid på vårdcentralen. Bristande tillgänglighet i hälso- och sjukvården drabbar alla patienter – framför allt dem mest med störst behov. Ett fortsatt arbete för att förbättra tillgängligheten till vård i hela landet är en angelägen uppgift framöver. Centerpartiet föreslår därför att samordnings- och

tillgänglighetsmiljarden, med prestationsbaserade överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting, återinförs.

Äldreboendegaranti och ökat självbestämmande

Att dagens äldre lever längre och, tack vare den medicinska utvecklingen, också överlever sjukdomar är en framgång för samhället, men det skapar också nya utmaningar. Samhället måste bli bättre på att stötta människor att genom livsstilsförändringar behålla hälsan längre upp i åren. Dessutom måste tryggheten i vården och omsorgen om de allra svårast sjuka förbättras.

Centerpartiet vill öka människors självbestämmande i välfärden. Endast så kan makten flyttas från politiker till patienter, brukare och anhöriga. Den rödgröna regeringens planer på att avskaffa valfrihetsreformer och försvåra för privata utförare i välfärden, skulle innebära att klockan vrids tillbaka till en tid då människor saknade möjligheter att påverka sin vård och omsorg. Centerpartiets övertygelse är istället att människor måste få mer – inte mindre – att säga till om när det gäller välfärdens utformning. Därför vill vi genomföra fler reformer för att stärka den enskilda individens inflytande över välfärden.

Regeringen avser höja avgiftstaket i hemtjänsten från första juli 2016 – något som kommer att drabba främst de äldre med störst behov. Äldre människor som behöver stöd i hemmet ska kunna känna sig trygga med att de får den hjälp de har behov av. Därför säger Centerpartiet nej till att höja avgiftstaket inom hemtjänsten.

Äldre personer som behöver stöd i hemmet ska ha rätt att själva bestämma vem som ska erbjuda det stödet, oavsett var i landet han eller hon bor. Därför måste landets alla kommuner kunna garantera valfrihet. Det ska också vara möjligt för personer som är äldre än 85 år att genom en äldreboendegaranti själva bestämma när det är dags att flytta till ett trygghetsboende eller till ett boende för vård och omsorg.

För detta ändamål avsätter vi inledningsvis 50 miljoner kronor 2016 och därefter 250 miljoner kronor 2017, 450 miljoner kronor 2018 och 600 miljoner kronor 2019.

Linköpingsmodellen för äldreomsorg utan biståndsbedömning

Valfriheten behöver stärkas även vad gäller innehållet i välfärdstjänsterna. Den som idag får rätt till äldreomsorg blir enligt socialtjänstlagen (SoL) beviljad en specifik insats efter biståndsbedömning. En del kommuner har dock börjat titta på modeller som går ut på äldreomsorg utan biståndsbedömning. Ett exempel är Linköpings kommun, där den enskilde kan vända sig direkt till utföraren – privat eller offentlig - för att få en viss insats. Den så kallade Linköpingsmodellen har efter utvärderingar visat sig vara mycket uppskattad av brukarna, men inte inneburit några ytterligare kostnader. Arbetsmodellen strider dock mot nuvarande bestämmelser i SoL. Därför krävs en översyn av SoL utifrån hur det kan bli möjligt för alla kommuner att erbjuda valfrihet för medborgaren över innehållet i äldreomsorgen.

Valfrihet inom LSS

Centerpartiets utgångspunkt är att alla människor kan växa, vill kunna försörja sig själva och vara fullt delaktiga i samhällslivet. Den grundläggande intentionen med lagen om stöd och service (LSS) är att vara en rättighetslag som ger personer med stora funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra. LSS och framförallt assistansreformen har blivit en frihetsreform för människor med omfattande funktionsnedsättningar. Den bygger på principen att de som behöver assistans ska ha makten att själva bestämma både vem som ska ge assistans och hur den ska utföras. För Centerpartiet är LSS en viktig reform att värna och utveckla.

Personer med ett assistansbehov över 20 timmar per vecka för grundläggande behov har idag rätt till assistansersättning från Försäkringskassan. För denna grupp finns en stor mångfald av utförare av assistans att välja mellan, vilket ger möjlighet för den enskilda brukaren att styra över sin assistans.

När det gäller personer som har behov av 20 timmars assistans per vecka eller mindre är det kommunen som har ansvaret. I dagsläget har denna grupp inte samma valfrihet som den som får sin assistans från Försäkringskassan. Trots att möjligheten att välja en alternativ utförare finns, är timersättningen ofta så lågt satt att den inte räcker till att anlita någon annan assistans än den som erbjuds av kommunen. I praktiken innebär detta att en person som tidigare haft rätt till 25 timmars assistans men efter omprövning beviljas 20 timmar eller mindre, kan gå från att ha möjlighet att välja till en i stort sett obefintlig valfrihet. Centerpartiet anser därför att ersättningen för den kommunala assistansen bör ses över med utgångspunkt i hur den enskilda individens valfrihet ska

kunna garanteras. För Centerpartiet är det självklart att alla brukare ska ges likvärdiga möjligheter att bestämma över sin assistans.

5.9 Ökad jämställdhet, större jobbchanser

Centerpartiet strävar efter jämställdhet mellan könen, värnar individens frihet och tror på människors förmåga att ta ansvar för sina val. Familjer måste ha frihet att själva planera både familjens tid och ekonomi. Ekonomiska styrmedel kan användas för att uppmuntra människor till ett jämställt familjeliv och kompensera för skilda förutsättningar som uppkommer exempelvis på grund av en ojämsälld arbetsmarknad.

Feminism handlar om att se det ojämlika förhållandet mellan könen och om viljan att förändra detta. Centerpartiet vill att kvinnor och män ska ha samma rättigheter och möjligheter.

Makt och inflytande är ojämnt fördelat mellan könen och Sverige har könsrelaterade skillnader i lön och karriär. Män tjänar mer än kvinnor. Kvinnor tar större ansvar i hemmet. Mäns våld mot kvinnor är omfattande. Kvinnor utför mer obetalt arbete än män och har lägre pensioner som en följd av lägre livsinkomst. Allt detta måste förändras. För att bryta ojämsälldheten vill Centerpartiet se fler kvinnor på ledande positioner, driva på för möjligheten för fler kvinnor att starta företag, öka den ekonomiska friheten för såväl kvinnor som män och motverka mäns våld mot kvinnor.

Ett viktigt steg mot ett jämställt samhälle är att stärka kvinnors ekonomiska makt. Det görs bland annat genom att premiera kvinnors företagande. Det är därför Centerpartiet har strävat, och fortsätter att sträva, efter att underlätta för företagande, inte minst i kvinnodominerade branscher. Under Centerpartiets tid i regeringsställning ökade antalet småföretag ägda av kvinnor med nästan 40 procent.

Förstärkt jämställdhetsbonus

En flexibel föräldraförsäkring är viktig, inte minst för familjer där en eller flera av de vuxna är företagare. Statlig detaljreglering av exakt hur föräldraförsäkringen ska fördelas mellan föräldrarna riskerar att leda till att personer utan möjlighet att ta ledigt, som exempelvis företagare i uppstartsfasen, inte ges möjlighet att ta del av den försäkring de varit med och finansierat.

Samtidigt är det ojämsällda uttaget av föräldraförsäkringen ett problem, inte minst för kvinnors ställning på arbetsmarknaden. Det ojämsällda uttaget är också

självförstärkande. Kvinnor har svårare att få högre positioner i näringslivet, vilket bidrar till att kvinnor har lägre löner, vilket gör det mer lönsamt för många familjer att kvinnan stannar hemma, vilket förstärker arbetsgivares negativa förväntningar på kvinnor och kvinnors svårigheter att få höga positioner i näringslivet.

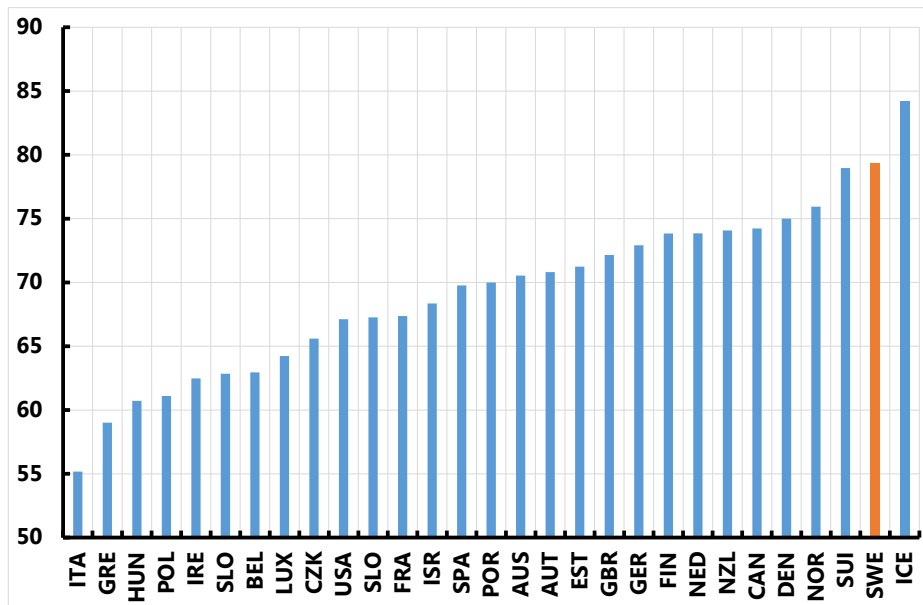
Centerpartiet vill därför använda ekonomiska styrmedel för att premiera ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Centerpartiet och Alliansen införde av bland annat dessa anledningar den så kallade jämställdhetsbonusen, som premierar familjer där föräldrarna delar föräldraledigheten mellan sig. I ett första skede vill vi bibehålla denna jämställdhetsbonus, som regeringen aviserar att man vill avskaffa. För att ytterligare öka drivkrafterna till ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen vill Centerpartiet se över hur jämställdhetsbonusen kan förstärkas.

Ökat jobb- och jämställdhetsfokus i föräldraförsäkringen

Forskning visar att omfattningen och fördelningen av uttaget av föräldraledighet påverkar människors ställning på arbetsmarknaden.

Effekten av en generös föräldraförsäkring på arbetskraftsdeltagande, löner och liknande är komplex. Rätten att kvarstå i anställning under föräldraledigheten gör troligen att kvinnors deltagande på arbetsmarknaden förbättras. En inkomstberoende försäkring ökar därtill incitamenten att arbeta innan barnafödelsen. I kombination med en väl utbyggd barnomsorg är således drivkrafterna och möjligheten att kombinera föräldraskap och arbete relativt goda i Sverige, särskilt för kvinnor. Sverige har också lyckats uppnå ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor. Det är en förutsättning för en dynamisk och snabbväxande ekonomi.

Diagram 25. Kvinnors arbetskraftsdeltagande.

Källa: OECD (2015e)

Frånvaro från ett specifikt jobb är dock förknippat med sämre karriärmöjligheter och löneutveckling. Frånvaro från arbetsmarknaden som helhet riskerar också, särskilt för personer som redan innan föräldraledigheten stod långt från arbetsmarknaden, att ytterligare försämra en persons chanser att komma i jobb.

Nyanlända och svenska medborgare som återinvandrar med barn i åldrar som berättigar till föräldraledighet ges idag retroaktiv rätt till föräldraförsäkringens alla 480 dagar per barn. Det innebär att särskilt nyanlända kvinnor kan inleda sin integrationsprocess med att vara föräldralediga under relativt lång tid. Detta riskerar att fördröja och försämra deras integration på den svenska arbetsmarknaden.

Idag trappas antalet dagar som ett barn berättigar till ned i den omfattning som barnet gett rätt till föräldraledighet utomlands. Centerpartiet föreslår att denna avtrappning görs baserat på barnets ålder, snarare än huruvida det berättigat till föräldraförmåner i andra länder. Det skulle öka föräldrars drivkraft att snabbt komma i arbete samtidigt som systemet skulle bli enklare och rakare jämfört med dagens system.

Mer specifikt föreslås att rätten till föräldraledighet minskar för personer som delvis uppfostrat sina barn utomlands proportionellt med barnens ålder i förhållande till de åldersgränser som idag finns i föräldraförsäkringen. I dagens försäkring måste 384 dagar utnyttjas innan barnet har fyllt fyra år. Med Centerpartiets reformerade system kommer ett nyanlännt barn som är två år, och som därför är halvvägs till fyra, att ges rätt

till hälften av de 384 dagarna, det vill säga 192 dagar. Är barnet i stället tre år, och därmed har 25 procent kvar till fyra, berättigar det till 25 procent av dagarna, det vill säga 96 dagar. För barn mellan fyra och tolv år används samma avtrappning, men för de 96 dagar som i dagens system får sparas efter fyra års ålder.

Reformen är en marginell förändring av nuvarande system. Barnets ålder, snarare än huruvida det gett rätt till föräldraledighet utomlands, föreslås avgöra den retroaktiva rätten till föräldraledighet.

Behovet av föräldraledighet kan antas vara mindre för barn som är äldre. Reformen kommer därtill att snabba på integrationsprocessen genom att snabbare få föräldrar till äldre barn att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Reformen antas leda till en betydande förstärkning av de offentliga finanserna men dessa effekter bör utredas vidare.

VAB-bonus

Att vara hemma för vård av barn är ytterligare ett område där kvinnor generellt tar ett större ansvar än män. Effekten är att kvinnor är frånvarande från arbetsplatsen i högre grad, vilket minskar deras chanser att bli befordrade och göra karriär. För att premiera ett mer jämställt ansvar för vårdandet av sjuka barn vill Centerpartiet införa en VAB-bonus. För denna reform avsätter vi 50 miljoner kronor per år.

Avskaffat vårdnadsbidrag

Vårdnadsbidraget – kommuners möjlighet att erbjuda maximalt 3 000 kronor till familjer som i stället för offentligt finansierad barnomsorg tar hand om sina egna barn – har såväl för- som nackdelar. Det är i grunden bra att familjer ges större valfrihet att själva bestämma hur de vill organisera sin samvaro.

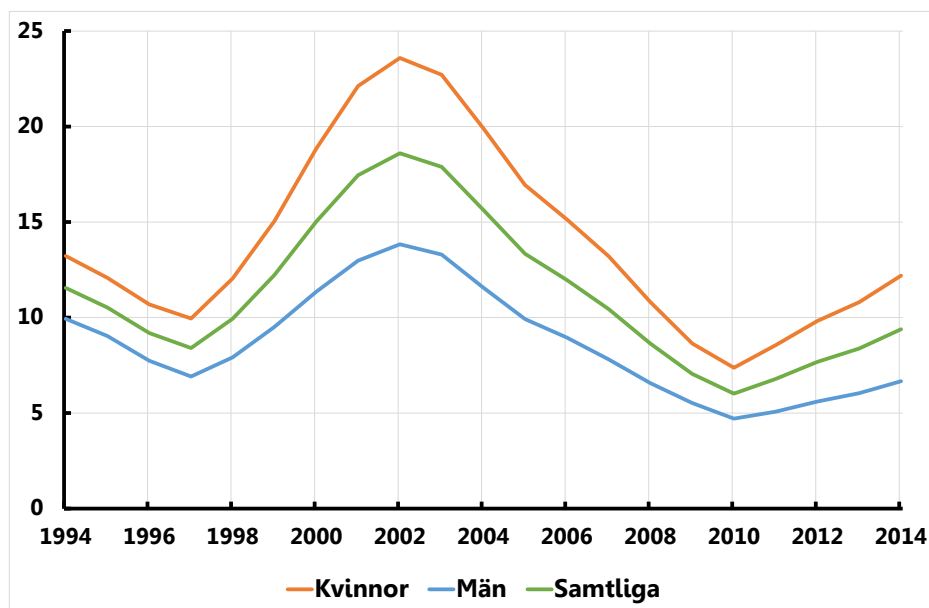
Vårdnadsbidraget så som det nu är utformat ger dock främst kvinnor, och i än högre grad utrikes födda kvinnor, incitament att stanna hemma med barnen i stället för att vara en del av arbetskraften. Vårdnadsbidraget minskar tiden som ägnas åt arbete, är inte pensionsgrundande och ger således sämre pension. Eftersom kvinnor som står långt från arbetsmarknaden är överrepresenterade bland de som använder vårdnadsbidraget riskerar dessa kvinnors ställning på arbetsmarknaden att försämrats ytterligare. Vårdnadsbidraget har således försämrat jämställdheten på arbetsmarknaden och jobbintegrationen för nyanlända kvinnor.

5.10 Trygga och effektiva socialförsäkringar

Snabbare återgång till arbete – kortare sjukskrivningar

Under de senaste åren har sjuktalen stigit kraftigt i Sverige. Antalet sjukpenningdagar per person var under mitten av 1990-talet cirka 12 dagar. Därefter ökade sjukpenningdagarna stadigt till över 23 dagar per person år 2003. Antalet sjukpenningdagar hade minskat något när Alliansen tillträdde år 2006, men översteg fortfarande kraftigt nivån från mitten av 90-talet. I syfte att minska sjukfrånvaron och öka drivkrafterna och möjligheterna till omställning och arbete för dem i sjukförsäkringen genomförde alliansregeringen tidigt omfattande reformer av försäkringen. Exempelvis infördes rehabiliteringskedjan, den bortre tidsgränsen och rehabiliteringsgarantin. Som ett resultat av bland annat dessa reformer sjönk sjukpenningtalet till en av dess lägsta nivåer någonsin: 7,4 dagar per person i slutet av 2010. Sedan dess har dock sjuktalen åter börjat öka. Nivån på sjukfrånvaron är fortfarande låg och ligger kring genomsnittet i EU. Den ökande trenden är dock oroande, i synnerhet i och med den trögrörlighet sjuktalen historiskt sett uppvisat.

Diagram 26. Sjukpenningtalet.

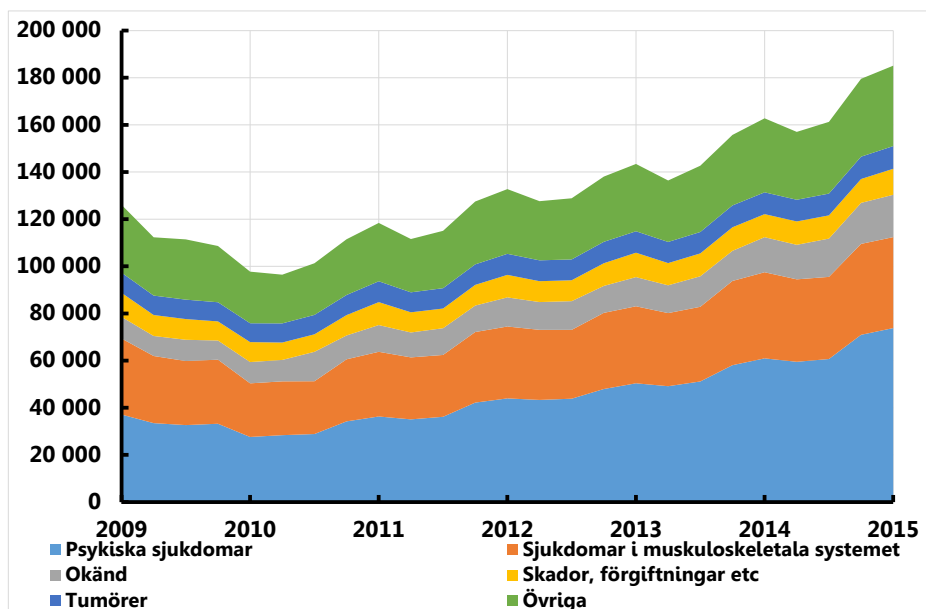

Försäkringskassan (2015a).

Utvecklingen har varit liknande för antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. Under den tidigare socialdemokratiska regeringen ökade antalet personer med sjukersättning kraftigt. 2005 uppbär cirka 557 000 personer sjuk- eller aktivitetsersättning. Men genom bland annat alliansens reformer bromsades även denna ökning, med resultatet att endast cirka 355 000 personer uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning idag. Till skillnad mot sjukpenningdagarna har det totala antalet

personer med sjuk- eller aktivitetsersättning fortsatt att minska de senaste åren. Detta döljer dock att inflödet, precis som för sjukförsäkringen, återigen har börjat öka. Den minskningen som nu sker är framförallt ett resultat av att personer som tidigare beviljats sjukersättning uppnår allmän pensionsålder och övergår till det reguljära pensionssystemet.

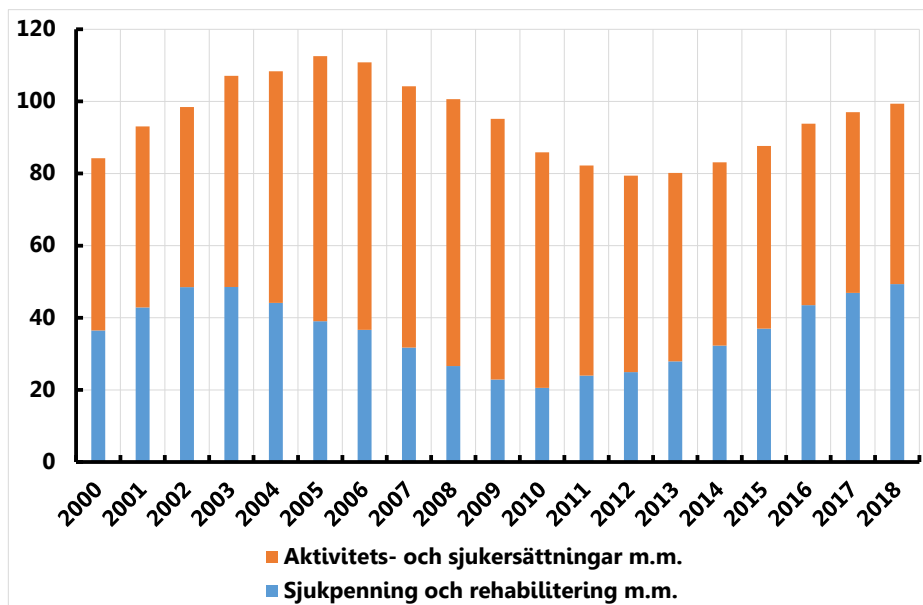
Diagram 27. Sjukfall uppdelat på diagnosgrupper.

Källa: Försäkringskassan (2015a).

Även om ökningen i sjuktalen varit betydande för de flesta diagnosgrupper har psykisk ohälsa ökat relativt mer än andra diagnosgrupper, och då i synnerhet bland kvinnor. I början av 2010 berodde drygt 28 procent av pågående sjukfall på psykisk sjukdom eller beteendestörning. Idag är motsvarande andel 40 procent. En fjärdedel av alla nya sjukfall bland anställda under 2014 orsakades av psykisk sjukdom. Och nästan hälften av alla nya mottagare av sjuk- och aktivitetsersättning beviljades ersättningen på grund av psykisk sjukdom.

Diagram 28. Kostnaden för sjukpenning samt sjuk- och aktivitetsersättning.

Källa: Ekonomistyrningsverket (2015b) och Prop. 2015/16:1

Med ökande sjuktal följer också ökande kostnader för sjukförsäkringen. År 2005 uppgick kostnaderna för sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning till totalt cirka 112 miljarder kronor, varav nästan 40 miljarder kronor för sjukpenning. År 2010, innan sjuktalet började öka på nytt, uppgick motsvarande kostnad till 86 miljarder kronor totalt, varav cirka 20 miljarder kronor för sjukpenning. Prognosen för år 2016 är att sjukpenningen kommer att innebära en kostnad på cirka 43,5 miljarder kronor. Den totala prognostiserade kostnaden är dock ännu bara cirka 94 miljarder kronor då antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning ännu inte börjat öka. För att fortsatt säkra de offentliga finanserna är det därmed viktigt att bromsa och motverka ökningen av sjuktalet. Risken är annars att vi åter kommer att se en ohållbar kostnadsökning, där kostnaderna tränger undan andra viktiga reformer.

De stora variationerna i sjukfrånvaron kan inte enbart eller ens huvudsakligen härledas till förändringar i folkhälsan. De ökningarna vi sett i sjuktalet har därför inte sin grund i att människor har blivit sjukare i mycket högre grad. Snarare verkar sjukförsäkringens struktur och samhällets attityd till sjukskrivning vara viktigare för att förklara variationen. I och med detta kan även reformer av sjukförsäkringen bidra till minskad sjukfrånvaro, utan att för den delen behöva innebära betydande minskningar av försäkringsskyddet för de sjuka.

Ökade resurser för kontroll

Kontrollstationer är ett viktigt medel för att säkerställa att alla sjukskrivningar följs upp och att människor inte hamnar i passivitet. Med det i åtanke införde Alliansen den så kallade rehabiliteringskedjan. Rehabiliteringskedjan innebär att standardiserade kontroller genomförs vid specifika tidpunkter i sjukperioden för samtliga sjukskrivna. Vid varje kontroll görs en prövning av den sjukskrivnes rätt till sjukpenning med successivt hårdare krav. Utvärderingar av rehabiliteringskedjan har visat att kontrollerna vid dag 90 och dag 180 varit verkningsfulla i att minska sjuktalet.

Under de senaste åren har dock Försäkringskassan blivit allt sämre på att genomföra kontrollerna i tid. Under 2011 gjordes 71 procent av 90-dagarsbedömningarna och 70 procent av 180-dagarsbedömningarna i tid. Under 2014 hade motsvarande andel minskat till 50 respektive 57 procent. Inspektionen för socialförsäkringen menar att denna försämring i utförandet av kontrollerna har bidragit till de senaste årens ökning i sjuktalet.

Det är därför glädjande att regeringen väljer att förstärka Försäkringskassans förvaltningsanslag i syfte att förbättra genomförandet av kontrollerna.

Försäkringskassan anser dock att de endast behöver 200 miljoner kronor för att klara av kontrollerna, inte de 250 miljoner kronor som regeringen föreslagit. Vi väljer därför att endast tillföra 200 miljoner kronor till förvaltningen av sjukförsäkringen. Till skillnad från regeringen ser vi även en möjlighet, och ett värde i, att effektivisera Försäkringskassans verksamhet. De ökade anslagen för kontroller finansieras därför huvudsakligen genom minskade anslag till Försäkringskassans övriga administration. År 2016 tillförs 100 miljoner kronor till Försäkringskassan för att finansiera kontroller. De resterande 100 miljoner kronorna till kontroller tillförs genom omprioriteringar inom anslaget. I syfte att ytterligare effektivisera verksamheten trappas de ökade anslagen därefter ned över två år. Myndigheten får därmed över tid omprioritera ytterligare medel.

Mindre glädjande är regeringens förslag på att ta bort den borte gränsen i sjukförsäkringen. När de tidiga kontrollerna ännu inte fungerar och sjuktalet trendmässigt ökar riskerar ett borttagande av den borte gränsen i sjukförsäkringen att förvärra situationen ytterligare. Sjukförsäkringen måste vara utformad så att det finns tydliga drivkrafter till omställning och arbete även för dem som har haft sjukpenning i längre tid än ett år. Här utgör den borte tidsgränsen en väsentlig komponent. Centerpartiet avvisar därför regeringens förslag på att ta bort den borte tidsgränsen.

För att stärka incitamenten till att återgå till arbete föreslår vi även att en karensdag införs efter de första två veckorna då sjuklöneperioden tar slut. Sjukpenning utgår därmed inte för dag 15.

Bättre och tidigare rehabilitering

Det är viktigt att den sjukskrivne erbjuds ett tillräckligt stöd för att kunna återgå i arbete. I många fall kommer dock insatsen för sent. För att rehabiliteringsinsatser ska fungera som bäst bör de sättas in så tidigt som möjligt. Rehabiliteringsgarantin har till exempel varit mest framgångsrik i att minska sjukskrivning för de som ännu inte hade sjukskrivit sig när behandlingen inleddes.

Hälso- och sjukvården bör se till att rehabilitering i lämpliga fall startas så tidigt som möjligt. Försäkringskassan har ett ansvar för att så sker. I de fall det är lämpligt, och i den mån det är möjligt, bör insatser även påbörjas innan sjukskrivning ens är aktuellt. Försäkringskassan eller hälso- och sjukvården bör också på ett tidigt stadium kontakta arbetsgivaren för att komma till rätta med eventuella problem som har att göra med arbetsplatsen.

De som behöver vara sjukskrivna och hemma från sitt arbete för att bli friska måste givetvis fortsatt få vara det. Men för de som klarar av det är det viktigt med en fortsatt koppling till arbetet. När det är möjligt bör därför rehabilitering och sjukskrivning kombineras med visst arbete.

Sedan år 2008 har regeringen genom avtal med SKL infört en så kallad rehabiliteringsgaranti i syfte att erbjuda evidensbaserad rehabilitering för att förebygga sjukskrivning och öka återgången i arbete. Garantin innebär att landsting har en möjlighet att med statlig ersättning utföra vissa godkända behandlingsinsatser mot psykisk ohälsa och icke-specifika rygg- och nackproblem. Bakgrunden till dess införande är den stora andelen av sjukfallen som utgörs av just dessa diagnoser. För närvarande beror hela 60 procent av pågående sjukfall på psykisk ohälsa eller muskuloskeletal sjukdomar.

Ökningen i sjuktalet har varit påtaglig för de flesta diagnoser. Som nämnts har dock psykiska sjukdomar ökat mest. Givet detta har rehabiliteringsgarantin en god möjlighet att bidra till att stävja ökningen i sjuktalet. Det är därför beklagligt att regeringen väljer

att dra ned på rehabiliteringsgarantin. Vi anser att rehabiliteringsgarantin ska fortsätta vara av tidigare omfattning och tillför därför årligen 250 miljoner kronor mer än regeringen till den. För att de resurser som satsas på rehabilitering ska få ytterligare verkan föreslår vi även en omprioritering inom rehabiliteringsgarantin mot insatser med starkare evidensbaserat stöd. Exempelvis har den multimodala rehabiliteringen (MMR) såsom implementerad inom rehabiliteringsgarantin inte varit mer framgångsrik än sedvanlig rehabilitering. Dessa resurser kan till exempel flyttas till sådan MMR som tidigare uppnått goda resultat. Likaså kan arbetet med kognitiv beteendeterapi utvecklas då resultaten för sjukskrivna inte nått upp till exempelvis de resultat man nått i Storbritannien.

Enklare att byta jobb

Vissa personer kan vara sjukskrivna och må dåligt just på grund av sitt arbete. Andra sjukskrivna personer klarar inte längre av sina tidigare arbetsuppgifter. För att dessa personer ska kunna återgå i arbete kan det därför även behövas stöd för att hitta ett nytt arbete. En del i detta är att öka rörligheten på arbetsmarknaden i stort genom att reformera trygghetslagstiftningen. Men även mer direkta åtgärder kan behövas, i synnerhet på kort sikt då rörligheten fortfarande kan förväntas vara låg.

Centerpartiet anser att ett system med jobbfixarpeng på sikt bör ersätta dagens arbetsförmedling.

Privata arbetsförmedlare utför då förmedlingen av arbeten och stödjer arbetslösa i utbyte mot en incitamentsbaserad ersättning. Inom ramen för en sådan jobbfixarpeng skulle även långtidssjukskrivna kunna erbjudas hjälp och stöd att byta jobb för att varaktigt komma tillbaka till arbete efter en längre sjukskrivning. Målgruppen är långtidssjukskrivna som redan har en anställning men som vill, och behöver, byta till ett nytt jobb. Det ska tydliggöras att det inte skulle innebära att det införs något nytt krav på att byta jobb.

Sammantaget förväntas insatser för tidiga kontroller, tidig och arbetsrelaterad rehabilitering och ökade möjligheter till att byta jobb bidra till att vända utvecklingen med stegrade sjuktal.

5.11 Hållbar försvars- och säkerhetspolitik

Flyktingströmmarna är idag de största sedan andra världskriget. Klimatförändringar, ohållbart utnyttjande av naturresurser, icke-fungerande samhällsstrukturer, bristande rättsväsende och konflikter där terrororganisationer angriper civila och sprider skräck och förödelse, gör att människor tvingas fly och söka möjligheter till ett bättre liv.

Dessa utmaningar ställer krav på hur Sverige och EU agerar för att hjälpa de människor som flyr och för att vända de senaste årens negativa utveckling. Sverige ska vara en kraftfull röst för mänskliga rättigheter och driva på världssamfundet att agera för att förebygga krig och konflikter samt bevara, återskapa och säkra fred och trygghet för människor.

Centerpartiet ser med allvar på det alltmer utmanande säkerhetsläget i vårt närområde och i EU. Givetvis påverkar det Sverige och vår närmiljö när den militära aktiviteten i Östersjön ökar och våra baltiska grannar känner sig allt mer utsatta. Detta ställer krav på den svenska försvarsförmågan när oroligheterna kryper närmare. Centerpartiet vill att den svenska försvarsförmågan ska stärkas. Detta innebär bland annat att försvaret ska finnas i hela landet och att försvaret ska vara tränat för att kunna agera i alla väderförhållanden som finns i vårt land och där vi gör insatser.

Hållbar försvars- och säkerhetspolitik

Under de senaste åren har det säkerhetspolitiska läget i Europas närhet, och inte minst i Sveriges absoluta närområde, förändrats markant. För några år sedan kunde vi se hur samarbetet i Europa stärktes både innanför och utanför EU:s gränser. Denna utveckling har tyvärr avstannat. I stället ser vi hur den liberala demokratin vänds ryggen, rättigheter och öppenhet inskränks och samarbete byts mot konfrontation. Det ryska krig som utkämpas i Ukraina, den av Ryssland olagliga annekteringen av Krim och den ökade mobiliseringen i norra Arktis är bland de tydligaste exemplen. I denna tid av ryska påtryckningar är det extra viktigt att EU står upp för de samarbeten inom ramen för det östliga partnerskapet som finns och välkomnar de länder som söker sig ett än närmare samarbete. När de relevanta villkoren är uppfyllda är det självklart för oss att de länder inom det östliga partnerskapet som vill bör få bli medlemmar i EU.

Vi ser också i Mellanöstern och delar av Afrika hur oroligheter, våld och förföljelser sprider sig. IS/Daesh och andra kriminella terrororganisationer sprider skräck, hat och förödelse i sina fotspår. Detta påverkar givetvis också det säkerhetspolitiska läget för

Sverige. Vårt deltagande i internationella insatser behövs. På kort sikt behövs den svenska förmågan i exempelvis Mali och i Irak. På längre sikt kan det bli aktuellt med svenskt deltagande i andra insatser.

Försvarmakten och dess anställda utgör ett omistligt försvar mot externa hot. Att skydda Sverige och svenska medborgare från sådana hot tillhör statens kärnverksamhet. De försvarmaktsanställda förtjänar att ges förutsättningar att lösa sina uppgifter på ett säkert och effektivt sätt.

Försvarsuppbyggnaden

Centerpartiet deltog aktivt i den breda försvarsuppbyggnad som under våren 2015 träffades tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Centerpartiet bidrog till att Försvarmakten tilldelas mer resurser samt att viktiga första steg tas mot en stärkt försvarsförmåga. I och med försvarsbeslutet höjdes försvarsanslagen till 10,2 miljarder, utöver tidigare anslag.

Det försämrade omvärldsläget kräver ökad försvarsförmåga. Det är bra för Sverige och försvaret att vi har en bred och långsiktig överenskommelse som skjuter till resurser. Nu ska de första gemensamma stegen tas för att långsiktigt stärka den svenska försvarsförmågan.

I överenskommelsen verkade Centerpartiet särskilt för att Försvarmaktens vinterförmåga ska säkerställas och att det inte ska ske några förbandsnedläggningar, eftersom vi vill se en ökad försvarsförmåga i hela landet. I överenskommelsen slogs även fast att en utredning skulle tillsättas för att se över konsekvenserna av olika former av samarbeten och medlemskap, en fråga som Centerpartiet har drivit under en längre tid. Centerpartiet beklagar att den utredningen inte får mandat att på djupet analysera konsekvenserna av ett Natomedlemskap.

Centerpartiet har också verkat för att de frivilliga försvarsorganisationerna ska få goda möjligheter att bidra till totalförsvaret och även att samhällets krisberedskap ska utvecklas och ekonomiskt långsiktigt säkerställas.

Centerpartiet anser vidare att dialogen mellan politiken och Försvarmakten är viktig. Politiken ska, i samråd med Försvarmakten, definiera de uppgifter som Försvarmakten förväntas ha förmåga att lösa. Centerpartiets ingång är att det inte bör

vara politikens uppgift att i detalj reglera hur Försvarsmakten väljer att lösa dessa uppgifter. Alltför detaljerade beställningar riskerar att leda till att myndighetens resurser inte utnyttjas effektivt.

Med tanke på utvecklingen i vår omvärld i allmänhet och i Östersjöområdet i synnerhet, kan även vi understryka att Gotland är av särskild betydelse. Vi delar regeringens syn på vikten av svensk militär närvaro på Gotland och vikten av ökad övningsverksamhet för att stärka försvarsförmågan över lag. Även frågorna om säkerställd ubåtsjaksförmåga, stridsflygets kapacitet samt utvecklad cyberförmåga är av stor betydelse framåt.

Framöver finns det stora utmaningar vad gäller investeringar, materiel, logistik och personalförsörjning. Här kommer Centerpartiet fortsatt att ta ett stort ansvar.

Försvara hela landet

Sverige är inte opåverkat när våra baltiska grannar känner sig allt mer utsatta och den militära aktiviteten i Östersjön ökar. Centerpartiet vill att den svenska försvarsförmågan ska stärkas. Detta innebär bland annat att försvaret ska finnas i hela landet och att försvaret ska vara tränat för att kunna agera i alla väderförhållanden som finns i vårt land och där vi gör insatser. Centerpartiet har varit med och stärkt försvarets resurser rejält de kommande åren, men mer kommer troligen behövas.

Försvarsmaktens uppdrag är att försvara Sverige. Hela Sverige. Det ställer stora krav på en flexibel och rörlig organisation. En viktig del i detta arbete är ett väl utbildat och ändamålsenligt utrustat hemvärn. De nationella skyddsstyrkorna är en viktig del av samhällets krisberedskap och bidrar samtidigt med ökad folkförankring till Försvarsmaktens verksamhet. Centerpartiet gläds därför åt att hemvärdet i försvarsuppgörelsen tilldelas medel för ytterligare materielanskaffning.

Försvarsmaktens samordning och samarbete med andra delar av samhällsskyddande myndigheter och organisationer är också av största vikt.

Även personalförsörjningen är en fråga som måste fungera för att garantera ett effektivt försvar av hela Sverige. Särskilt förtida avgångar inom existerande personalstyrka är en utmaning som måste hanteras framöver. Därtill måste rekryteringen av tidvis tjänstgörande personal förbättras. I samband med försvarsuppgörelsen tillsattes en utredning som skall inkomma med förslag på hur arbetet med att garantera en välfungerande personalförsörjning ska kunna stärkas.

Krisberedskap

Förra årets omfattande skogsbrand i Västmanland vittnar om att behovet av att ha myndigheter och ett civilsamhälle som är väl rustade för krishantering är stort. Klimatförändringarna ställer också högre krav på samhällets krisberedskap. I försvarsöverenskommelsen beskrevs vikten av att stärka den civila försvarsförmågan. I överenskommelsen pekas värnandet av civilbefolkningen, säkerställande av de viktigaste samhällsfunktionerna och bidrag till Försvarsmaktens förmåga vid förhöjd beredskap ut som de viktigaste delarna i det civila försvaret. I och med det försvarsbeslut som riksdagen fattade i juni så återupptas nu det civila försvaret och dess planering. I och med att det civila försvaret inte är en egen organisation så är det av största vikt att samordning och samarbete blir ledstjärnor i det kommande planeringsarbetet. Centerpartiet menar att detta arbete inte bara bör fokusera på beredskapsarbete i form ut av stöd till Försvarsmakten utan också fokusera på beredskapsarbetet för icke-militära kriser så som exempelvis stormar och bränder.

Sverige är i mycket hög grad ett importberoende land. Den låga självförsörjningsgraden av livsmedel riskerar bli en säkerhetsrisk vid många olika slags kriser, både militära och icke-militära. Även klimatförändringarna har effekt på livsmedelsproduktionen internationellt och nationellt. Det är angeläget att Sverige har en beredskap för att hantera krisers påverkan på inhemsk produktion av livsmedel och tillgång till dricksvatten. Frågan om livsmedelsförsörjningen bör vara en viktig parameter i civilförsvarsplaneringen.

Försvarsberedningen pekade 2014 på att de frivilliga försvarsorganisationerna fyller en viktig samhällsfunktion och att de tillhandahåller nödvändig förmåga och kompetens samt är väsentliga för folkförankring. Centerpartiet anser att det är viktigt att långsiktigt säkerställa de frivilliga försvarsorganisationernas möjlighet att bidra till totalförsvaret och därmed även till samhällets krisberedskap. De frivilliga försvarsorganisationerna har många viktiga uppgifter. Försvarsberedningen har pekat på att de frivilliga försvarsorganisationerna bidrar på ett värdefullt sätt till hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna och menar att det bör övervägas att utöka de frivilliga försvarsorganisationernas bidrag även i andra krigsförband. Centerpartiet vill se över möjligheterna för att stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna på sikt kan öka, med betoning på nationella uppgifter vid höjd beredskap.

Nato

Sverige är ett litet land beläget på ett strategiskt viktigt territorium. Vi är, oavsett anslagsnivåer och Försvarens arbete, sårbara.

Sverige har historiskt varit alliansfritt. Det har i många avseenden tjänat oss väl. Samtidigt är det oförsvarligt att blanda samman en på strategiska grunder vald alliansfrihet med en moralisk likgiltighet. Sverige ska inte stå likgiltigt inför kränkningar av mänskliga rättigheter, kränkningar av andra länders suveränitet eller försök att medelst hot om våld få sin vilja igenom på den utrikespolitiska arenan.

Vårt samarbete inom EU och med andra strategiska samarbetspartner är viktigt. Genom en effektiv utrikespolitik och ett väl utvecklat samarbete med andra länder ökar vår förmåga att dels undvika kriser, dels lösa sådana kriser om de ändå skulle materialiseras.

Sverige har under flera år byggt sin säkerhet tillsammans med andra. Det handlar dels om det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet som sker inom ramen för EU och FN men också inom ramarna för det nordiska samarbetet. 1994 anslöt sig Sverige till Natos ”partnerskap för fred”. Sverige är dessutom medlem av EU och omfattas av den solidaritetsklausul som följer av Lissabonfördraget. Sverige har i dagsläget ett mycket nära samarbete med ett antal andra länder och militära samarbetsorganisationer. Det är i grunden av godo. Det möjliggör för vår försvarsmakt att delta i kvalificerade övningar och ger oss en större förmåga än vad vi skulle kunna bygga upp på egen hand.

Tiden då Nato och Warszawapakten stod öga mot öga med varandra i Europa, som två geografiskt och ideologiskt cementerade block, är också sedan länge förbi. Nato har vuxit som organisation och fått många nya medlemmar, inte minst i Östeuropa. I dag är flera av våra grannländer, som Estland, Lettland, Litauen och Polen medlemmar i Nato. Länder som Sverige inte bara delar Östersjökust med utan som vi också redan i dag samarbetat med i såväl EU:s snabbinsatsstyrka, Nordic Battlegroup, som i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). I ljuset av att Nato förändrats anser Centerpartiet att det även är dags för Sverige att förändra sin syn på Nato.

Redan i dag är det svenska samarbetet med, och närheten till, Nato stark. Genom att delta i alla större Natooperationer under FN-mandat och i större Natoövningar i Europa har Sverige utvecklat en samverkansförmåga med försvarsalliansen som är lika hög som

hos många av Natos medlemmar. Samarbetet är centralt för den svenska Försvarsmaktens operativa förmåga.

Centerpartiet vill mot bakgrund av Natos förändrade roll och det säkerhetspolitiska läget att Sverige startar en process för att ansöka om medlemskap i Nato. I detta arbete bör vi eftersträva ett nära samarbete med Finland, med målet att båda länderna kan bli medlemmar samtidigt.

För Centerpartiet är det naturligt att Sverige och Finland söker medlemskap samtidigt, dels för att kunna bidra till stabilitet och säkerhet i närområdet dels för att vi än mer ska kunna bidra till internationell säkerhet. Vi har redan idag ett nära samarbete med Finland, ett samarbete som under de kommande åren bör fördjupas. Då är det för oss naturligt att en del av detta fördjupade samarbete också handlar om att tillsammans närma oss ett medlemskap i Nato. Samtidigt bör Sverige arbeta för att Norden ska förklaras vara en kärnvapenfri zon och likt Norge bör Sverige sätta villkor som garanterar att ett Natomedlemskap inte innebär att kärnvapen och stationär utländsk trupp får finnas på svensk mark. Det är för oss självklart att ett svenskt Nato-medlemskap baseras på bred politisk samsyn.

Förstärkt och effektiviserat bistånd

Att möta klimatutmaningen, stärka demokratin och jämställdheten samt öka respekten för mänskliga rättigheter var vägledande värden för det svenska biståndet under alliansregeringen. Svenskt bistånd bör fortsätta stödja frihetskämpar och stärka yttrandefriheten, samt förbättra möjligheterna för fattiga människor att dra nytta av ekonomisk tillväxt genom förbättrad tillgång till utbildning, hälsovård och fler och bättre jobb. Genom ambitiöst stöd vid kriser, krig och katastrofer ska vi fortsätta bidra till att rädda liv och lindra nöd, inte minst idag när flyktingströmmarna är de största sedan andra världskriget.

Satsning på UNHCR och katastrofbistånd

Den akuta krisen i närområdet till Syrien är enorm. Centerpartiet vill stärka de humanitära anslagen till FN:s flyktingorgan UNHCR och katastroffonden Cerf med fokus på Syrien och dess närområde. Sverige är idag den femte största bilaterala givaren i världen av humanitärt bistånd, och en av de absolut främsta bidragsgivarna till UNHCR. För att möta den akuta krisen i och kring Syrien behöver ytterligare

förstärkningar göras just nu, med fokus på de människor som lever i, och tvingas fly från, oerhört svåra förhållanden. Kraftsamling för att rädda liv och lindra nöd i dessa akuta skeenden är därför av stor vikt, vilket naturligtvis avspeglas i biståndsprioriteringarna. Samtidigt måste det finnas en balans mellan det mer kortsiktiga humanitära stödet och det mer långsiktiga, förebyggande stödet och utvecklingsbiståndet.

Prioritering och effektivitet i biståndet

Med historiskt stora behov för akutinsatser kan man i nuläget inte göra alla de satsningar man vill inom ramen för biståndet. Alliansregeringen koncentrerade Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete – från ett 70-tal samarbetsländer till cirka 30 – med fokus på Afrika, vissa konfliktdrabbade länder och till stöd för reformprocesser i Östeuropa. Det skapade förutsättningar för mer fokuserade insatser som kännetecknas av bättre kvalitet och mer mätbara resultat. Förändringar kan alltid behöva göras till följd av ändrade förutsättningar, men en återgång till en ständig utökning av länder skulle medföra att arbetet med förbättrad kvalitet och uppföljning går förlorat och att biståndet sprids för tunt.

Centerpartiet står fortsatt bakom koncentrationen av det bilaterala utvecklingssamarbetet och menar att man kontinuerligt behöver se över huruvida ytterligare koncentration bör ske, till exempel i Latinamerika, för att säkerställa resurser till det humanitära biståndet, låginkomstländer och insatser för anpassning mot klimatförändringar. Vi skulle även gärna se en översyn av stödet till de multilaterala och internationella organisationerna och fonderna, för att se om fokusering kan göras även där. Vi är också beredda att ompröva stödet till klimatanpassningsprojekt i Ryssland om projekten inte visar på tillfredsställande utveckling och resultat. Kopplat till detta är det generella behovet att även fortsättningsvis säkerställa att skattepengarna som går till biståndet gör skillnad på bästa sätt.

Satsning på klimatbistånd

Centerpartiet menar att det är omöjligt att bygga välstånd och tillväxt i fattiga länder om man inte samtidigt gör insatser för klimatet. Den rika delen av världen har det övergripande ansvaret för att driva denna utveckling framåt. Centerpartiets inriktning i biståndspolitiken tar tydligt avstamp i att Sverige övertygande ska kunna visa att båda aspekter – fattigdomsbekämpning och arbetet mot klimatförändringar – går hand i hand.

Insatser för att stödja anpassning till klimatförändringarna kan innebära åtgärder som syftar till att minska människors sårbarhet, exempelvis investeringar i hälsa, sanitet, fungerande ekosystem, uthålligt jordbruk och tillgång till vatten, liksom projekt för att ta fram avancerade väderprognoser. För Centerpartiets del är det självklart att tyngdpunkten av satsningarna ska ske i Afrika, som är den kontinent i världen som sannolikt drabbas hårdast av klimatförändringarna samtidigt som många länder i Afrika fortfarande har svaga samhällsstrukturer.

För Centerpartiet är det därtill särskilt angeläget att biståndet ska bidra till en förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och till ett hållbart nyttjande av naturresurser. Många av världens fattiga bor på landsbygden, där de flesta är beroende av lantbruket för sin överlevnad. Ofta är det kvinnor som står för matproduktionen, men sällan är det kvinnorna som äger marken de brukar. Centerpartiet vill stärka kvinnors möjlighet till en tryggad livsmedelsförsörjning och ekonomisk utveckling, samt rätten till självbestämmande, ägande och nyttjande av jordbruksmark. Vi ser ett modernare och effektivare lantbruk, tillgång till rent vatten och energi som viktiga delar i arbetet för ökad jämställdhet och mer långsiktigt hållbar och inkluderande fattigdomsbekämpning i utvecklingsländerna. För Centerpartiet är det angeläget att Sverige ska fortsätta vara en av de främsta givarna till FN:s gröna klimatfond, för att stödja fattiga länders motståndskraft mot klimatförändringarna.

Centerpartiets målsättning är fortsatt att 1 procent av Sveriges BNI, även enligt den nya beräkningsmetoden på sikt, ska avsättas för bistånd, samt att mer resurser utöver detta ges till klimatåtgärder och anpassning. En viktig målbild är fortsatt att bistånds- och utvecklingspolitiken ska sträva efter att göra områden och länder biståndsberoende efter 2030.

Det civila samhällets organisationer har en viktig roll att spela inom biståndet. Det är positivt att regeringen fortsätter det arbete som alliansregeringen påbörjade för att fördjupa dialogen med dessa aktörer och förtydliga deras roll. En skattereduktion för gåvor till den ideella sektorn infördes av alliansregeringen 2012. En undersökning visar att snittgåvan till hjälporganisationerna ökade från 130 till 170 kronor i månaden mellan 2012 och 2013. Centerpartiet beklagar att regeringen river upp reduktionen i en tid då hjälpbehovet är nästintill oändligt. Centerpartiet föreslår därför att skattereduktionen för gåvor återinförs.

5.12 Trygg och närodlad rättspolitik

För Centerpartiet är det självklart att det bör vara enskilda individer, såväl brottsoffer som gärningsmän, företag och föreningar som ska stå i centrum för en närodlad rättspolitik. Människor ska kunna känna till vem den lokala polisen är och ha förtroende för denna. Vardagsbrott som drabbar många, till exempel stölder eller kortbedrägerier, måste tas på större allvar. Vi vill också att brottsoffer ska ha större rätt till samhällets stöd och att det lokala brottsförebyggande arbetet får en mer framträdande roll i syfte att minska brottsligheten.

De flesta brott begås lokalt och löses bäst lokalt. Därför bör polisen och det övriga rättsväsendet vara lokalt förankrat. Människor ska känna att dörren till rättsväsendet är öppen och att de blir sedda av de som jobbar där.

Civilsamhället har en viktig roll att spela i brottsbekämpningen och därför vill Centerpartiet underlätta för mer samarbete mellan till exempel föreningar, skola, polis och myndigheter med fokus på brottsförebyggande och brottsutredande arbete.

Förtroendet för rättsväsendet

I en fungerande rättsstat måste förtroendet för rättsväsendet vara starkt. Detta förtroende riskerar att minska om människor upplever att de brott de anmäler inte utreds eller om ingen åtalas trots att det upplevs vara förhållandevis enkelt att bevisa vem som har begått brottet. Då polis och åklagare avstår från att utreda brott för att brottet inte påverkar straffet för den misstänkte eller då det gäller brott där samhällsintresset av att bestraffa brottet är ovanligt lågt frigörs utredningsresurser som kan användas till annat. Det är i sin ordning. Men för att inte förtroendet för rättsväsendet ska minska är det ändå viktigt att de inblandade i processen får bättre och snabbare information kring vad som ligger bakom ett eventuellt beslut att inte utreda ett anmält brott. För att öka förtroendet för rättsväsendet är det därtill viktigt att polisen visar ett större intresse även för brott som de idag ofta anser vara mindre allvarliga, som exempelvis stölder.

Trygghet ska man kunna känna i hela landet och därför ska polisen kännas närvarande i alla delar av Sverige. Människor ska veta vilka poliser som arbetar i det område där de bor. Med kontinuitet och erfarna poliser som stannar länge på samma tjänst är det lättare att arbeta långsiktigt med kontaktskapande, brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete utifrån det som behövs lokalt. Det behövs ett fokuserat arbete för att få områdespoliser och kommunpoliser att stanna på sina tjänster och få möjlighet att bygga

upp förtroende lokalt. I detta arbete är bland annat lönebildning och möjlighet att påverka sin arbetssituation viktiga delar.

Brottsoffer

Det behövs ett starkare brottsofferperspektiv i rättsväsendet. Det handlar till exempel om brottsoffers rätt och möjlighet att få information från rättsväsendet när det gäller deras fall eller om hur man blir omhändertagen efter att man råkat ut för ett brott.

Personer som utsatts för brott ska enkelt kunna ta reda på vart de bör vända sig för att gå vidare med en polisanmälan och brottsofferjourenas möjlighet att ge fler hjälp måste öka.

Kommunernas arbete med brottsoffer fungerar olika på olika ställen. För invånarna kan det innebära att det är svårt att veta vart man ska vända sig då man utsatts för ett brott. Bristen på helhetssyn gör också att vissa grupper av brottsdrabbade riskerar att falla mellan stolarna.

Många brottsoffer vittnar om att svårigheten att få ut ett tilldömt skadestånd gör att kränkningen efter brottet blir än större. Det måste bli lättare för brottsoffer att få ut tilldömt skadestånd. Brottsoffers rättigheter bör tillvaratas bättre när det gäller bedömning av skadestands- och ersättningsstorlek, sättet för utbetalning och hanteringstider, samt det sammantagna skyddet för brottsoffer. När det gäller brottsoffer som tilldömts skadestånd för brott som begåtts mot dem och där gärningsmannen har dömts till fängelse bör staten ta ett större ansvar för att det enskilda brottsoffret inte ska behöva kräva skadeståndet från gärningsmannen.

En av huvudfrågorna när det gäller rättssäkerheten för brottsoffer är att lyfta situationen för sexualbrottsutsatta. Offer för sexualbrott vittnar om att rättsprocessen kan vara väldigt svår. Att ha ett målsägandebiträde man litar på är därför viktigt. Vi vill öka tryggheten för brottsoffer genom att ge större möjlighet att byta målsägandebiträde, precis som man kan byta försvarare. Vi vill också se över om kraven som ställs för att få ett målsägandebiträde bör sänkas.

Brottsprevention och vardagsbrott

Det brottsförebyggande arbetet ska prioriteras. Det handlar dels om brottsprevention med fokus på att få individer att inte begå brott, dels om brottsprevention som har med

samhällets utformning att göra, till exempel hur vi bygger bostadsområden som inte inbjuder till garagestölder eller hur vi använder parkbelysning för att undvika att människor blir rånade eller utsatta för våldsbrott. För att öka människors känsla av trygghet behövs ett preventionslyft som förtydligar kommuners och andra offentliga aktörers brottsförebyggande ansvar. Vi vill också att företagare, civilsamhälle, kommuner och polis ska samverka om brottsprevention lokalt.

Polis måste i högre grad ta vardagsbrott på större allvar. Systematiska stölder bland annat från företagare och boende på landsbygden skapar oro och frustration, även om stölderna var för sig inte rönar stort intresse från de rättsvårdande myndigheterna. De systematiska stölderna är exempel på brott som ofta inte ger någon påföljd alls för den som samtidigt begår andra liknande brott. Detta sänder fel signal. Vi vill stoppa systematiska stölder genom att se över straffrabatten och utreda en ny brottsrubricering som tar sikte på dessa stölder. Ett annat vanligt vardagsbrott är bedrägerier och identitetskapningar. Handlarna förlorar stora belopp på bedrägerier, men har idag svårt att göra snabba och korrekta identitetskontroller för att säkerställa köparnas identitet, inte minst eftersom många köp sker via internet. Därför behövs ett id-kortssystem som är både praktiskt och säkert och samtidigt har ett bibehållet högt integritetsskydd och som inte påverkar handeln negativt.

Grov organiserad brottslighet

Drog- och människohandel utgör stora delar av den grova organiserade brottsligheten och går ofta ut över samhällets mest utsatta personer. Kampen mot denna typ av brottslighet måste börja lokalt då lokala myndigheter, polis och kommun tillsammans med företagare och branschorganisationer tidigt kan upptäcka och försvåra organiserad brottslighet och stödja brottsutsatta. Ett tätt samarbete behövs också mellan bland annat Säkerhetspolisen, Skatteverket och Försäkringskassan. Myndigheternas oförmåga att kunna dela information emellan sig är ett stort hinder för Polisens och Säpos utredningar och är något som, med ett i så hög mån som möjligt bibehållet integritetsskydd, måste ses över.

Arbetet mot de kriminella gängen måste föras såväl genom förebyggande verksamhet som genom att se till att det finns avhopparverksamheter för dem som vill lämna ett kriminellt liv. Etableringen av kriminella gäng kan försvåras genom att hindra dem från att operera ostört. De kommuner som drabbas av kriminella gäng bör ges ökade

möjligheter till aktivt stöd från rättsväsendet och det övriga samhället, bland annat genom kunskapsstöd från de rättsvårdande myndigheterna.

Miljöbrott

Den organiserade brottsligheten kontrollerar bland annat den olagliga handeln med sopor, farligt avfall och vilda djur. Risken för upptäckt är förhållandevis liten och straffen är relativt låga medan såväl de ekonomiska vinsterna som följderna för miljön är stora. Miljöbrott berör ofta flera länder och en rad olika myndigheter både inom och utanför Sverige. Vi vill förtydliga Polisens skyldighet att samverka med andra myndigheter såväl inom som utom Sveriges gränser när det gäller miljöbrott. Det är också dags att införa ett register för företagsböter för att förhindra företag från att begå upprepade miljöbrott utan att myndigheterna uppmärksammar detta. Med ett register för företagsböter blir det möjligt att utdöma en väsentligt högre bot vid upprepade brott.

Bekämpande av inhemsk och utländsk terrorism

Samtliga former av våldsbejakande extremism är farliga. Inom vit makt-miljön, den autonoma vänstermiljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön finns det människor som utgör ett hot mot andra och mot samhället. Enligt Säkerhetspolisens årsrapport för 2014 är det den våldsbejakande islamismen som i dagsläget utgör det största hotet mot Sverige och svensk säkerhet.

Hoten mot Sverige och det svenska samhället kommer i många olika former. De senaste årens tragiska attacker i Paris och Köpenhamn visar med all önskvärd tydlighet att viktiga samhällsinstitutioner kan angripas på andra sätt än genom direkta militära aktioner från främmande makt.

I dag kommer hoten i större grad från icke-statliga sammanslutningar och organisationer än som krigshandlingar från andra stater. Hybridkrigsföringen har blivit ett fenomen som vi sett på fler platser runt om i världen. För Centerpartiet är det viktigt att samhället klarar av två viktiga saker samtidigt. Vi måste dels agera för att bekämpa denna nya typ av attacker, terror och krigsföring, dels se till att vi, i vår iver att bekämpa dessa grupper och fenomen, inte själva inskränker människors personliga integritet och rätt till ett privatliv.

5.13 Närodlad kulturpolitik

Engagemang som frodas i kulturliv, civilsamhälle och debatt är kitt som fogar samman samhället. Centerpartiet strävar efter att alla – oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation – ska ha möjlighet att delta i ett kulturliv som rymmer både professionellt buren kultur och amatörers skapande. Då främjas ett brett kulturliv som rymmer såväl nya digitala kulturella uttryck som traditionella kulturformer.

Sverige har idag en global ledarposition när det gäller kreativitet och detta är något att vara stolt över och utveckla. Vi har framgångsrika kreativa och kulturella näringar och det finns stor tillväxtpotential. Ökat samspel i kulturfrågor mellan politik, näringsliv och engagerade eldsjälar kan skapa ökade förutsättningar för jobb, lokal och regional utveckling, attraktivitet och turism, kunskapsutveckling och nya exportframgångar.

Det digitala samhället har blivit en del av vår vardag. Detta syns inte minst med nya breda kulturformer som datorspel eller på den svenska musiken som sprids och uppskattas i stora delar av världen. Med de möjligheter som digitalisering ger får fler möjlighet att finna ett uttryck som passar just dem. Det skapar också företag, jobb och exportinkomster.

Kulturpolitik för hela landet

Det är viktigt att alla får tillgång till ett brett kulturutbud i hela landet. Då skapas också förutsättningar för nytänkande och ett spetsigt kulturliv. Inte minst är det centralt att alla barn får möta många olika kulturyttringar så att de kan finna sina egna uttryck. Det skapar också en grogrund för bildning att bära med sig genom livet. Folkbildningen spelar sedan en viktig roll för ett tillgängligt kulturliv och för livslångt lärande. Det är viktigt att inte ta tillgängligheten av kultur för givet. Det ska inte spela någon roll om man exempelvis har någon funktionsnedsättning, var i landet man bor eller vilken social eller ekonomisk situation man lever i.

För att lyfta kulturlivet i hela landet vill Centerpartiet stärka och utveckla kultursamverkansmodellen. Vi vill också att regionerna i samverkan med den nationella nivån tar fram en nationell kulturplan. Ytterligare ett sätt att skapa såväl nationellt som internationellt intresse för vårt kulturliv är att inrätta ett system för ett nationellt kulturhuvudstadsår. Idén är att en svensk stad vartannat år får statusen nationell kulturhuvudstad. Då kan också mindre städer få uppmärksamhet och chans att visa upp

och särskilt utveckla sitt kulturliv. Därför vill vi att Kulturrådet får i uppdrag att inom sin budgetram stärka kultursamverkansmodellen och ta fram en modell för en nationell kulturhuvudstad.

De nationella kulturinstitutionerna måste sprida sin verksamhet i hela landet. Detta kan göras på många sätt. Ett sätt är genom att låta ett antal framträdande regionala scener, som exempelvis Dalhalla, även få status som nationella scener. Då kan till exempel Kungliga Operan ha Dalhalla som sin scen under en tid varje år. Det skulle kunna lyfta både den speciella scenen och bidra till att locka nya besökare både inom landet och internationellt.

En levande biografkultur

Film tillhör de mest tillgängliga kulturformerna i Sverige. Så vill vi att det ska förbli. Centerpartiet har i regeringsställning drivit och åstadkommit en satsning för digitalisering av biografier som främst är belägna på mindre orter. Stödet började delas ut 2011.

Centerpartiet säger nej till regeringens aviserade höjning av moms på biobesök som är tänkt att träda i kraft 2017. Den gör det dyrare för besökare att gå på bio och ökar risken att biografier på mindre orter slås ut. Det bidrag regeringen anslagit för att motverka dessa konsekvenser bedömer vi inte ändamålsenligt. Centerpartiet kommer noga att följa utvecklingen i denna fråga.

Public service spelar en stor roll för spegling av hela landet. Den behövs sida vid sida av de privata aktörerna för att ha en mångfald av perspektiv. Ett fortsatt brett uppdrag för public service är centralt för att utbudet ska vara fortsatt relevant för många i Sverige.

Bättre förutsättningar för civilsamhället

Civilsamhället är ofta snabbt på plats när det uppstår behov av organiserat samarbete mellan människor. Inte minst den nuvarande situationen i omvärlden, som gör att många människor söker skydd här, har visat på kraften i civilsamhället. Samtidigt har vi nu en regering i Sverige som vill slopa avdragsrätten för bidrag till ideella organisationer. Därtill innebär regeringens omläggning av arbetsmarknadspolitiken att civilsamhället ges mindre möjligheter att vara med och stötta personer i utanförskap i deras strävan att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Det finns också områden där det av tradition varit föreningsdrivna verksamheter som dominerat, men där dessa nu ersatts av, eller kompletterats med, nya aktörer i form av entreprenörer. Det kan exempelvis handla om återanvändning av produkter eller sportarrangemang. Det har gjort att en marknad har uppstått där det tidigare inte funnits någon. Det har i sin tur skapat svårigheter för de som arbetar ideellt när exempelvis myndigheter kräver marknadshyra för att låta en förening nyttja dess mark, eller en förening som hjälper medlemmar med att boka resor vid en föreningsträff klassas som researrangör och måste skaffa resegarantiförsäkring. Detta riskerar att urholka föreningsrätten. Det är därför dags för en föreningsrättsutredning, med syfte att tydliggöra och stärka civilsamhällets särart och skapa rimliga regelverk för verksamheterna.

De som ideellt bidrar till samhället med sitt engagemang måste ha goda förutsättningar för detta. Det finns en trend som går mot fler projektbidrag på bekostnad av grundstöd till ideella organisationer. Det gör verksamheten svårstyrd eftersom det behövs grundstöd för att kunna söka projekt, och inte minst för att utveckla sin verksamhet. För att stärka civilsamhällets möjlighet att vara än snabbare och mer flexibelt för att ta sig an samhällets utmaningar vill vi se en ökad andel grundstöd i bidragen från det offentliga på alla nivåer.

6. Offentliga finanser

6.1 Den offentliga sektorns finanser

Tabell 8. Den offentliga sektorns finanser.

Den offentliga sektorns finanser (C) <i>Miljoner kronor, avvikelse från regeringen</i>	2016	2017	2018	2019
Offentlig sektors inkomster	-32 314	-36 393	-37 198	-38 289
Offentlig sektors utgifter	-32 623	-37 293	-40 017	-41 801
Finansiellt sparande i offentlig sektor	+308	+899	+2 818	+3 511
Staten	+780	+1 372	+3 291	+4 084
Ålderspensionssystemet	-500	-500	-500	-600
Kommunsektorn	+28	+27	+27	+27
<i>Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)</i>	-0,9 %	-0,5 %	0,0 %	0,4 %

6.2 Statens finanser

Utgiftstak och saldo

Tabell 9. Utgiftstak för staten.

Utgiftstak för staten (C) <i>Miljoner kronor, avvikelse från regeringen</i>	2016	2017	2018	2019
Takbegränsade utgifter	-33 896	-38 452	-41 173	-42 860
Budgeteringsmarginal	+17 896	+17 452	+10 173	-31 140
Utgiftstak för staten	-16 000	-21 000	-31 000	-74 000

Tabell 10. Statsbudgetens saldo.

Statsbudgetens saldo och statsskulden (C) <i>Miljoner kronor, avvikelse från regeringen</i>	2016	2017	2018	2019
Statsbudgetens inkomster	-32 684	-36 663	-37 468	-38 359
<i>därav inkomster av försåld egendom</i>	±0	±0	±0	±0
Statsbudgetens utgifter	-33 896	-38 452	-41 173	-42 860
<i>därav statsskuldräntor</i>	±0	±0	±0	±0
<i>Riksgäldskontorets nettoutlåning</i>	±0	±0	±0	±0
<i>kassamässig korrigerig</i>	±0	±0	±0	±0
Statsbudgetens saldo	+1 212	+1 788	+3 705	+4 501
Statsskuld vid årets slut	-1 212	-3 000	-6 705	-11 206

Förslag till utgiftsramar

Tabell 11. Förslag till utgiftsramar 2016.

Förslag till utgiftsramar 2016		
Tusentals kronor		
Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1 Rikets styrelse	12 717 244	-214 500
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	14 812 312	-1 070 500
3 Skatt, tull och exekution	10 782 946	-14 539
4 Rättsväsendet	41 573 737	-15 000
5 Internationell samverkan	1 905 203	-3 000
6 Försvar och samhällets krisberedskap	48 827 432	±0
7 Internationellt bistånd	32 357 474	+212 000
8 Migration	19 419 719	-637 000
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	69 237 676	-6 157 050
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	109 868 281	-1 687 000
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	36 184 250	-20 000
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	87 129 050	-831 000
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	21 070 265	-101 000
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	79 681 475	-6 341 000
15 Studiestöd	21 707 932	-1 078 800
16 Utbildning och universitetsforskning	69 452 400	-3 579 796
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	13 694 535	-549 712
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	7 064 024	-5 901 200
19 Regional tillväxt	3 255 721	+25 000
20 Allmän miljö- och naturvård	7 661 756	-1 877 000
21 Energi	2 812 038	+322 000
22 Kommunikationer	54 122 036	-90 000
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	18 919 553	-12 000
24 Näringsliv	5 998 273	-557 000
25 Allmänna bidrag till kommuner	93 398 252	-3 718 000
26 Statsskuldräntor m.m.	10 769 176	±0

27	Avgiften till Europeiska unionen	31 827 167	±0
Summa utgiftsområden		926 249 927	-33 896 099
Minskning av anslagsbehållningar		-3 142 750	±0
Summa utgifter		923 133 277	-33 896 099
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto		10 768 000	±0
Kassamässig korrigerings		0	±0
Summa		933 901 277	-33 896 099

Tabell 12. Förslag till utgiftsramar 2017–2019.

Förslag till utgiftsramar 2017–2019				
<i>Miljoner kronor</i>				
Utgiftsområde		Avvikelse från regeringen (C)		
		2017	2018	2019
1	Rikets styrelse	-214	-215	-215
2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	-1 506	-2 168	-2 999
3	Skatt, tull och exekution	-15	-20	-20
4	Rättsväsendet	-15	-15	-15
5	Internationell samverkan	-3	-3	-3
6	Försvar och samhällets krisberedskap	±0	±0	±0
7	Internationellt bistånd	+319	+241	+191
8	Migration	-406	-306	-254
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	-4 168	-4 098	-2 068
10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-1 843	-2 033	-2 233
11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-20	-20	-20
12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-542	-506	-462
13	Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	-1 916	-2 953	-2 856
14	Arbetsmarknad och arbetsliv	-8 020	-8 534	-8 888
15	Studiestöd	-830	-901	-934
16	Utbildning och universitetsforskning	-4 968	-4 998	-4 698
17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	-748	-767	-711
18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-5 852	-5 852	-5 522
19	Regional tillväxt	±0	±0	±0

20	Allmän miljö- och naturvård	-1 727	-1 477	-877
21	Energi	-218	-318	-318
22	Kommunikationer	-150	-125	-305
23	Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-88	-88	-88
24	Näringsliv	-497	-477	-477
25	Allmänna bidrag till kommuner	-4 816	-4 202	-3 139
26	Statsskuldräntor m.m.	±0	±0	±0
27	Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0	±0
Summa utgiftsområden		-38 242	-39 833	-36 910
Minskning av anslagsbehållningar		-210	-1 340	-5 950
Summa utgifter		-38 452	-41 173	-42 860
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto		±0	±0	±0
Kassamässig korrigerering		±0	±0	±0
Summa		-38 452	-41 173	-42 860

Beräkning av statsbudgetens inkomster

Tabell 13. Beräkning av statsbudgetens inkomster 2016.

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2016		
<i>Tusental kronor</i>		
Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1100 Direkta skatter på arbete	606 496 570	-12 651 000
1111 Statlig inkomstskatt	57 362 178	-3 285 000
1115 Kommunal inkomstskatt	668 386 593	+370 000
1120 Allmän pensionsavgift	113 126 901	±0
1130 Artistskatt	0	±0
1140 Skattereduktioner	-232 379 102	-9 736 000
1200 Indirekta skatter på arbete	527 200 668	-23 460 000
1210 Arbetsgivaravgifter	512 369 066	-21 690 000
1240 Egenavgifter	13 623 935	±0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-35 151 360	±0
1270 Särskild löneskatt	43 424 754	-1 770 000
1280 Nedsättningar	-7 733 014	±0
1290 Tjänstegruppliv	667 286	±0
1300 Skatt på kapital	200 279 508	+3 983 600
1310 Skatt på kapital, hushåll	46 721 530	+325 000
1320 Skatt på företagsvinster	101 302 132	+3 658 600
1330 Kupongskatt	4 943 554	±0

1340 Avkastningsskatt	5 061 052	±0
1350 Fastighetsskatt	32 710 311	±0
1360 Stämpelskatt	9 540 929	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	510 395 499	+313 000
1410 Mervärdesskatt, hushåll	385 151 674	+307 000
1420 Skatt på alkohol och tobak	25 140 380	±0
1430 Energiskatt	44 981 355	-3 820 000
1440 Koldioxidskatt	22 833 800	+540 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	5 499 360	+3 086 000
1470 Skatt på vägtrafik	20 121 879	+200 000
1480 Övriga skatter	6 667 051	±0
1500 Skatt på import	6 455 282	±0
1600 Restförda och övriga skatter	5 780 138	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	-6 455 282	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	1 850 152 383	-31 814 400
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-917 514 502	-370 000
Statens skatteintäkter (periodiserat)	932 637 880	-32 184 400
1900 Periodiseringar	19 963 915	±0
1000 Statens skatteinkomster	952 601 796	-32 184 400
Övriga inkomster (kassamässigt)	-28 340 926	-500 000
2000 Inkomster av statens verksamhet	31 148 870	-500 000
3000 Inkomster av försäld egendom	5 000 000	±0
4000 Återbetalning av lån	760 800	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	10 719 000	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	12 705 740	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-88 675 336	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	924 260 869	-32 684 400

Tabell 14. Beräkning av statsbudgetens inkomster 2017–2019.

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2017–2019			
<i>Miljoner kronor</i>			
Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen (C)		
	2017	2018	2019
1100 Direkta skatter på arbete	-14 105	-14 120	-14 346
1111 Statlig inkomstskatt	-4 515	-4 515	-4 515
1115 Kommunal inkomstskatt	+270	+270	+70
1120 Allmän pensionsavgift	±0	±0	±0
1130 Artistskatt	±0	±0	±0
1140 Skattereduktioner	-9 860	-9 875	-9 901
1200 Indirekta skatter på arbete	-28 210	-28 880	-29 270
1210 Arbetsgivaravgifter	-26 500	-27 200	-27 600
1240 Egenavgifter	±0	±0	±0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	±0	±0	±0
1270 Särskild löneskatt	-1 710	-1 680	-1 670
1280 Nedsättningar	±0	±0	±0
1290 Tjänstegruppliv	±0	±0	±0
1300 Skatt på kapital	+4 842	+4 952	+4 952
1310 Skatt på kapital, hushåll	+325	+325	+325
1320 Skatt på företagsvinster	+4 517	+4 627	+4 627
1330 Kupongskatt	±0	±0	±0
1340 Avkastningsskatt	±0	±0	±0
1350 Fastighetskatt	±0	±0	±0
1360 Stämpelskatt	±0	±0	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	+1 580	+1 350	+875
1410 Mervärdesskatt, hushåll	+230	+280	+260
1420 Skatt på alkohol och tobak	±0	±0	±0
1430 Energiskatt	-4 190	-5 080	-6 090
1440 Koldioxidskatt	+430	+330	-70
1450 Övriga skatter på energi och miljö	+4 010	+3 920	+3 875
1470 Skatt på vägtrafik	+1 100	+1 900	+2 900
1480 Övriga skatter	±0	±0	±0
1500 Skatt på import	±0	±0	±0
1600 Restförda och övriga skatter	±0	±0	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	±0	±0	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-35 893	-36 698	-37 789

1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-270	-270	-70
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-36 163	-36 968	-37 859
1900 Periodiseringar	±0	±0	±0
1000 Statens skatteinkomster	-36 163	-36 968	-37 859
Övriga inkomster (kassamässigt)	-500	-500	-500
2000 Inkomster av statens verksamhet	-500	-500	-500
3000 Inkomster av försåld egendom	±0	±0	±0
4000 Återbetalning av lån	±0	±0	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	±0	±0	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	±0	±0	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	±0	±0	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-36 663	-37 468	-38 359

6.3 Kommunsektorns finanser

Tabell 15. Kommunsektorns finanser.

Kommunsektorns finanser (C) <i>Miljoner kronor, avvikelse från regeringen</i>	2016	2017	2018	2019
Kommunal inkomstskatt	+370	+270	+270	+70
Kapitalinkomster och övriga inkomster	±0	±0	±0	±0
Statsbidrag under UO 25	-3 718	-4 816	-4 202	-3 139
<i>därav ekonomiska regleringar</i>	-1 850	-1 850	-1 850	-1 850
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	±0	±0	±0	±0
Inkomster totalt	-3 348	-4 546	-3 932	-3 069
Utgifter	-3 376	-4 573	-3 959	-3 096
Finansiellt sparande i kommunsektorn	+28	+27	+27	+27

6.4 Reformtabell

Tabell 16. Centerpartiets reformtabell.

Fler företag – fler jobb	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Sänkt arbetsgivaravgift för ungdomar	13 790	15 500	15 900	16 100
Slopad arbetsgivaravgift för den första anställda	800	1 300	1 300	1 300
Lägre skatt på personaloptioner	420	420	420	420
Breddat och fördjupat investeraravdrag	250	250	250	250
En dörr in	20	20	20	20
Sänkt statlig inkomstskatt	1 300	1 400	1 400	1 400
Förstärkt jobbskatteavdrag för äldre	300	300	300	300
Förstärkt RUT- och ROT-avdrag	6 426	6 426	6 426	6 426
<i>därav flytt-RUT</i>	550	550	550	550
<i>därav RIT</i>	166	166	166	166
<i>därav läx-RUT</i>	50	50	50	50
<i>därav avslag på regeringens försämringar</i>	5 660	5 660	5 660	5 660
Förstärkning av Almi ¹	40	40	20	
Förstärkning av Vinnova ¹	150	150	150	150
Höj inte skatten på äldre som jobbar	1 770	1 710	1 680	1 670
Nej till avtrappat jobbskatteavdrag	2 710	2 710	2 710	2 710
Avvisande av förslag om sänkt skiktgräns	1 670	2 800	2 800	2 800
Summa reformer	29 646	33 026	33 376	33 546
Finansiering				
Avvisade utgiftsökningar	430	370	370	370
Summa finansiering	430	370	370	370

Ny giv på arbetsmarknaden	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Pilotprojekt för jobbfixarpeng	300	300	300	300
Försök med matchningsanställningar	81	161	194	126
Introduktionsjobb för nyanlända och långtidsarbetslösa	0	0	0	0
Lärlingsråd	50	100	100	100
Insatser för NEET:ar ¹	25	25	25	25
Summa reformer	456	586	619	551
Finansiering				
Sänkt subvention i arbetsmarknadspolitiska program	1 101	1 173	1 239	1 264
Minskad volym i arbetsmarknadsutbildning	350	350	350	350
Reformerad a-kassa	2 200	2 200	2 400	2 300
Nej till extratjänster, utbildningskontrakt och traineejobb	2 026	3 614	4 394	4 631

Omprioritering från AF i Malmö	300	300	300	300
Minskning förvaltningsanslag AF	260	340	340	440
Övriga avvisade utgiftsökningar	1067	1546	1310	1298
Summa finansiering	7 304	9 523	10 333	10 583

Grön tillväxt i hela landet	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Miljölåstbilspremie och elbussatsning ²	200	400	550	550
Förstärkt ersättning för metangasreducering ²	50	50	50	50
Bonus-malus		0	0	0
Supermiljöbilspremie ¹	94			
Bibehållen skattebefrielse för biodrivmedel	160	140	140	150
Utbyggd laddinfrastruktur	75	75	75	75
Nej till försämring av nedsättning av förmånsvärde för miljöbilar		123	139	165
Nej till höjd skatt på förnybar elproduktion	100	190	190	190
Stöd till solceller ²	500	100	0	0
Stöd till energilagring ²	50	100	100	100
Stöd till vindkraft ¹	15	15	15	15
Klimatanpassning ¹	110	110	110	110
Summa reformer	1 354	1 303	1 369	1 405
Finansiering				
Kemikalieskatt	2 353	3 530	3 530	3 530
Avskaffad nedsättning av miljöskatter i gruvnäringen	242	234	234	234
Sopförbränningskatt	483	483	483	483
Miljöavgift på fossila plastpåsar	315	203	113	68
Indexering av fordonsskatten	200	1 100	1 900	2 465
Skatt på fluorerande växthusgaser	500	400	300	0
Summa finansiering	4 093	5 950	6 560	6 780

Världens modernaste landsbygd och grönaste städer	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Stöd till kommersiell service i glesbygd ¹	35	35	35	35
Utökad järnvägsunderhåll ²	1 400	1 400	1 400	0
Satsning på järnväg på landsbygden ¹	100	100	100	100
Höjd återbetalning dieselskatt för bönder ²	300	300	300	300
Utökning av programmet för miljövänliga bränslen i jordbruket	25	25	25	25
Nationella EU-stöd till mjölkbönder	76			
Införandet av en ny viltförvaltningsmyndighet	20	20	20	20

Stöd till samlingslokaler	50	50	50	50
Cykelstrategi ²	50	50		
Summa reformer	2 056	1 980	1 930	530
Finansiering				
Sänkt rikthya för myndigheter i Stockholm	35	93	145	184
Mer kostnadseffektiva myndigheter	517	794	1404	2196
Omprioriteringar från anslag 1:1 inom UO20, från Naturvårdsverket till Viltförvaltningsmyndigheten	20	20	20	20
Nej till regeringens byggsubventioner och övriga utgiftsökningar	5 575	6 025	5 925	5 925
Summa finansiering	6 147	6 932	7 494	8 325

Flyktingar i jobb och bostäder	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Stärkt civilsamhälle inkl. avdragsrätt för gåvor	550	550	550	550
Obligatorisk samhällsorientering	33	33	33	33
Intensivkurser i svenska	450	450	450	450
Snabbare validering och fler kompletterande utbildningar	237	237	237	237
Höjda ersättningar till kommuner för mottagande	700	700	700	700
Större jobbstimulans inom etableringsersättningen	128	155	143	109
Fler kontakttolk ¹	21	21	21	21
Summa reformer	2 119	2 146	2 134	2 100
Finansiering				
Stödboende och schabloniserad ersättning för ensamkommande ²	560	1 554	2 513	3 318
Reformerad SoL för fler familjehemsplaceringar	88	108	132	152
Avskaffat system med etableringslotsar ¹	481	643	534	445
Nej till delar av regeringens etableringspaket	1845	2344	2492	1564
Summa finansiering	2974	4649	5671	5479

Utbildning till jobb	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Utökade YH-platser ¹	251	605	605	605
Garanti för kompetensutveckling	111	222	222	222
Höjda lärarlöner/ fler förstelärare	212	352	540	548
Fler platser på folkhögskola ¹	242	243	243	245
Fler platser på yrkesvux ¹	218	250	250	250
Fördubblad lärlingsersättning	120	132	142	142
Återinförd läxhjälp	390	390	390	390

Tioårig grundskola	5	225	1 073	1 797
Summa reformer	1 548	2 419	3 465	4 199

Vård och omsorg med mångfald och närhet	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Äldreboendegaranti	50	250	450	600
Nej till höjt tak i högkostnadsskyddet för äldreomsorg	70	150	150	150
Återinförd kömiljard		1 000	1 000	1 000
Satsning på psykisk ohälsa ¹	280	280	280	280
Summa reformer	400	1 680	1 880	2 030
Finansiering				
Professionsmiljard	1000	1000	1000	1000
Summa finansiering	1 000	1 000	1 000	1 000

Ökad jämställdhet, större jobbchanser	2016	2017	2018	2019
Reformer				
VAB-bonus	50	50	50	50
Nej till avskaffad jämställdhetsbonus		320	360	380
Summa reformer	50	370	410	430

Trygga och effektiva socialförsäkringar	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Ökade resurser för kontroll i sjukförsäkringen ²	100	50	0	0
Förstärkt rehabiliteringsgaranti	250	250	250	250
Summa reformer	350	300	250	250
Finansiering				
Karensdag efter dag 14	300	300	300	300
Nej till avskaffande av bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen	270	290	280	330
Summa finansiering	570	590	580	630

Hållbar försvars- och säkerhetspolitik	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Försvarsöverenskommelsen ¹	1 320	1 900	2 200	2 320
Minskad avräkning från biståndet	212	319	241	191
Summa reformer	1 532	2 219	2 441	2 511

Närodlat kulturpolitik	2016	2017	2018	2019
Reformer				
Sänkt reklamskatt ¹		20	40	40
Nej till höjd moms på biobiljetter		230	180	200
Summa reformer	0	250	220	240
Finansiering				
Fri entré till statliga muséer	80	80	80	80
Summa finansiering	80	80	80	80

Övriga avvisade skatthöjningar	2016	2017	2018	2019
Höjd skatt på drivmedel	3 830	4 220	5 110	6 110
Summa avvisade skatthöjningar	3 830	4 220	5 110	6 110

Övriga avvisade skattesänkningar	2016	2017	2018	2019
Sänkt skatt för pensionärer	1 868	1 868	1 868	1 868
Summa avvisade skatthöjningar	1 868	1 868	1 868	1 868

Övrigt				
Övriga avvisade utgiftsökningar	13 998	15 001	15 477	12 180

Offentliga sektorns finansiella sparande (avvikelse regeringen)				
	308	899	2 818	3 511

1) Återfinns i BP16, 2) Inkl. satsning i BP16.

6.5 Strukturella reformer för jobb och tillväxt utan direkt offentligfinansiell effekt

Det finns idag en olycklig sammanblandning mellan bra reformer och dyra reformer; att det är den som satsar flest skattekrönor på ett område som också har den bästa politiken på det aktuella området. Därför väljer Centerpartiet att i tabellen nedan presentera exempel på åtgärder som är viktiga för att vi ska få en hållbar jobbtillväxt i hela landet, men som saknar direkta statsfinansiella effekter.

Tabell 17. *Strukturreformer utan direkt statsfinansiell kostnad.*

Strukturreformer för jobb, tillväxt och miljö utan direkt statsfinansiell påverkan
<i>Jobb i växande företag</i>
Utökat undantag från revisionsplikt för små företag
Lägre krav på aktiekapital från 50 000 kronor till 25 000
En regel in – en ut
Slutdatum för regler (solnedgångsklausul)
Ändrade direktiv till Entreprenörskapsutredningen
<i>Ny giv på arbetsmarknaden</i>
Turordningsregler per kompetens
Mer dispositiv LAS
Företrädesrätten vid återanställning avskaffas
Proportionalitet vid sympatiåtgärder och blockader
<i>Grön skatteväxling och smarta styrmedel</i>
Bonus-malus system för personbilar
Energideklaration för bilar
Förenklade regler för mikroproduktion av el
<i>Världens modernaste landsbygd och grönaste städer</i>
Frigör 700 MHz-bandet för mobiltelefoni och mobilt bredband
Förenklat strandskydd
Utred system för flexiblare hyressättning
Utredning kring regionaliserade skattebaser
Ta fram nationellt skogsprogram och livsmedelsstrategi
Inför gårdsförsäljning
Påbörja regelförenklingsarbete mot bakgrund av Konkurrenskraftsutredningen
<i>Flyktingar i jobb och bostad</i>
Snabbare byte till arbetskraftsinvandrare
Alltid löna sig att börja jobba, avtrappning av försörjningsstödet

Lära-svenska-praktik
Lättare kombinera sfi, SFY och SFX med arbete.
Reformera bostadsmarknaden
Fortsatt förenklingsarbete kring bullerregler, tillgänglighetskrav och riksintressen
Reform av plan- och bygglagen
Staten ger i uppdrag åt statliga företag att inventera byggbar mark
Ökad konkurrens och ökad markberedskap
Friare hyressättning med bibehållna rättigheter för hyresgäster
Slopad vetorätt vid presumtionsförhandlingar
Bättre möjlighet till andrahandsuthyrning
Skyndsamt införande av amorteringskrav
Staten ger i uppdrag åt statliga företag att inventera byggbar mark
Ökad konkurrens och ökad markberedskap
Växla bolånetak mot amorteringar
Vård och omsorg
Ändrade direktiv till utredningen om vinst i välfärden
Rätt till äldreomsorg utan biståndsbedömning

7. Referenser

Agell, Jonas & Benmmarker, Helge (2007), ”Wage incentives and wage rigidity: A representative view from within”, *Labour Economics*, Årg. 14, Nr. 3, s. 347–369

Agell, Jonas & Lundborg, Per (1999), ”Survey evidence on wage rigidity and unemployment: Sweden in the 1990s”, IFAU, Working Paper 1999:2

Ahmed, Ali (2015), ”Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?”, *Ekonomisk Debatt*, Årg. 43, Nr. 4

Alam, Moudud, Carling, Kenneth & Nääs, Ola (2013), Har kommunala sommarjobb under gymnasieåren en positiv effekt på arbetskarriären senare i livet?, IFAU, Rapport 2013: 24

Andrén, Thomas (2011), ”Frånvaroeffekter på lönen för kvinnor och män”, Konjunkturinstitutet, Specialstudier, Nr. 27, juni 2011

Angelin, Anna (2009), Den dubbla vanmaktens logik. En studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna, Avhandling, Lunds universitet

Arbetsförmedlingen (2015a), ”Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2014”, Arbetsförmedlingens Återrapportering 2015, tillgänglig via <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Rapporter/Aterrapportering/2015-05-04-Arbetsmarknadspolitiska-program-arsrapport-2014.html>> [2015-09-16]

Arbetsförmedlingen (2015b), ”Arbetsmarknadsrapport 2015”, tillgänglig via <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Rapporter/Arbetsmarknadsrapport/2015-06-17-Arbetsmarknadsrapport-2015.html>> [2015-09-16]

Arbetsförmedlingen (2015c), ”Effektskattningar av arbetsmarknadspolitiska program – med fokus på personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga”, tillgänglig via <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Rapporter/Forskning-och-uppfoljning/2015-06-11-Effektskattningar-av-arbetsmarknadspolitiska-program.html>> [2015-09-16]

Arbetsförmedlingen (2015d), ”Arbetsmarknadsutsikterna våren 2015. Prognos för arbetsmarknaden 2015–2016”, tillgänglig via <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Pressrum/Pressmeddelanden/Pressmeddelandeartiklar/Riket/2015-06-10-111-000-nya-jobb-under-tva-ar.html#.VfriWenovvU>> [2015-09-17]

Arbetsförmedlingen (2015e), ”Budgetunderlag 2016–2018”, tillgänglig via <www.arbetsformedlingen.se> [2015-09-17]

Arbetsförmedlingen (2015f), ”Arbetsförmedlingens Återrapportering 2015 – Etablering av vissa nyanlända – statistik kring etableringsuppdraget”, tillgängligt via <<http://www.arbetsformedlingen.se/download/18.847849314cfd204197df09/1430725382405/Etablering+av+vissa+nyanl%C3%A4nda+-+statistik+kring+etableringsuppdraget+20150504.pdf>>

Arbetsförmedlingen (2015f), ”Etablering av vissa nyanlända – statistik kring etableringsuppdraget”, Arbetsförmedlingens återrapportering 2015, Dnr Af-2015/200480, tillgänglig via <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Varverksamhet/Rapporter/Aterrapportering/2015-05-05-Etablering-av-vissa-nyanlanda---statistik-kring-etableringsuppdraget.html>> [2015-09-25]

Arbetsförmedlingen (2012), ”Handledning för utförare – Jobbcoachning”

Arbetsmarknadsdepartementet (2015), ”Matchningsanställningen – nya vägar till jobb”, A2015/881/A

Bemanningsföretagen (2011), ”Den hjälpande handens ekonomi. Därför behövs fler jobbcoacher på dagens arbetsmarknad”, Almega

Bergh, Andreas (2014), ”Utlandsföddas svårigheter på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga”, Ekonomisk Debatt, Årg. 42, Nr. 4

Birch Sørensen, Peter (2010), ”Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges”, Report to the Expert Group on Public Economics, 2010:4

Bjurgren, Carl Magnus & Johansson, Dan (2009), ”Privat och offentlig sysselsättning i Sverige 1950–2005”, Ekonomisk Debatt, Årg. 37, Nr. 1

Boston Consulting Group (2011), ”Hur internet omvandlar den svenska ekonomin”, Sverige Online

Boverket (2014), ”Låst läge på bostadsmarknaden”, Marknadsrapport, maj 2014, tillgänglig via <www.boverket.se> [2015-04-30]

Boverket (2013), ”Bostadsbristen och hyressättningsystemet – ett kunskapsunderlag”, Marknadsrapport, November 2013, tillgänglig via <www.boverket.se> [2015-03-31]

Boye, Katarina (2015), ”Mer vab, lägre lön? Uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn och lön bland svenska föräldrar”, IFAU, Rapport 2015:15

Broberg, Thomas, Samakovlis, Eva, Sjöström, Magnus & Östblom, Göran (2008), ”En samhällsekonomisk granskning av Klimatberedningens handlingsplan för svensk klimatpolitik”, Konjunkturinstitutet, Specialstudie, Nr. 18

Busch, Hillevi, Bonnevier, Hanna, Hagberg, Jan, Lohela Karlsson, Malin, Bodin, Lennart, Norlund, Anders & Jensen, Irene. (2011), ”En nationell utvärdering av rehabiliteringsgarantins effekter på sjukfrånvaro och hälsa. Slutrapport, del I.” Enheten för interventions- och implementeringsforskning, Institutet för miljömedicin (IMM), Karolinska Institutet, Stockholm

Centerpartiet (2013), ”Jobbpeng: centerpartiets modell för en reformerad arbetsförmedling”

Clark, David M, Layard, Richard, Smithies, Rachel, Richards, David A, Suckling, Rupert & Wright, Benjamin. (2009). ”Improving access to psychological therapy: Initial evaluation of two UK demonstration sites”, Behaviour Research and Therapy, vol. 47, s. 910–920

Daunfeldt, Sven-Olov & Hortlund, Per (2014), ”Asymmetriska effekter av förändrade arbetsgivaravgifter för unga”, Rapport från HUI Research

Duffield, Colin (2008), ”Report on the performance of PPP projects in Australia when compared with a representative sample of traditionally procured infrastructure projects”, National PPP Forum – Benchmarking Study, Phase II

Edström, Josefine (2015), "Vad kostar en akademiker? – En jämförelse av utbildningskostnaden för en svenskutbildad och en invandrad akademiker", Saco, tillgänglig via <<http://www.saco.se/vara-fragor/rapporter/vad-kostar-en-akademiker/>> [2015-10-04]

Ekobrottsmyndigheten (2015), "Yttrande över Finansdepartementets promemoria Förändring av husavdraget", Yttrande, EMB A2015/0226

Ekonomistyrningsverket (2015a), "Yttrande över promemorian Förändringar av husavdraget", Remissvar, 3.4-321/2015

Ekonomistyrningsverket (2015b), "Rapport. Tidsserier, statens budget m.m. 2014" ESV 2015:49

Ekonomistyrningsverket (2014), Statliga myndigheters lokaler. Utveckling av lokalhyror och areor, Analys 3, ESV 2014:53, tillgänglig via <www.esv.se> [2015-10-04]

Engström Stenson, Daniel (2015), "Nya direktiv för utsläppshandeln. Rätt riktning på guppig väg", Fores Policy Paper 2015, kommande

Entreprenörskapsforum (2015), "Entreprenörskap i Sverige – nationell rapport 2015", <<http://entreprenorskapsforum.se/>> [2015-09-28]

EU-kommissionen (2015a), "Spring 2015 Economic Forecast: Tailwinds support the recovery", tillgänglig via <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2015_spring_forecast_en.htm> [2015-09-28]

EU-kommissionen (2015b), "Country Report Sweden 2015 – Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances", Commission staff working document

Eurostat (2015a), "Employment (main characteristics and rates) - quarterly data (lfsi_emp_q)", databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>> [2015-09-28]

Eurostat (2015b), ”Employment by sex, age, professional status and occupation (1 000), lfsa egais”, databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat>> [2015-10-04]

Finansdepartementet (2014a), Vissa inkomstskatte- och socialavgiftsfrågor inför budgetpropositionen för 2015, Promemoria, Skatte- och tullavdelningen

Finansdepartementet (2014b), ”Skatteregler för incitamentsprogram”, Kommittédirektiv, Dir. 2014:33

Finansdepartementet (2007), ”Äldres arbetsutbud och möjligheter till sysselsättning. En kunskapsöversikt”, Ds 2007:21, tillgänglig via <<http://www.regeringen.se/rattsdokument/departementsserien-och-promemorior/2007/07/ds-200721/>> [2015-09-17]

Finanspolitiska rådet (2015), ”Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2015”, tillgänglig via <<http://www.finanspolitiskaradet.se/>> [2015-09-17]

Finanspolitiska rådet (2008), ”Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2008”, tillgänglig via <<http://www.finanspolitiskaradet.se/>> [2015-06-22]

Flood, Lennart (2015), ”Skatter räknas, räkna med skatter”, Ekonomisk Debatt, Årg. 43, Nr. 5

Flood, Lennart, Nordblom, Katarina & Waldenström, Daniel (2013), ”Dags för enkla skatter!”, Konjunkturrådets rapport 2013, SNS

Forslund, Anders, Liljeberg, Linus & von Trott zu Solz, Leah (2013), ”Arbetspraktik – en utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning”, IFAU, Rapport 2013:4

Forslund, Anders & Vikström, Anders (2011), ”Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt”, IFAU, rapport 2011:7

Företagarna (2015), ”Småföretagsbarometern”, Riksrapport, tillgänglig via <<http://www.foretagarna.se/Opinion/Smaforetagsbarometern/>> [2015-10-04]

Företagarna (2013), ”Ett jobb blir till”, tillgänglig via <www.foretagarna.se> [2015-09-17]

Försäkringskassan (2015a), Statistik och analys, tillgänglig via <www.forsakringskassan.se> [2015-10-01]

Försäkringskassan (2015b), Årsredovisning 2014

Försäkringskassan (2015c), Budgetunderlag 2016–2018. Del 1. Socialförsäkringens administration

Försäkringskassan (2014). Analys av sjukfrånvarons variaton – väsnetliga förklaringar av upp och nedgångar över tid, Socilförsäkringsrapport 2014:17

Försäkringskassan (2013), ”Föräldrar som inte vabbar”, Socialförsäkringsrapport 2013:6

Gartell, Marie, Gerdes, Christer & Nilsson, Petra (2013), ”Programeffekter 1996–2010”, Working Paper, 2013:1, tillgäng via <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Rapporter/Forskning-och-uppfoljning/2013-05-20-Programeffekter-1996-2010.html>> [2015-09-16]

Gartell, Marie (2009), Unemployment and subsequent earnings for Swedish college graduates: a study of scarring effects, IFAU, Working Paper 2009:10

Hall, Caroline & Liljeberg, Linus (2011), ”En jobbgaranti för ungdomar? Om Arbetsförmedlingens ungdomsinsatser”, IFAU, Rapport 2011:1

Hattie, John (2015), ”Visible Learning: A synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement”, Routledge, London & New York

Henrekson, Magnus (2004), ”Vägar till ökad jämställdhet i svenskt näringsliv”, SNS Förlag, Stockholm

Henrekson, Magnus & Sanandaji, Tino (2012), ”Beksättning av personaloptioner och innovativt entreprenörskap”, Expertrapport till Företagsskattekommittén

HM Revenue & Customs (2014), "Enterprise Investment Scheme and Seed Enterprise Investment Scheme", Commentary Note, tillgänglig via
<https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/390876/Commentary_EIS_SEIS_Dec_14_V3.pdf> [2015-06-22]

Holmlund, Bertil & Söderström, Martin (2008), "Hur påverkas inkomsterna av skatteförändringar?", IFAU, Rapport 2008: 28

IFAU (2015), "Det kommunala vårdnadsbidraget avskaffas", Remissvar, 2015-06-02, Dnr 54/2015

IFAU (2014), "Höjd inkomstrelaterad ersättning i arbetslöshetsförsäkringen", Remissvar, Dnr 174/2014

IMF (2015a), "IMF World Economic Outlook, July 2015 Update", tillgänglig via
<<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/update/02/>> [2015-09-28]

IMF (2015b), "2014 Article IV Consultation – Staff Concluding State, emt pf the 2015 Article IV Mission", IMF Country Report, Nr. 14/261

IMF (2014), "2014 Article IV Consultation – Staff Report; Press Release; and Statement by the Executive Director for Sweden", IMF Country Report, Nr. 14/261

Inspektionen för socialförsäkringen. (2015), "Tidsgränserna i sjukförsäkringen", Rapport 2015:5

Inspektionen för socialförsäkringen. (2014), Rehabiliteringsgarantins effekter på hälsa och sjukfrånvaro, Rapport 2014:12

Jacobs, Bas (2010), "Human Capital, Retirement and Savings", kapitel i Bovenberg, A. Lans & van Soest, Arthur (2010), "Ageing, Health and Pensions in Europe", Palgrave Macmillan

Jaffe, Adam B., Newell, Richard G. & Stavins, Robert N. (2000), "Technological Change and the Environment", NBER, Working Paper, Nr. 7970

Johansson, Elly-Ahn (2010), "Effekten av delad föräldradighet på kvinnors löner", IFAU, Rapport 2010:5

Jönsson, Lisa, Palme, Mårten & Svensson, Ingmar (2012), Disability Insurance, Population Health, and Employment in Sweden, i D. A. Wise (red.), Social Security Programs and Retirement around the World: Historical Trends in Insurance Participation and Reforms, University of Chicago Press, Chicago

Karimi, Arizo, Lindahl, Erica & Skogman Thoursie, Peter (2012), "Effekter av föräldrapenning på arbetsutbud", IFAU, Rapport 2012:22

Konjunkturinstitutet (2015a), "Konjunkturläget. Augusti 2015", tillgänglig via <www.konj.se> [2015-09-17]

Konjunkturinstitutet (2015b), "Konjunkturläget. Juni 2015", tillgänglig via <www.konj.se> [2015-09-17]

Konjunkturinstitutet (2014a), "Lönebildningsrapporten 2014", tillgänglig via <www.konj.se> [2015-09-17]

Konjunkturinstitutet (2014b), "Vissa inkomstskatte- och socialavgiftsfrågor inför budgetpropositionen för 2015", Dnr 2014-120-3.5.1, tillgänglig via <http://www.konj.se/> [2015-10-04]

Konjunkturinstitutet (2013), "Konjunkturläget. December 2013", tillgänglig via <www.konj.se> [2015-10-04]

Konjunkturinstitutet (2011), "Konjunkturläget. December 2011", tillgänglig via <www.konj.se> [2015-10-04]

Lind, Patrik & Westerberg, Alexander (2015), Yrkehögskolan – vilka söker, vem tar examen och hur går det sedan?, IFAU, 2015:12, tillgänglig via <www.ifau.se/sv/Forskning/Publikationer/Rapporter/2015/Yrkehogskolan--vilka-soker-vem-tar-examen-och-hur-gar-det-sedan/> [2015-09-04]

LO (2015), "Unga vuxna som varken arbetar eller studerar i Sverige. Vilka är de och vad kan samhället göra för att stärka deras möjlighet till arbetslivsetablering?", tillgänglig via <www.lo.se> [2015-10-04]

Lundborg, Per, Vartiainen, Juhana & Zettergren, Göran (2007), ”Den svenska jämviktsarbetslösheten: En översikt av kunskapsläget”, Konjunkturinstitutet, Specialstudie nr. 11

Markussen, Simen, Mykletun, Arnstein & Røed, Knut. (2012), ”The case for presenteeism -- Evidence from Norway's sickness insurance program”, Journal of Public Economics, vol. 96, pp. 959–972

Medlingsinstitutet (2015), ”Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2014. Vad säger den officiella lönestatistiken?”, tillgänglig via
<<http://www.mi.se/publicerat/loneskillnader-mellan-kvinnor-och-man/>> [2015-09-26]

Migrationsverket (2015), ”Årsredovisning 2014”, Dnr 1.3.2-2015-7891, tillgänglig via
<www.migrationsverket.se> [2015-10-04]

Migrationsverket (2014), ”Pilotstudie av kommunernas kostnader och ersättningar för asylsökande”, Dnr 2.2.1-2014-19583, tillgänglig via <<http://www.gotland.se/86121>>
[2015-10-02]

National Audit Office (2009), ”Performance of PFI Construction, A Review by the Private Finance Practice”, tillgänglig via <http://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2009/10/2009_performance_pfi_construction.pdf> [2015-04-30]

Naturvårdsverket (2015a), ”Importen av avfall till Sverige ökar”, pressmeddelande, 2015-02-12, tillgängligt via <<http://www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pressmeddelanden/Importen-av-avfall-till-Sverige-okar-/>> [2015-06-23]

Naturvårdsverket (2015b), ”Snabbstatistik, nationella utsläpp av växthusgaser (år 2014)”, databas, tillgänglig via <www.naturvardsverket.se> [2015-09-25]

Naturvårdsverket (2014), ”Avfallshantering”, databas, tillgänglig via
<<http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Avfallsbehandling/>>
[2015-06-23]

Niknami, Susan & Schröder, Lena (2014), ”Bakom siffrorna – Unga som varken arbetade eller studerade 2000–2010”, Temagruppen Unga i arbetslivet, Skrifter från Temagruppen Unga i arbetslivet 2014:2

Neumark, David (2011). "Spurring Job Creation in Response to Severe Recessions: Reconsidering Hiring Credits," NBER Working Paper, Nr. 16866.

Nordström Skans, Oskar (2009), "Varför är den svenska ungdomsarbetslösheten så hög?", Rapport till Finanspolitiska rådet 2009/6

Nordström Skans, Oskar (2004), Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter?, IFAU, Rapport 2004:13

Nutek (2005), Den första anställningen. Hinder och möjligheter för soloföretag att anställa en första person, Nutek R 2005:01

Nyman, Kjell, Palmer, Edward & Bergendorff, Sisko (2002), Den Svenska Sjukan – Sjukfrånvaron i åtta länder, Ds 2002:49

OECD (2015a), "OECD Economic Surveys: Sweden 2015", OECD Publishing, Paris

OECD (2015b), "Greenhouse gas emissions", databas, tillgänglig via <www.stats.oecd.org> [2015-09-25]

OECD (2015c), "Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective", tillgänglig via <<http://www.oecd.org/education/school/improving-schools-in-sweden-an-oecd-perspective.htm>> [2015-09-25]

OECD (2015d), "Investment forecast (indicator)", databas, tillgänglig via <<https://data.oecd.org/gdp/investment-forecast.htm#indicator-chart>> [2015-09-28]

OECD (2015e), "LFS by sex and age", databas, tillgänglig via <<https://stats.oecd.org>> [2015-10-04]

OECD (2015f), "NUP rates by place of birth and sex", databas, tillgänglig via <<https://stats.oecd.org>> [2015-10-03]

OECD (2014), "OECD Environmental Performance Reviews: Sweden 2014", OECD Publishing

OECD (2014b), "Education at a Glance 2014: OECD Indicators", OECD Publishing

OECD (2013a), "Employment Outlook 2013"

OECD (2012), "Activating Jobseekers: How Australia Does It", OECD Publishing

OECD (2010), "Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training – Germany"

OECD (2008), "Are all jobs good for your health? The impact of work status and working conditions on mental health", Kap. 4 i OECD Employment Outlook 2008, OECD, Paris

Post- och telestyrelsen (2015), "Rapport av uppdrag att utreda den framtida användningen av 700 MHz-bandet (694–790 MHz)", PTS-ER-2015:15, tillgänglig via <www.pts.se> [2015-10-04]

Prop. 2015/16:1, "Budgetpropositionen för 2016", tillgänglig via <www.regeringen.se> [2015-09-25]

Prop. 2014/15:100, "2015 års ekonomiska vårproposition", tillgänglig via <www.regeringen.se> [2015-09-25]

Prop. 2014/15:1, "Budgetpropositionen för 2015", tillgänglig via <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2014/10/prop.-2014151/> [2015-06-24]

Prop. 2013/14:100, "2014 års ekonomiska vårproposition", tillgänglig via <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2014/04/prop.-201314100/> [2015-10-04]

Prop. 2012/13:134, "Investeraravdrag", tillgänglig via <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2013/04/prop.-201213134/> [2015-06-22]

Prop. 2011/12:100, ”2012 års ekonomiska vårproposition”, tillgänglig via
<<http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2012/04/prop.-201112100/>>
[2015-10-04]

PWC (2010), ”Public-private partnerships: The US perspective”, At a glance, tillgänglig
via <<http://www.pwc.com/us/en/capital-projects-infrastructure/publications/public-private-partnerships.jhtml>> [2015-04-30]

Regnér, Johan (2014), ”Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för
deltagare med funktionsnedsättning, 1999–2006”, IFAU, Rapport 2014:13

Riksbanken (2015), ”Penningpolitisk rapport, september 2015”, tillgänglig via
<www.riksbank.se> [2015-10-06]

Riksdagens utredningstjänst (2015a), ”Investeraravdrag”, Rapport från
utredningstjänsten, Dnr 2015:494

Riksdagens utredningstjänst (2015b), ”Statlig inkomstskatt”, Rapport från
utredningstjänsten, Dnr 2015:932

Riksdagens utredningstjänst (2015c), ”Värnskatt”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr
2015:853

Riksdagens utredningstjänst (2015d), ”Antal småföretag”, Rapport från
utredningstjänsten, Dnr 2015:513

Riksdagens utredningstjänst (2015e), ”Företag utan kollektivavtal”, Rapport från
utredningstjänsten, Dnr 2015:220

Riksdagens utredningstjänst (2015f), ”Fluorerande växthusgaser”, Rapport från
utredningstjänsten, Dnr 2015:1514

Riksdagens utredningstjänst (2015g), ”Miljölastbilspremie”, Rapport från
utredningstjänsten, Dnr 2015:1403

Riksdagens utredningstjänst (2015h), ”Minskad användning av plastpåsar”, Rapport
från utredningstjänsten, Dnr 2015: 1450

Riksdagens utredningstjänst (2015i), ”Energiåtervinning avfall”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1434

Riksdagens utredningstjänst (2015j), ”Effekt av att ta bort nedsättningen av skatter”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1293

Riksdagens utredningstjänst (2015k), ”Samhällsorientering till vissa nyanlända invandrare”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1409

Riksdagens utredningstjänst (2015l), ”Kompletterande utbildningar för nyanlända”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1408

Riksdagens utredningstjänst (2015m), ”Validering av utrikes föddas utbildning”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1408

Riksdagens utredningstjänst (2015n), ”Lektionskostnad”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1505

Riksdagens utredningstjänst (2015o), ”Ensamkommande barns boende”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1354

Riksdagens utredningstjänst (2015p), ”Familjehem för ensamkommande”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1412

Riksdagens utredningstjänst (2015q), ”Uppgifter ur AKU”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:715

Riksdagens utredningstjänst (2015r), ”Slopade arbetsgivaravgifter”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1294

Riksdagens utredningstjänst (2015s), ”Nedsatt arbetsgivaravgift”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1358

Riksdagens utredningstjänst (2015t), ”Skiktgräns”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1170

Riksdagens utredningstjänst (2015u), ”Voucher-system för arbetssökande”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1484

Riksdagens utredningstjänst (2015v), ”Arbetsmarknadsutbildningar”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1510

Riksdagens utredningstjänst (2015x), ”Yrkesintroduktionsanställningar”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1454

Riksdagens utredningstjänst (2015y), ”Fordonsskatt”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1369

Riksdagens utredningstjänst (2015z), ”Fordonsskatten”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:1552

Riksdagens utredningstjänst (2015aa), ”Föräldrapenning för nyanlända”, Delrapport, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:502

Riksdagens utredningstjänst (2015ab), ”Föräldrapenning för nyanlända”, Rapport från utredningstjänsten, Dnr 2015:502

Riksrevisionen (2015a), ”Nyanländas etablering – är statens insatser effektiva?”, RiR 2015:17, tillgänglig via <www.riksrevisionen.se> [2015-09-25]

Riksrevisionen (2014a), ”Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens – Rätt insats i rätt tid?”, RiR 2014:11, tillgänglig via <www.riksrevisionen.se> [2015-09-25]

Riksrevisionen (2014b), ”Staten och det civila samhället i integrationsarbetet”, RiR 2014:3

Riksrevisionen (2012), ”Regelförenkling för företag – regeringen är fortfarande långt från målet”, RiR 2012:6, tillgänglig via <<http://www.riksrevisionen.se/sv/rapporter/Rapporter/EFF/2012/Regelforenkling-for-foretag--regeringen-ar-fortfarande-langt-fran-malet/>> [2015-10-04]

- Rutqvist, Jakob, Sköld, Christofer & Engström Stenson, Daniel (2012), "Grön skatteväxling", Fores, tillgänglig via <<http://fores.se/wp-content/uploads/2013/04/gronskattevoxling.pdf>> [2015-09-25]
- Sahlén, Malin & Eklöf, Maria (2013), "Få jobb förmedlas av Arbetsförmedlingen", Svenskt Näringsliv, tillgänglig via <www.svensktnaringsliv.se> [2015-03-19]
- SCB (2015a), "BNP från användningssidan, försörjningsbalans 1950–2014", publ: 2015-09-1, Nationalräkenskaperna, databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2015-09-25]
- SCB (2015b), "Befolkningen 15–74 år (AKU) efter arbetskraftstillhörighet, utbildningsnivå och kön. År 2005–2014", databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2015-09-25]
- SCB (2015c), "Antalet helårsekvivalenter i åldrarna 20–64 som försörjdes med sociala ersättningar och bidrag, 1990–2014", Hushållens ekonomi, tillgänglig via <www.scb.se> [2015-10-04]
- SCB (2015d), "Företagare 20 år och äldre efter antal sysselsatta i företaget samt företags juridiska form 2013", tillgänglig via <www.scb.se> [2015-10-04]
- SCB (2015e), "Nybyggnad av lägenheter i flerbostadshus resp. småhus", tillgänglig via <www.scb.se> [2015-10-05]
- SCB (2014), "På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2014", tillgänglig via <www.scb.se> [2015-09-26]
- Selin, Håkan & Pirttilä, Jukka (2011), "Tax Policy and Employment: How Does the Swedish System Fare?", Uppsala Center for Fiscal Studies, Working Paper 2011:2
- Skatteverket (2014), "Skatter i Sverige. Skattestatistisk årsbok 2014", SKV 152, utgåva 17, tillgänglig via <www.skatteverket.se> [2015-06-24]
- Skatteverket (2011), "Om RUT och ROT och VITT och SVART", Rapport 2011:1
- Skedinger, Per (2011), "Effects of Increasing Minimum Wages on Employment and Hours: Evidence from Sweden's Retail Sector", IFN Working Paper No. 869

Skedinger, Per (2008a), ”Effekter av anställningsskydd – vad säger forskningen?”, SNS Förlag, Stockholm, tillgänglig via <http://www.ifn.se/publikationer/bocker-pa-svenska_1/2000-2009> [2015-03-21]

Skedinger, Per (2008b), ”Sweden: A Minimum Wage Model in Need of Modification?”, IFN Working Paper, Nr. 774

Skingsley, Cecilia (2014), ”Hushållens skulder under lupp”, anförande vid Sabos finansdag, 8 maj 2014

Skogsindustrin (2014), ”En faktasamling. Branschstatistik 2014”, tillgänglig via <<http://www.skogsindustrierna.org/>> [2015-10-04]

Socialstyrelsen (2008) ”Brukarinflytande i praktiken – exempel från äldreomsorg”

SOM-institutet (2015), ”Förtroendet för Arbetsförmedlingen”, SOM-rapport 2015:2, tillgänglig via <<http://som.gu.se/publicerat/rapporter>> [2015-09-17]

SOU 2015:64, ”En fondstruktur för innovation och tillväxt”, tillgänglig via <<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/06/sou-201564/>> [2015-10-04]

SOU 2015:35, ”Service i glesbygd”, tillgänglig via <<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/03/sou-201535/>> [2015-10-04]

SOU 2015:30, ”Kemikalieskatt – Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier”, tillgänglig via <<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/03/sou-201530/>> [2015-09-25]

SOU 2015:28, ”Gör Sverige i framtiden – digital kompetens”, tillgänglig via <<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/03/sou-201528/>> [2015-10-04]

SOU 2013:84, ”Fossilfrihet på väg”, tillgänglig via
<<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2013/12/sou-201384/>> [2015-10-04]

SOU 2013:25, ”Åtgärder för ett längre arbetsliv”, tillgänglig via
<<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2013/04/sou-201325/>> [2015-10-04]

SOU 2013:68, ”Synliggöra värdet av ekosystemtjänster – Åtgärder för välfärd genom biologisk mångfald och ekosystemtjänster”, tillgänglig via
<<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2013/10/sou-201368/>> [2015-09-25]

SOU 2012:9, ”Förmån och fälla – nyanländas uttag av föräldrapenning”, Delbetänkande av Utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare (AKKA-utredningen), tillgänglig via
<<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2012/03/sou-20129/>> [2015-09-26]

SOU 2011:11, ”Långtidsutredningen 2011”, Huvudbetänkande, tillgänglig via
<<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2011/02/sou-201111/>> [2015-06-22]

SOU 2009:62, ”Skatt på fluorinerade växthusgaser”, tillgänglig via
<<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2009/06/sou-200962/>> [2015-09-23]

SOU 2006:86, ”Mera försäkring och mera arbete”, tillgänglig via
<<http://www.regeringen.se/contentassets/8c5d205b7922458aa591219243bd423b/mera-forsakring-och-mera-arbete-sou-200686/>> [2015-09-23]

Statskontoret (2012), ”Etableringen av nyanlända. En uppföljning av myndigheternas genomförande av etableringsreformen”, 2012:22

Temagruppen unga i arbetslivet (2015), ”UVAS statistik”, databas, tillgänglig via
<<http://www.temaunga.se/uvassiffror/>> [2015-10-03]

Tillväxtanalys (2013), "Ägarskiften i svenska privatägda företag", Working paper/PM, 2013:17

Tillväxtverket (2014), "Förutsättningar för konkurrenskraftiga företag. Företagens villkor och verklighet 2014", tillgänglig via <<http://www.tillvaxtverket.se>> [2015-09-28]

Vikman, Ulrika (2013), "Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden", IFAU, Rapport 2013:3

Wadell, Gordon & Burton A Kim. (2006), "Is work good for your health and well-being?" Report for Department for Work and Pensions, TSO (The Stationery Office), London

Wadell, Gordon, Burton, A Kim. & Kendall, Nicholas AS. (2008), "Vocational Rehabilitation. What works, for from, and when?", Report for the Vocational Task Group

Zetterberg, Lars, Burtraw, Dallas, Engström Stensson, Daniel, Paulie, Charlotte & Roth, Susanna (2014), "En guide till Europas utsläppshandel", Fores, tillgänglig via <www.fores.se> [2015-09-25]

Anders W Jonsson (C)

Anders Ahlgren (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Staffan Danielsson (C)

Johan Hedin (C)

Daniel Bäckström (C)

Fredrik Christensson (C)

Eskil Erlandsson (C)

Ola Johansson (C)

Per-Ingvar Johnsson (C)

Johanna Jönsson (C)

Emil Källström (C)

Helena Lindahl (C)

Göran Lindell (C)

Per Lodenius (C)

Kerstin Lundgren (C)

Rickard Nordin (C)

Annika Qarlsson (C)

Kristina Yngwe (C)

Solveig Zander (C)

Anders Åkesson (C)

Per Åsling (C)